

Law of P.P. 1-201  
Divorce  
(Sekōso's  
tribe) 853

PP201 I K34/82

H.M. Mohlabe,  
Bethany Mission,  
P.O. Trichardtsdal,  
8-7-1950.

s. 853

K34/82  
A13/8/82

7 SEP 1950

c. typed  
pp. 1-5  
26-6-0

Seipa sa 3.

Tlhalanō.

all typed

Tema ya II

Diēta pele tša tlhalanō le temogā.

1. Mosadi o a nyadiwa, kubaka la gore go kwetiwane bana ka yēna. Ke le bakka le we gonago le tšeanō bathong. Bjalo re bjalo ka dimja, re a goma sa jana, go jana mo ga rena go bakka phapanō e we e le go tlhalanō. E bakka ke boloi, ganyē nga galama le bophoko.

2. Nyalanō e šiku le tlhalanō. Ga e ba ke fēla ke tiēwe tša mo go I a ower le batswadi, ba dira gore e bē gōna. Ba e dira ka bakka la go tlhoka kwano le ba kgōnyana. Magōgadi ge a bōna bakgōnyana a phetla molala, mokgōnyana le yēna a dira bjalo.

853

K34/82 2.

3. Go ngala le gotia le bobodu, mana-  
ba a diêta pele tša tlhalanô a fele.  
A na e ka godimu le ôna ke di baka  
tlhalanô. Bekeng sa go ngala le bobodu  
di dirêga, mosadi a sešô a bikiwa. Mo-  
sogana a ngalla kgole, moetsana a moletê-  
la a ba a lapa. Moletla ngwedi o le tsa  
letsofi. O bana gore o a sêlwa, ba gwê-  
ba gagwê bana le bana.

4. Ga lee le tšô la bona le tšô, se  
ke seema, se bolêla mabapi le ditšoto  
tša go nyala. Moji ga sêlwe morago, le  
sôna e sale seema. Sôna se bolêla ga  
batšo ba sa kwana. Ge e phêphêla  
ditô tša go nyala moredi wa gagwe.

5. Ka baka la gore ba sa kwana, makgo-  
nyana o tla mofa. Ditô tša go ya  
morothêla ga dibabe, moji o tla amogêla  
a ija. Mo tlhany go tlhaga tlhalanô, mo-  
ji o a lebala, a thôma go ganetša di-  
lo tšê dingwê.

853

K34/82 3.

6. Manna a ka beka mosadi wa gagwe, a du la nae. Mosadi a swasa manna ka matsogo a mabedi, manna le yena a ba bjalo. Ba ba ba dira bana. Ka morago ga mo ba tlotla ne ditshila, a tihala manna wa gagwe, o gape dikgomo a tšea le bana. Motlhadi ga tloge le selo, a tloga fela le dikabô tše a di aperego kemoka.

7. Ba tšeelane ke baratane. Ka nyêpô e, e tihaloša gore, manyala ka pedi o nyala wa gagwe. Motso ga fete, le ge o ile wa beka, tla fo nyala. Ba bangwê go šala go nyala morwa papagwê a hwile, o nyala mangwê ka dikgomo tša ba-redi. Ye a ka tihala, ba mofa fela tše we ba godijane.

8. Ba mammalane, ke dipô tša bogalogolo, kgale ge motso a ka nyala mosadi bjalo mosadi yo we a tihala, motlhadiwa o be a huma ka letšatši. Ka baka la gore e be go gapiwa dikgomo tša go nyala ga mmogô le manamane a tšona, ke tše we ba re go ke bama-

853

K34/82

4.

mmalane.

9. Bo-mammalane, e be ba dira bjalo, bure ke kgati ya go thibêla tlhulanô. Motswadi o tla lwa le mopedi wa gagwe gore e setse a tlhala, ka gobane ba tlilo gapa dikgomo ka moka. Motlhadiši yêna o tla tšwêla ntlwana, motlhadiwa a tsema ka gure.

10. Mmatla se ntweng <sup>goba seromo</sup> o sinya sa gagwe. Se ke se-~~ya~~êma, ka nnete go bjalo, go tlhadiša go ababa. Ka baka la gore o tla nyala go fitiša mothekô wa monyalô. O tla ntšha dikgomo tše dintši, ba ba ba tšea le bana.

11. Motlhadiwa o tla ntšha dikgomo a bu a ~~tšea~~ ya mongwê mosadi, dikgomo tše dingwê tšea tša šala dieme ka lesakeng. Baredi ba gagwe ba tla šala ba nyadiwa, dikgomo tša bôna ke tša papago bôna. Je ba na le dikgaitšedi, o ba tšeiša basadi ka tšôna. Mosadi yola a motšerego bakeng sa motladi, o šala a fa tla matale a dipudi le ge bana a sa ba kwa mabêlêgô.

853

K34/82

5.

12. Medirō ya mosadi ge a be a sale boga-  
di. Bjalo ka ge mosadi a wa le medirō  
ya go dirēla monna wa gagwe. Medirō  
e we ya gagwē gae badiwi, ka gobane  
batzwadi ba gagwē ba šumiša dikgomo tša  
go monyala. Monna le yēna a ka seke a  
rēra dikobo tše we a go morikōla ge a  
be a dutši naē. Goba le melato e we a go  
molefella, ge a be a dirile malato.

13. Dikgomo a di dule fetō go thii, mo-  
kgonyana o nyalla matgolo wa gagwe, ka mo-  
ragō, o lebeletše, matgolo wa gagwe, gae  
a go tšea mammuwi wa dikgomo, ka tšona  
tše le a nye tšego ka tšona. Ma tabeng  
e, e lutile ga ena sinyagalō ka maatla  
ge mosadi a ile a tlhala.

14. Ga gona sinyagalō, ka baka le, mkgonyana  
na, o zwanetše ga tšea, mammuwi wa  
dikgomo tša gagwe. Goba a rate o fo  
ba a dumēla, ka malaō wa kgōrō. Goba go  
na le dikgomo tše a gae go nyala tša šala, a ne  
taba na tšō, ka gobane o tšere mammuwi.

15. Monna wa žiši, ke mothe yo arego ge a tla mosadi wa gagwe a seke a gopola gore ana le madi o bjale ka yêna. A tiêla go balaya, wa kwa are ke pokolo yaka ke diarêka. Monna yo we, o tla ba le re tumô, ka gorilo mo we, mosadi mo we na geng e we a ka seke a tšea.

16. Go lefa ga go tšušile, le tla nomolišiša, ka moswana a tian, la gama la molifišiša, mafello a mowe o tla ba a balaya. Monna yo we, batšwadi ba mosadi a ba na maatla, a go a moga monna moredi wa bôna. Ba mafite, fêla ge dikgomo di ra eke ku lešuka, ba ku motšea ba mafa mašiša a gwê. Mosadi mo nageg e, a ka seke a tšea.

17. Go tihala ka ba-keng la go tšewa. Mosadi ge a bôna gore monna wa gagwe, o wa mmolaya, yêna ka noži o swanetšê go e pônêla. Batšwadi le bôna ba tla fêla

853

7.

K34/82

ba mothuse ka dipelêlô.

18. Motlhany monna e beka mosadi ba-  
tsadi ba mosadi ba botša monna gore  
mosadi wa gago so we. Hêla re go file  
dinoka, tlhōga ke ya rena. Ba bolêla  
gore ka dinoka o ka dira ka tšona ka  
mokgwa o, o ka kōnago. E seng go tla  
a owa, modirong wa banna le basadi.

19 Moopa, motho yo mongwê le yo mongwê  
o nyala mosadi gore a tlê a hwetšane ba-  
na ka yêna. Bjalo ka ge go itšie gong-  
dilwê mo I. Boopa e se modirô wa motho,  
ke modirô wa modimô. Ka goialo mowe a  
botlhagiši tlhalanô, a owa. Kwanô e gōna  
ka baka la gore, o ka fo boêla ga makgo-  
lo wa gago, wa ya wa nyaka matlhatswa  
dikwele.

20 Matlhatswa dikwele, taba e ke polê-  
lô (mmolabolô) ya ba gologolo, ka baka  
la gore, e šu e kê e dirêga. Taba e e  
tsibjago ke ya mmula-ntlo, yōna e, a

853

K34/82

8-

disêga.

21. Dinoka tša mosadi, tše we ba go filego tšona. Mamma o tša dinoka tša mosadi, ka dinoka tše, tša gagwe. Ka morago ga tianô ya bôna mosadi o a ima, o bêlêga motho. Bjalo ge ba ka fatiana, mosadi a seke a nyaretša pelo, pelo ya mamma ga e kwa botlhoko kudu. Le batswadi bamogana gammôgô le bôna batswadi bamosadi.

22. Boetswarô bja mosadi wa morapa, a na boetswarô. Mamma wa gagwe ga sena pelo ya bonna tšota, o tla tlhwa a elwa le mosadi wa gagwe. Le ge e se se phoko, o tla naba se phoko, ka go banemoadi, o leta ke ngwana.

23. Mosadi ge a bôna gore, a ke hwetšane ngwana ka mamma wa gagwe. O gopolêla gore mamma wa gagwe, gore ke mokae lokoto. Mamma le yêna o gopolêla mosadi gore ke se phoko. Megopolo e we, e tlhagisa phapanô, ka morago ga yêna ke moka ke di-



ntwa.

24 Molaô wa gešu ga o dumele gore monna a tihale mosadi wa gagwe ka baka la boopa. Go bjalo ka bobôdu, bohodu, bošœedi le go rumulana. Dilo tše we, re tseba ga botse gore monna a tihakana tlhōgō ge mosadi wa gagwe a dira, medi-rō ya mehuta e we. Ba fêla ba gatella monna le ge a kaxe, a bolabola, ka dieema tše: 1. Mowe kwatla ya pele e ga tilego, le ya moragō e tla ga-ta gōna. 2. Ke mpja ya gago, ya bolaya phuthi e balaêla wēna le pudi e balaêla wēna.

25. Ka nnete bonna bo thata re êpa ntaweng dinale tša rālla. Ke gōna o duti godimma ga tšhipi ya mollō. Monna a tihale mosadi, ge a ka tihala dikgomo a ka seke a dibōna. A ka kitima le dikgori, dikgaseke di ka seke tša modumella gore a hwetane dikgomo tša gagwê. Ke molaô, ke mosadi a tihalago monna, gōna o tla hwetša dikgomo.

853

K34/82 10.

26. Tlhalosô ya dieema tše dingwadilwego  
 mo go 24. Kgwatla, le mpja le Mokolekoto.  
 Kgwatla le Mpja, ke gore le ge o ka nobe-  
 ka mosadi yo mongwê le yêna o tla naba  
 bjalo ka yo nola wa pele. Bjalo ge ba fe-  
 tša polêlo bare, e fêla ke madimabe a go,  
 ke le tsôgô ke mota, Mokolekoto, ke ge mo-  
 nna a se na bonna, bjalo bare o lumile ke  
 mmustla.

Temana ya i le baka la  
tlhalanô ya monna le mosadi

27. Tlhalanô ya monna le mosadi gantši  
 e bakwa ke postwa bja mosadi. Gona  
 le ba kgomo kata o, e kgorôšê, bjalo basa-  
 di ba mohuta o we ke ba-tlhalogadi. Mo-  
 sadi wa monna ge letšatši le ya madikêlô  
 o swanetše go ya gae.

28. Boetšutêlô bja mosadi, mosadi ge a  
 ka fo gôrôga ka lebaka le we yêna  
 mong a le ra tago. Ge a fitlha gae

853

K34/82

II

a hwetšana monna, a dilê le gogo, a robe-  
tše le bana yêna, a di o fitlha ka go  
robala. Le gogo go aala mosadi, ka go ri-  
alo mowe, le monna, a ka gorogago ka  
lebaka le ~~a~~ te nyakago.

29. Mosadi o swanetše go gôrôga le ditso-  
me goba pele ga tšona. Ka go rialo mowe  
o go tšetša bana mollô, le maha a bafe  
le melatša ya bane bajê. O we ke malaô  
wa basadi. Monna yêna, a na malato,  
a ka fo gôrôga goba matla gosa, una  
taba.

30. Ntwa ya monna le mosadi, ntwa  
a se ya golwa ka matla fêla, a owa go  
na le ntwa ya molomo. Monna a dula a ô  
manya mosadi wa gagwe, ka baka la mekgwa  
ya mosadi. Go ô manya go botlhoko kudu,  
basadi bare, go kaone, go a ile a poti-  
a. Mosadi o a tlhala, ka baka la di-  
komanyô. Kgopolo tša bane, dire, go monna a  
go ô manya, a gorata.

853

K34/82 12.

31. Monna ge a na le basadi ba babedi, bjalo, a e tlhwa a tia yo mangwê mosadi. Yo mangwê goba o gôrôga bošega a sena taba naê, Mosadi yo we a ra teiwigo ke mamonyadiwê. Hêla ge a ka fo tia, a seke a ya a rōbala ka ngwathong wa moteiwa, monna o na le phōšō, ka gobane wa bōna, o motiwa, o ra morata, o zwanetšie go lala o fo diša dibabedi. ke yōna ke tšela e ngwê ya tlhala.

32. Go ntšha se bokwana go ngwetšie, taba, e, me nagen, ya gešū, a e direge. Bjalo ka goriato mowe, ke bo-tlhola. Monna o bēlēga morwa, bjalo morwa a tšea mosadi, mosadi ge e e ra papago le segana, ore, matswalē. Matswalē wa gawwē ore, ngwetšie, bjalo matswalē a ē, ga ngwetšie, are, e ba mosadi, ka goriato mowe, kenya-ka go go ntšha se bokwana. Ka gobane taba e we a, e direge, ngwetšie o tla tšea botlhola a bea, ka morago, o'a tlhala.

853

K34/82 13.

33. Thalo ya motlhologadi, moradi a ka hwêla ke manna, bjalo ba bogadi ba seke ba motlhôkômêla. Moradi o wa goma a baela ga ba gabo, ge a fitlha a bolêla gore ke tloša ke matsweyêgô. Batswadi ba moradi ba ka seke ba kgolwa ka dipolêlô tša moradi wa bôna.

34. Ba tla roma motho gore a yotšê a ditaba go ba kgonyana. Mo ba ile bare, a re morate, gôna ba tla dira gore ditaba diê kgorang. Ba dira gore kgôrô le yôna e tšebe, ka gobane, sena madi a re tswarege. Bana, o tloga na bô, fêla ba lopa dikgomo, ba tla e pitšâ ka lelopo la papapo bôna. Ge a na le dikgomo tša gagwe, o wa digapa a tloga na tšô. Motlhomong, ba di yo moraka, ka baka la boloi bja gagwê.

35. Ge moradi yo we, wa motlhologadi a na le morwa, gôna le polêlô ga e be gôna. Ka gobane yola morwa yêna, ka nôši ke manna. A

853

K34/82 14.

ka go tloša mmagwe, a ya a mo agêla, mowe  
yêna mong a go ratago.

~~temana ya 2. Tthalani e godimn  
ga batswadi, e seng go metho othi.~~

36 Batswadi ba metho ke leloko, ka goba-  
ne, menna a ka kwana le ngwana wa methos  
Motlheng a i šaga ma botšô, mmago moseta-  
na le papagwê, o tla kwa ba bolabola gore di-  
taba re dikwile, fêla re sa botša batswadi  
ba ngwana, ge ba dumetšê, re tla le botša.

37. Ka morago ga mo, sebaka se tlugile,  
manna o botša mosadi, gore dia mapoto. Bja-  
lo, o tšama a botša ba le loko gore ka  
tšatšinda gore le tlê, mala gae, gona le  
ditaba. Tala e apeilwê, a e lewe ka  
mphaka.

38. Ba tla troga, ba tšama ba phu-  
mula malaka, ba libile lapeng la ba mothe  
pa. Ge ba ga tihane ka moka, bjalo pa-  
pago mo-thepa, o tla ba tlhulošetša taba

853

K34/82 15.

e, a ba bitseditšego yōna. A re, go bōna,  
ke bone matho, a fitlha mo, a re, o rumile  
ke ba ga mokêtê, bare, nywana wa bōna, o kwa-  
ne le nywana wa lena.

39. Pele ga gore ba tšwêlê pele le go bola-  
bola ditaba, ba tla digufêla kgadi. Kgadi ge i-  
le, ya re, go lukile, go tseba lena. Eya  
poletšê ba lelaka, bjalo le bōna ba tla bola-  
bola. Ka morago ga mo ba bolabotšê, ba digufê-  
la mmago mothepa. Ge mmago mothepa, e ile  
are, nywana ke wa lena. Ka go rialo, o wa du-  
mêlan. Go fe dile, bu a mogêla ma botšô,

40. Ba nana sa bōna sebaka, se wa mo-  
tliši mabotšô, a ilego, a tšena ka sô-  
na. Eya iša imantšu e batswadi, gore bare,  
go lukile. Bjalo batswadi ba mosogana le bō-  
na, mo-tlhany ba tlilo nyala, ba-kebakana  
ba kgōna ba ntšha dikgomo, di ya go nyala.

41. Dinyalwa ka dibaka, ke sebaka sa  
bo mosogana, le sa bo mothepa. Ke tšōna

853

K34/82 16.

tše we di-repedišago dilô tša manyalô. Motlhang go tšwaga dikgomo, go ya ba-nyadi ga mmôgô le sebaka sa bôlesogana. Ba yo thoma go bala-bala tše we diilega tša tla pele. Ba kgônê ba tsewa manyalong. Moa mogedi wa dilô ke sebaka sa bô mothepa.

H2. Motlha wa tšhalanô, ke bôna ba we ba swanetšego go tšaba. Ge mothepa o tšadile, a kwana le yo mongwê, ba la ba go ba ba motšea pele, a ba na tšaba. Ba thêlêšitšê fêla, ge ba e e kgopoleleng, pele ga gore e kgopoleleng, ba fa iša dilô, ke tša go tihô tla madiba.

H3. Ba-gôgadi le bôna, ba ka seke ba gona, ba tla a mogêla ba bea, ba lebêlêtiê, mokgonyana yo moya ge a nyala pele. Ka moragô ga mo e nyetšê, ke gôna, ba tšaga rama sebaka sa gore e kgopoleleng. Bjalo le bôna, ba tla ba fa le tšatšê, ba ba botšê gore ka le baka la gore ke re na ba we.



853

K34/82 17.

44. Go tshalaana go bakwea ke di ló tšé dintši. Mahgatlé tišša go ja, bogwê a se bjago. Mong bogwê a swanêla go tšša ka maatla. Ba tšolêla mahgakgo a mane, le ja a mararô, la ka faje la seke la je. Le nama ya kgogo le seke la ja la fetšša. Ye le ka ja la fetšša, ke moka mosadi o wa tshala, ore nka seke ka ya. Ka mahošša, le ge le sa hwa le folesetša.

Temaga ya 3. Tshalô ya bôoi.

45. Mapowase Tselanê, o ile a lóša mosadi kgorang ya go kgotsoka. Leina la mothepa e be e le Matselêlane, mmagwê e le Mašako. Bjalo mosadi yo Mašako monna wa gagwê, o ile a hwa, bjalo a šala a šegotšê ke šepai (Makwako) kgotsoka. Tselane a fitlha a kwana le mopedi wa bôna, le bôna batswadi ba dumêla.

46. O ile, a lóša mosadi ka noši, a kwana nae. Bjalo a i ša mabotšô, batswadi ba mo a moyêla. Ke ditaba tšša kgale, ma apišanô a mosogana le kgarebê, e be e le

853

K34/82 18.

sekgolomotho sa morogana, moetsana a ntšha  
le seka. Batswadi ba tšibisiwa ka pudi.  
Ditaba di ile tša sepele ka mokgwa  
o we.

47. Bjalo ge dilō tšē we di ile, motšo  
yo mongwē le yo mangwē, o wa tšeba, gore  
mokētē ke mosadi wa mokētē. Zēla polēlo  
e kgolo bare ke motlaba, wa gagwē, ka  
baka la gore e šu a manyale. Ka morago  
ga mo a isitšē dikgomo, botlaba bo fedile,  
ke mosadi wa gagwē.

48. Go nyadiwa ga Metsolélane, ba ga  
Iselane, ba tšhapha dikgomo ba ya ba nyala  
mosadi wa bōna. Ba ile ba manyala ka  
lesame la dikgomo, le dipudi ka godimpe.  
Ba nyetšē, empa e šu ba fetšē, go sa  
šetšē tswetši le dipudi tšē dingwē, tša bo  
letsoke, le phokō le mokgokō.

49. Mogolo wa Mmaphōša e be e le Putšane.  
ne. Bjalo, a bōna gore \* kgomo ya tswetši

853

K34/82 19

a ka seke a, e bōna, a balabala le makgala  
wa gagwē, wa moradi, are, go yēna ke na le  
ngwana-nkhala go bjamp go nka go fa yēna.  
Makgala wa gagwē a dumela, a mofa yēna  
ka ntle le Makwale.

50 Modirō wa ngwana-nkhala, modirō wa  
sōna, ke gotšama, ke fokola mabelē a batho, se  
i ša go mong wa sōna. O mongwē ke ga siba  
sealo. Ke yōna modirō ya sōna. Sealo sa Ma-  
šako e be se sa fofa. Sealo se we sa ga-  
gwē, e be se le kgafsi le tšela. Mong wa se-  
alo, o foya ka go tšwēga, a sa e, a siba.

51 Moradi a ra fa ~~di~~ ditlhwa tše  
dintši, go fitiša ba sibi ba diolo. Bjalo  
ba tšhama go makala, bare, go yēna, wēna  
o siba le baba mang, moradi are, ke siba le  
lena, molebiba. Go be gona le sealo sa moradi  
yo mongwē kgafsi le sealo se we. Bjalo mong  
wa sealo ge a, o kwa mošitō wa go siba, a  
gapala gore go siba motho. Tšela ge a nyaka go  
ya, mexiri ya gagwe e tšhaba.

853

K34/82 20.

52. Diolo di sibiwa le beka la le tihabula kowa go nwea mekgope. Bjalo e be go bolla kōma, batho ba e kēla mosebethong. Kamrago ga mo mosebēthō a fadile, ba boēla magae a bōna. Mosebēthō o be o sebētha ke banna le basadi ga mmōgō e mesogana le dikgarebē.

53. Ka tsatsi le le ngwē, ba tloga ba ya mosebethong. Sekokisi phakiša se robadiša ba le. Ba phakiša ba goma, ba boēla magae. Ba be ba na le monna yo Botswana Matlakwana, le yēna ke matswiri ha gagwē. Ba itie ge ba fitlha mo we seolong, ba kwe moitō wa mosibō. Ba thōma go makala, gore go ka ba go siba ~~gore~~, bošego bjo.

54. Ka makalō ya bōna, ba a rogēla seolong, ba hwetšana gore go siba se batana, monna yowe wa ga Mahlakwana, a dula fase, a phuthulla tša gagwē di-thēbēlē, a dira ka mokgwae o, a tsebaga. A ya a bolaya ngwana-nkhala wa batho, ba o tlogēla mo we seolong. Ba ya magae a bōna

853

K34/82

21.

go rōbala.

55. Ka morwana mokgoi wa lla, ba yo bōna masibi wa seolo. Ba hwetšiana gore ke letšwete, mosele wa lona o sene bjōla. Se hwile se mamasetšie moribā, menwana e nedi ya ka gare e se gōna, wa tšhupa le wa go phetha menwana mmede Matsogang a ka pele ka moka, ke gore seutla se sengwē se na le menwana e mararō, se seng le sōna se bjalo. Sekgaparetšitšie moribā ka yōna ba di o kgwarapolla.

56. Pegō ya lehu la ngwana-nkhala. Makgolo wa Tselane, a tloga bošego, a ya gatselane, a motšā gore ngwana yola ba bolaxile. A mafatela ka gore ga gona taba, teng ga lo-  
kwa ga gafele. Ra tla dibōna makgolo.

57. Poloko ya ngwana-nkhala, a tloga le makgolo wa gagwē, a fitlha, a swala, bayana ba moēpēla mosopalong, ba le ba babedi. Bjala are, go makgolo wa gagwē, o swanetšie go phala lalēla, o swallē meriri.

853

K34/82

22.

58. Mosadi a thōma go makala, bjalo a hwetšana gore go bafima go phalolêla sebatana. A re, a owa nka seke ka kgōna taba e we. Mokgonyana ere, go makgolo wa gagwe, o swanetše go dira bjalo, ka gobane e be e le ngwana wa gagu, ke go filê yēna. Ba tloga, ba sa kwana, mokgonyana, a ya a phalolêla, ngwana ya we.

59. Go tloga gōna tsatši le we laphapanō ya bōnc, kwano, ya se be gōna, mapareng ga mokgonyana le makgolo wa gagwe. Bjalo, mothepa, a ba a kwa gore, baloya, sebatana, sela ga go bolaiya sealong, e be se natshe.

60. Tshalō, masetane, a thōma go loma ke mala, a re, go mmagē, nna a kee, go a pea ga Tselane. Mmagwē, a re, a swanetše go ya ngwanaka, mothepa wa gona, bjalo a re, o kwane le mang, a re ke kwane le mosogana wa ga Mocigi. heina le mosogana

853

K34/82

23.

ke Matsopha Moeqi. Mmagwê a re go lukile  
ngwanaka, kgane ke ge a na le dikgomo.

61. Matsopha, o ile a diêga, kudu, a seke  
a phakisa, a nyaretse lepeng la ba mathe-  
pa. Bjalo ba ga Tselani ba ya bogweng, ba  
fitlha, ba ba lla magogô. Le ge kwanô e  
se gôna, mokgonyana yo mowa, a se šu a  
ya sêla, ke molaô, ge ba ba llê magogô, kga-  
sebê e bitše bo magutlê ba gagwê, ba seke  
ba ba kwatêla.

62. Tlhakô yôna e dutši e le gôna di-  
peleng tša bôna. Mowe tabeng e ya go alla  
mokgonyana le gogô tlhalanô e dutši e le  
gôna, se kwetšana seema se, o seke wa  
sinya, manyana e sa aga se tlhaga. Ba va  
gare, o tla ra-ka mokgonyana yola wa pele  
kganthe, ga yola dika seke tšu thupala.

63. Manyana e aga se tlhaga, ya beela ma-  
ka gare. Uer ya, wa se sinye ke moka e a  
fafa, gotloga ya aga magongwê. Ka go rialo

853

K34/82 24.

mowe, o boleletše nonyana matsegong. Matsegô ke batha.

64. Makgonyana le yêna, a ka seke a fo o kwa ka bo bare bare, a tšea le para a yo gapa dikgoma. Le ge ba ile ba motšhabiša, a kwa, a na tšaba, o theletšitše ba ga makgolo wa gagwe ge bare e kgopolêlê. Ke gôna a tla go bitšha ba ga bô, a ba botšhe tšaba e we.

65. O ile, a motšhabiša e sa le mathepa. A motšhabiša, ka go bare ke molaô, wa gore, ge mathe, a tšhabiša yo mangwê, a tšhabišê O ka seke wa re a nyala, a le kowa gagabô, a owa, ba ka go êta pele. Go êta pele, ke gore ba ka mofaya, bjalo ke le baka le we, a swanetšego go motšhabiša.

66. Motšhabiši le yêna, a swanêla go fitiha, a dula, a owa, o swanetše go mosepêlêla, a mofukišê mmele wa gagwê. Go



853

K34/82

25.

e leletša, goe motlhadiwa go a fosa dikwatana tša gagwe, tša seke tša mopira selo.

67. Matsolélane, a tšaba le monna yo we wa ga Moagi. Maku pela o ba ka, a, e swere, a we ke seema. A tšhabêla le yêna go kgaitšedi ya gagwê. A roma motšo, a ya go batswadi, ba morogana, go bega malato, wa morwa wa bôna.

68. Sebaka sa fitlha go batswadi ba morogana, sa tsentsha ditaba. Batswadi bare, sepela o motšê tšaba e we a nyake. A boetšê ngwana wa batha ba tsêu ba tsêbê goe o motšhabišitšê. Sebaka sa boela sa botša, morogana, yêna, a re, a seke sa swara ketau sa lopêla nkwê, nkwê e le selo sa mabala a manyana.

69. Sebaka sa boetša, mantšu a morwa wa bôna. Batswadi ba bitša ba lelokoga

853

K34/82

26.

mmôgô le kqaitšedi ya morogana, goe ba  
ba tsibisê taba e, ya morwa wa bôna.

70 Ba kgobakana, bjalo pupgo, morogana e, ke  
le bitšetsa molato, ngwana o tšo n-tirêla  
molato, o tšhabišitšê mosadi wa ga Tselane.  
Mosadi ke monyaletšê, mola a be a tšhabiši-  
šitšê yêna, a owa, peo ya kae be e tla  
thaba. Ditaba di e kwala bjalo re swa-  
netšê go kwa kqaitšedi ya morogana.

71. A bolabola, e, nna a ke tsebe  
selo, ke no bôna, e fitlha le pere e we.  
Le ke mmutšiša, e ke mosadi wa gagwê,  
a motšhabišitšê. Ka matsa goe, a boetšê  
ngwana wa batho, bjalo a gana.

72. Mofutlha sa utsweng, e o re se tšwê  
ke se bolacê. Ka go ricko mo we ngwana, a  
ka se fodira. Batswadi ba ganetšê mantšu  
a we. Bjalo ga go sa na thusô, e kwang  
mowe ngwana, e bolêlago. Mogolo-golo o re  
ngwana a lêla naha ya mokhura, e a setlha sa

853

K34/82

27.

mofa.

73. Ka moagô ga dipolêlê tšau bāna, ba  
êma ga gore, re swanetše go setlha naka  
e we ya mokhura re mffê. Tselane o še-  
tše a kwile gore, moadi wa gagwe, o tšha-  
bile le manna wa ga Moagi. Nama e a betwe-  
e ya begwa, a fa dula a homola, a theletš-  
tšê lentšu.

74. Nyakellang mono, ke ba ga Moagi ba  
roma sebaka ga ga Kgotsika, bare, ga bōna  
nyakellang mono. Sebaka sa ya, sa fitlha  
saxe, ke dumile. Ke ba ga Moagi, ba re nya-  
kellang mono.

75. Sentšu la nyakellang mono la kwatiša ba-  
twadi ba mothepa. Mmogo mothepa, a tloga  
a leba motseng wa ga Moagi, a fitlha a êma  
ka mokgwa o we, a nyakago, a ba botšiu gore  
ke nyaka ngwana waka. Ba fa homola, a goma  
a boêla gae.

76 Mašako a boëla gae, bjalo Makwale a re, o kae, a re, bare, segodi sa tšea se tšere. Bjalo ditaba ditseba ke wena, ngwana wangwanenyanana molaô o tšea ga magwê. A re, aowe nna ga ke tsebe selo, o reny, o wa dumêla ge ba motšea, a re, a ratse bjalo ka ge ba ratane, nna nka seke ka kgona selo.

77. Ba bitša ba leloko la gabô, ba kgobakana. Ba ba botša taba e, gore se bone motšo o re, o rumile ke ba ga Moagi, bare ba utswitše ngwana wa lena. Bjalo lena batswadi ba ngwana le reny, ka taba e, mmago ngwana, a re, mmatla se rōma, o sinye sa gagwê. O bolabotše ga gona mo we motšo a ka bago a sa tšentsha lentšau. Ka go rialo o wa dumêla gore batšee mmedi wa gagwê.

78. A ba tšwellê re ba bônê, ba roma sa bōna sebaka, bare sepela, o ba botšê, mmedi o na le mong, bjalo bōna ka gobane ba ratane, bare, tšwelang re le bônê. Ba beja la bōna le tšatši, bare, re tla fitlha ka tšatši la go.

79. Dikgomo tša metlhadiši diphophelwa kgorong, e tlare ge ba bōna gore, o ntšhitše mnyalō wa go feta mkgonyana yala wa pele, ba kgōna ba moalla magogō. Ba fitlha bantšha lesame la dikgomo le tšhe tšhe tharō le dipudi. Bjalo ka ge go ngwaditše mo 48 gore Tselane o nyetše ka lesame la dikgomo le dipudi bjalo mkgonyana ya morwa o mofitšitše ka tšhe tharō.

80. Ka moragō ga mnyalō e we, bjalo ba tšentšha bakgonyana ka ngwakang, ba balla magogō. Bjalo ke bakgonyana, fēla ba šaletše ke go tla go fa mkgonyana wa kgale dilō tša gagwē. Ba bula difate ba ba balēla difate, ba ba botšha gore re tla le tsibinā le tšatši le we le swanetše go go tla go fa Tselane tša gagwe.

81. Ba roma mothe, a ya ga Tselane, gore a ya ba botšha gore, ba e kgopolélē. Sebaka sa ya, sa fitlhetšā mantšū a we. Bjalo ba ga Tselane ba-re, di a kwala, sepela, o ba botšhe

853

K34/82

30.

se sa botšana, le bōna ba botšane, ka tšatši  
la gore, se tla swara kgogo molomo.

82. Sebaka a se lape go sepela, sa boya sa  
ba botša, mantšu. Bjalo le bōna ba roma  
motho, a ya go ba ga Moagi, go ba botša  
gore, ba tla ka tšatši la gore, ba tlê ba  
bōnê ge se e fa ba ga Tselane dilô tša  
bōna. Makgolo, o dira bjalo, bja gore ka mo-  
ragô ga mo ba ba filê dikgomo tša bōna,  
ba fê mokgonyana bjalo.

83. Letšatši la fitlha, mokgonyana wa kgale,  
o dula, ka ntlê ga mafôrô, bjalo yola yena  
o dula ka ngwako. Sebaka sa ga Tselane  
se dula le bōna, se la le sōna se dula le ba-  
la. ~~Sebaka~~ se se bolabolago ke sa motlhadi-  
wa, bjalo se la se dumêla gore ke nnete ke  
di bōne.

84. Kganetsanô ya dibaka, mo diganetsanago,  
ba feta, ba tla dibōna ka moragô. Bjalo  
mo we, a gwaka gwa ba le kganetsanô, ba

853

K34/82 31.

ile ba ntšha dikgomo le dipudi ka moka.

85. Ba moja dikgomo tša gagwe, kamoka, bjalo Putšane Tselane, a re, dilō tša ka lemphele ka moka, bjalo go šetšē selo ka setšhai fêla. Ba re, go yēna, botabola, keng, a re, ke ngwana-nkhala, ba re, ngwana-nkhala keng, a re, makgolo, o wa a tseba. Makgolo wa gagwe a re, o wa ga fa, nna a ke tsebe selo se we. Ba moganetša, ba palakana, atloga a ba botšā gore ngwana-nkhala wa ka ke a monyaka.

86. Putšane a gapa dikgomo tša gagwe le dipudi. A bolaya pudi ka molamo, bala le bōna, ba bolaya ya bōna, ka molamo. Pudi ya ba ga Tselane ealewa tšhatlhamušī; ya bala ya peiwa ka dipitšā. Moloto wa fêla o etla mawe.

87. Putšane, a roma sebaka gore, sepela, o mputšišetša ngwana-nkhala waka. A ya a fitšha a re, ke rumile ke ba ga Tselane ba re, ba

853

K34/82 32.

nyaka ngwana - nkhala. Ba fetola sebaka gore sepela, o motšē a, ē kgorong, rena a re o tsebe. Sebaka sa boetša mantšu go Tsela-ne.

88. A iša ditaba kgorong, a fitlha, a bega melato. A re, ke be ke tšea mosadi, bjalo mosadi o ntlhadile, dikgomo tšea kamoka ba mphilē, bjalo keve, ba mphē ngwana nkhala wa ka, bjalo ba gana. Ba re, ngwana nkhala keng, a re ke le-tswete. Ditaba tšea gogo di a kwala, sepela, a tla baya ka tšatši la gore.

89. Ba kgōrō ba roma, pampanyene, gore ka tšatši la gore o wa nyakēga kgorong. Morumiwa a ya, a fitlha, a ba botšā gore, le anyakēga kgorong. O betšē ba geno ga mmōgō le ditlhatše, a boēla mmōgō.

90. Letšatši la ka-tšhōlo la fitlha, banna ba kgōrō ba kgobakana ga mmōgō le bōna ba fapani. Ba ba butšišā gore, le kgobokane ka moka, ba dumēla. Bjalo ba iša ditaba



853

K34/82 33.

go kgoši, bjalo ya balokolla gore ba bolabolê.

91. Mmudi wa lekgotla, a êma a re, morena lekgotla, ba re thobêla. A re theletšaneng, le biditšwê mo ka baka la ditaba tša Tselane, o fapanana le ya we, ya goba le makgolo wa gagwê kgale. Bjalo le kgošêlwê ditsêbê le melomô ya go ba lamola. Putšane motšo yola o monyakago ke ya, wêna kgotsoka o nyuka ke Tselane.

92. Yo mongwe le yo mongwê, a bêngêla ba gabô ditaba. Ba goma bare tuu, ba litilê tentšu la kgotsoka. Bjalo a re, ke a dikwa dikgoši, nonyana go lla e, e tlhobjago, a ka bolabolê. Ba ga fêla mamondi, gore a bolabolê pela-êlô ya gagwê.

93. Putšane Tselane ~~kgotsoka~~, a êma, a re thobêla dikgoši, ke nnete le kgošantšê ke nna, ka baka la fapananô ya ka le ba ga makgolo. Ke tlhadilê ke moradi, bjalo ba mphilê dilô tsaka ka moka. Go šetšê ngwana-nkhala, ke re ba mphê ba gana. Ke moka dikgoši ke re, ba mphê

853

K34/82 34

yêna. Pele ga gore a dulê fase, yo mongwê a re, ke kgopêla Tselane gore a mpotšê gore ngwana-nkhala keng. A re ke letswete, banna ka moka ba homola, ba makutitšê ke sebatana se we.

94. Makwale kgotsoka, a re, thôbêla dikgoši; monna yo o we kwala, o be a kwene le mopedi waka. Bjalo moetsana e tlhanoga, a kwana le ba ga Moagi. Ra ba botšâ gore ba nyalê, a o we, ba ile banyala, ra mitšâ sa mofa dikgomo tša gagwe. Bjalo re gakanana naê, mo polelong ya ngwana-nkhala. A dula fase.

95. Masako o ke o bolêlê, a re, nna ga gona selô, se we nka re bolabolago. Dilô tšê we a dibolabolago a ke ditsebe. Ga gona tlhutse e e tsebago taba e, ba re tuu, mmoledi a re bolabolang, ba re taba e we, a re tsebe.

96. Ba boetšâ ditaba ga mamundi, bjalo a re, batho ka moka ba kwala, a ba tsebe selô.

853

K34/82 35.

ditaba ditseba ke makgolo wa mosadi. Le motlha-  
ng ba bolayago, ngwana yo we waka, ke ile ke  
bôna makgolo, a etla go mmp mpega le hu la  
gagwe, ra ba ra yo maloka ku ba bedi. Dingwadi  
lwê mo go 56 pegô ya lehu go 57 polokô ya gagwê  
go 58 kgamô ya go mophatolêla. Mosadi a ganetsê  
mentšû a we.

97. Mosadi ga netšê mosadi a re, a ke tsebe,  
o bôlêla maaka. Ditaba šediwe banna, banna  
ba fo homola, go kuagala ba ile ba tšêa le baka  
le letelele. Manna yo mangwê wa ba le kgotla,  
a re, le seke la makala, go go filore tuu, taba  
e bapišê ka e ngwê taba, bjalo re a nyakê-  
la, a re hwetšêre.

98. Mmoledi, a tšwêla pe le le go bolabola,  
a re, dikgôši, manna o tswaregile, e be a kwana  
le makgolo wa gagwê, ba nyaka go bolaya yoma-  
ngwê. Bjalo ditaba tša mehuta o we, a di-  
nyakege. Banna ka moka ba re, o wa kwala,  
mamundi, a bolabole selô. Ba iša ditaba go mo-  
rena, a re botšang mamundi ditaba tša gagwê

ga dikwale.

99. Mamundi, a re, le a kwala dikgosi; bjalo go kaone go re le mphê tšela, ko la tšha ke banna ba ba ngwê. Ba i ša mantšhi go morena, morena a re o wa kwala, motlhang o magwê, bōna ba kile ba bōna taba ya mohyeta o. Ba mulêla tšela a sepele le mokgōmana wa go ya go bega ditaba.

100. Ba ya ba fitlhiša ditaba kgorong ya ba Makhutšwê, bjalo ba a magwê ditaba tšewe. Ba ba botšha letšatšhi le we ba swanetšego go ba ka lona kgorong. Mokgōmana a bula difate, a tloga.

101. Letšatšhi la ka tšhola, ba re go tsoga ba tšama ba phumula malaka ba libilê mošate. Ba fitlha ba kgobakana kgorong ya ba lekgotla le lona, le ya fitlha. Ba letšela gore Mohlabe, a tla fitlha bjalo a seke, a fitlha, gwa fitlha morumiwa, a ba botšha gore a ka seke a tla.

853

K34/82 37.

102. A go bulwê ditaba, melato ke e mentšhi. A ya a tšibisa kgoši, a se bamelato ba kgobakane. Morena, a se sepelang lobula lekgotla. Mokgōmana a boya a bula lekgotla gwe le bolabōlō melato. Baithōma ka melato wa Putšane.

103. Putšane bolabola phapanō ya go, re kwê. A bolabola bjalo ka pele, polêlō ya ga gwe, e hwetšwa mo go 93. A bolabola bjalo ka pele.

104. Makwale, a ēma, a bolabola bjalo ka pele, bjalo ka go polêlō ya ga gwe e hwetšwa mo go 94. A bōela a dula fase.

105. A se ditaba ditseba ke makgolo wa mosadi. Mo we a ilego a bolabola mo go 96. Masako, a bolabola bjalo ka pele, di hwetšwa mo go 95. Mo we a bolabolago gwe a tsebe zelo.

853

K34/82 38.

106. Lekgotla la êma mo go 96, mowe Pu-  
tšane a ilego a bolabola gore lehu, pegô le  
polohô bjalo mahyolo wa gagwe a gana go  
phalolêlu sebatana. Ditaba tše we ka botla-  
le, dihwetšwa mo go 54 polohô, 56 pegô 57 polohô  
le go 58 kganô ya go phalola.

107. Bjalo ba sa khôu kganetšo ya moadi,  
dingodilwê mo go 97. Bjalo ba nyaka go tseba  
gore, se bolatile ke mang, bare, ke Botšwana  
matlhakwana, se kae, se siba seolo, seolo  
ke sa mang, sa mašako. Bjalo, mokgoši  
wa lla, batho ba ya ba se bôna, bjalo,  
ka moswana ga pônô, ba hwetšana se se  
gana.

108 Ba bea ditaba godimma ga moadi,  
bare, aa, o wa ga-netša, moadi a seke, a  
ga-netša. Bjalo Makwale wa kwala ga  
o tsebe, moadi wa gago, o wa dumêla.  
Sepelany bonyêla mpja. Be tloga baya  
bo nyêla mpja.

853

K34/82 39.

109. Ge ba le thopeng, ba ~~roma~~ sebaka, sa go belabola gore ba dumela molato. Ba iša ditaba go morena, bjalo morena a re, sepalang le ba botšē, ba ntšhē kgomo le pudi. Mantšu a ya a ba fitihela, ba kgopela sebaka, ba botša gore ka moswana le ditlišē. Putšune, o be gōna.

110 Ke moswana, ba ya ba gapa kgomo le pudi. Ba šupa sebaka, sebaka sa šupa kgōrō, bjalo kgōrō ya šupa mamundi. Mamundi a re kgomo a e balaiwē, ge e le pudi ke tla tloga na yō. Ba balaya kgomo, ba njana mōtšhatšhathano, a goka pudi a tloga na yō. Molato wa fela o e tla mo we.

Tema ya 2. Tthalanō ya go loma.

111 Laloma, ke go sima leina la motho, bjalo le ge motho, a se na taba, ba molabala ka mokgwa o mabe. Mo we ba dutšiga, ba dula ka yēna, ka goialo mo we baloma

853

K34/82

40.

moetsana gore a tihale moogana.

112. Taba e ya goloma e a tile kudu mo bathong. Motso a ka lōša moadi, e be ba mmōna, empa ba se na taba naē. Bjalo mowa mokētē, a tsena ka lapeng a phumula, moetsana ditšhila ga'mōgō le batswadi. Bjalo ke batho le bōna ba kgōna go tsena bathong.

113. Motso o botsefatša ke di-aparō, ge a sa apara, le ge se bala sa gagwē se šupa gore motso, ke ya motse. A ba, a-pare selo, le go tlhapa o tla hwetšana e ke le go tlhapa ga tlhape. Le lapa la bō le ge le ka botsefala, e ke ga la botsefala.

114. Ka lapeng la bo mothepa, ge a pere, bjalo, wa hwetšana dikaparō dimo-  
swanēla, a bilē a tlhapa. Lapa la bō le ge le na le ditšhila, o tla no bōna le le botse kudu.



853

K34/82 41.

Temana I ditšhswana di atopana.

115. Bjalo ka ge go ngwadilwê, mo go 112 go phumula lapa la bo mothepa. Bjalo batho ba ba korago, ka lapeng la badidi a ba nyake go tsêna, ka baka la go nyênnya. Go bjalo ka mosogana le yêna wa tšhswana wa go tlhoka kgomo, a ba kwame naê, batho. Bare, ke motšhêla-tšhego, le ge a ka kwana le mosetsana, motlhang ditsebago ke batswadi ba gana.

116 Mamagadi ngwana Masete, mosadi yo we ke tšhswana, mampa wa gagwe e ile, a lapan na naê, ge mosadi a tsêna bogadi, bjalo mampa wa gagwe a hwa. Mosadi a kgotlella go dula bogadi, bjalo ba bogadi, ba seke ba mmôna sebo. A napa a ba tšhswana ya ditšhswana.

117. O be a na le mogadibô wa gagwe, le ina ke Magampane, yêna a tsere ke boga Pôpêla. A mmitsa, a ya a dula naê.

853

K34/82 42.

A modirêla le šaša la gagwe, ka ntle ga le go-  
ra la ga Pôpêla.

118. Letsufi a le na nama, o ššêa ka ga  
mahura wa fa ngwana. Taba e, ke seema, nama  
ya mahura, ke batho batho. Bjalo ge o filê ngwa-  
na nama ya mahura, wêna mofi, o šala le ya  
go ôta, ke bôna badidi. Ge la e be e rebaka  
la letsufi, nka be a ile, a se jê.

119. Banna ba dira bjalo, ba ya ba rôbala  
le mosadi, bjalo, molato ba be ya letsufi. Ka  
gobane, ge motho a nwele bjalo wa ga tlhano  
le mosadi, ge e le bošego, o lla fêla go kwa  
le-ntšê e le la mosadi. Gore ke nnete o ile  
fêla ka baka la letsufi, ka moswana, anyake  
le go mmôna.

120. A thôma go ba le bana, bjalo ba le bella  
gore, mosadi o imišitšê ke mang, ba seke ba mmô-  
na. Ka gobane, mosadi ge a na le monkana wa  
gagwê, o tla mmôna tšutšî le le ngwê a eme  
lapeng.

853

K34/82 43.

121. A thōma ka go bēlēga ngwana wa ngwanenya-  
na, leina ke Khulukutla goba Kulukutla, a goma a  
boeletšā ka moetsana yo Mangwako, wa borarō moe-  
tsana yo Maruping. Le le kgithweine la bōna la  
motlhankana. Bana ba we ba gōla mawe bo šuwa-  
neng. Lapeng la botgarebē, go go tloke masogana,  
Mo we, e be ba sa e, mōna, a lēla bana ba gagwē  
ka boima, ba apara masaka bošego.

122. Mogolo wa bōna, a ba a ya go bolla, a  
fetša go bolla. Go se na le masogana ka othi  
yo we a manyakago. Ngwana wa batho, a sepele  
matawēlē, a sešetšō kakala. Go go na taba moradi  
ga selwe, o tla ba ya go tihana le motheka wa  
gago. Moetsana, a le botse kudu, wa le bēlētswana,  
ka baka bošuwana, e ke a botse.

Temana ya 2 A tšpana le tšhswana ya

gabō

123. Ka tšatši le le ngwē, a gatlhana le masogana  
yo Mankopeng Lokweng. A bolabola naē, ka baka  
la tšēō, bjalo, moetsana a gana. Ka mabanyana

853

K34/82

44.

a ya a botša mmaqwe taba e, bjalo mmaqwe, a re  
dumetsa n<sup>na</sup>aka, ditshuwana dia tōpana, motlhomang  
a ka tla a go phumula.

124. Pitsa e bela ku go bepetšwa, ka morwana mo-  
rogana, a le ka ka maatla gore, a ga tibanē le  
mothepa. Ka tsatši le we, a hwetšana, a na le ngwa  
na wa rakgadi wa gagwe. A fitlha a ba dumedi-  
ša, ba dumetsa. Bjalo morogana, a re, go yēna, a re-  
ng, ka ditaba tšela tšaka. A seke a moleliša.

125. A bōna ga botse, gore, a nyake go mofe-  
tola. A botša yola a naga naē, a re, motšē  
ke a manyaka, yola a motša, a gana, a goma, a  
motša bjalo, a dumela, morogana, a mofa setlha  
no sa nāšelang, yēna, a mofa le seta. Ka piša-  
nō ya bōna ya fēla e tla mo we.

Temana ya 2 Mabotšō.

126. Mothepa le morogana tša bōna di fedile  
Bjalo go šetša mabotšō, a morogana, go a  
botša batswadi ba mothepa. Morogana o be  
a na le mmaqwe, papagwe, o huile, e sa le

853

K34/82

45.

ngwana. A ya a botšā mmagwē, gore ke kwane  
le kgarebē. Ke mang, ke Kulukutla, ke ngwana wa  
mang, ke wa Mamokgadi. O diile ga botse ngwa-  
na aka ditšhswana diatopana.

127. Mosogana, a fa mmagwē ponto le  
lesome, a se, ke mabotšō, a batswadi. Ba rona  
motšo, a iša ~~mabotšō~~ a we. A fitlha a  
ba dumediša ka mofaē, ka moragō ga tumedišō,  
a tšenya ditaba. M magwē, a bitša magadibō  
wa gagwē, a megēla ditaba tše we, bjalo a  
se, le ge ke tšebā gore ba bogadi; ba kgopa ka  
wēna melora, motše a ge mē, se tla motšā, se  
sa botšānau, a motšā, a goma.

128. Botšo ga ba botšwē ka melomo fēla, a owa,  
ka moragō ga polabōlō, ba fiwa mapoto banwan.  
A dia mapoto, a phufutša, a tšama a botšā  
ba bogadi gore ka tšatši la gore le tlē kowa  
gae, gōna le ditaba. Ngwana wei le na o  
forane le mothoka wei gagwē. Le tawarē  
kgogo melomo.

853

K34/82

46.

129. Tala e apeitšê, a e lewe, ka mphahane  
Ba tsoga e sale ka moswamyama, ba ya ma  
we ba bitšwago. A owa, ba fitlha ba dula,  
ba kgobakana ka maha go bāna. Mmaga mothepa  
a dula fase, a ba lōa.

130. A thoma go ba betšā gore, ke bane  
mohētē, a e tla fa, are a sumile ke ba ga  
kokweng ba kwane le ngwana wa lena. A  
ntšha tšhalete e la a ba šupa. Ba thōma  
go gana, bare, a owa, a re kwane le taba  
e we, ka go bane a modidi, le yēna ke modidi,  
di, bjalo lapa le ka seke la phumula.

131. Mogadibē wa Mamedgadi yo we Maga-  
mpa a re, le a kwula, fēla a le kwata  
ka tšhala la gore, motšo yo mongwā a ka  
seke a phumula lapa, a hwetšana gore lena  
beng ba lapa le tšhala go le phumula. Ke yēna  
mohumi, a ka seke e le phumula. Ga gana  
taba, ditšhewana di tapana, ba tlane  
ba ba dira tšhala bošwana bja bōna, ba  
humi ba dira tšhala bōna.

853

K34/82 47

132. Polêlô e we, ya gore lapa le phumula ke beng ba lona, ya ripa banna mekolo. Ba seke ba kgôna go fetola, ge ba go a tihamisâ melomo ya bôna, bare, a o wa go wa kwala, a a mogêlwâ, fêla e be re ka kwa mmagô ngwana gore yêna o reng. Mmago ngwana e re, nna a ke na taba ka go bane ba ratane.

133. A o wa ditaba di lukile, bjalo go nyakega sebaka sa go isa ditaba go lokweny. Ba nna Manoka ke moradi wa ga Mokgatla. Ba re, sepela o botse ba ga Lokweny, gore bare, ditaba tša lena dilukilê. O ba botse gore, motšea ngwana wa tšhwanana o tšea le mmagwê, ka go bane mmagwê le yêna ke tšhwanana, ka baka la gore a na menna.

134. Sebaka, a see le tšatši le we, ka baka la gore le tšatši le tšhabilê. Ke moka ba ntšha bjalo, ba nna, ke moka ba pala-kana. A ba sa na tuba, dilwana dika no šala dietla

853

K34/82 48.

bōna motlhang ba boya go kgobakana, e  
tla ba e le letiuti la go tla go phophela.  
Ka morwana se baka sa isa ditaba ga ho-  
kweng. Ditaba tsa kwano tsa fela ditla ma-  
we.

135. Dilwana tse bakganyana a tsalago a  
ditlisa, di a mogela ke sebaka, bjalo sebaka  
se difa mmaga ngwananyana. Ditlilo tsena  
monyalong motlhang, ba tlilo phophela bakganya-  
na.

136. Lokweng a tšona senna, a tšeka dikgo-  
mo, a ba a phisa mosadi wa gagwe le  
makgala wa gagwe. Ya ba batho ba tsena  
bathang.

137. Le baka la go nyala la pitlha, a  
bita ba ga bō. A ba botša gore ke  
ntšha dikgomo di a gonyala. Bjalo bare go  
lukile, o ka se šupa, a ba šupa lesome  
la dikgomo le kgomo tše pedi. Bare, o šu-  
mile, ngwana o rata gore a šome ka



853

K34/82 49.

makgwa o. A rona ba-nyadi, ka mabanyana  
ba eja bogweng.

138. Bjalo ka ge e le moga, wa gore  
bakgonyana, ba swanatisi go tsena bogweng  
bošego. Ba tloga ga gabô ku maetisi, ge  
ba fitlha bogweng, ba hwetsiana gore, batho  
ba setse ba robotse. Empa banna bina  
ba se etisa kgorong, ba fitlha ba dula  
ka ntle ga kgôrô.

139. Ba no fêla, ba gôtlhola, go gôtlhola  
ka o thisi. Ba divêla gore ba tlê bakwê  
gore batho ba gina. Ba ba ba ba  
kwa, menna ya mongwê, a ve, ke bakgonyana.  
Ke ile ka kwa bare, ba ga lokweng le-  
kana ba tlilo nyala.

140. Ba ya ba tšôša, mmago mothepa,  
bjalo yêna, a botša morediê, a tšuma a bi-  
tša bo makgatlê. Ba aala magogô ka nwa-  
kong, ba ya ba fitlha ba kwatama fase ka  
dikhuru, ba tše mapara a bôna, le bôna

853

K34/82 50

ba ba sala nthaga.

141. Ge ba setše ba tsepe ka ngwehong, ba rona mothepa yo mongwē gore a yo ba bitšē tšā Manoka. A ya gomitšā, bare, go yēna re, re, re dumedišētšē ba ga makgolo ka setlhano sa mašeleng. A tšea a isa, are, bakgonyana bare, maduma ka setlhano re, are, a kwetšē, ke bošego, re tla tsoaga re e kwa tšā bōna ka morwana. A botšā mantšu go bakgonyana.

142. Ka morwana, ba goma ba bitšā sebaka, ba motšā gore botšā ba ga makgolo gore re tlilo nyala. Mantšu a ya, bjalo are, napa o ba botšē ditaba e tlabatšā ka morwana, re sa tšāna re botšāna. A napa a tloga, a ya a botšā ba gabō, ga mmōgō le ba le-loko la gabō Mokgala.

143. Ba ya ba nyatšā, ka baka la gore a na selo. Ba fitšha ba dula kgorong go fitšhela ba kgobakana ka moka gabōna.

853

K34/82 51.

Ka morago ga mo ba kgobakane kama-  
ka ba tsena ka lapeng.

144. Bare, go mmaga methepa, re bo-  
tše se we, wa goba o re bitšētša rōna.  
A re, ke libitšētša ba ganyama, ba tlile ka  
mabanyana bare, ba nyaka go nyala. Maduma  
a bōna ke a, ke mašelang a matlhano, ge a  
tšalo a be ya fase. Bjalo bare, maduma a  
kwala, ba botše ba nyarélé, re ba bōne, re  
kgobakane.

145. Ba ntšha ponto bare, lesome kemo-  
lomo wa mmaga ngwana le lengwé ke lapa-  
paga ngwana. Re le kwile, bjalo tsenceng  
monšalang, Ba ntšha digomo tše phethago  
menwana mmedi, ba ditša ka mebala ya  
tšōna. Bare, e tu re le bōné, ba goma  
ba ntšha tše pedi. Ba homola, o ba fetsišeg  
bare, moradi wa lena ke ye mogolo, napa-  
ng le fetsšeng, le ntšhe tswetši ba ntšha kgomo  
le namane. Bjalo re go bōne, re nyaka kyathi,  
selêpê, mphaka, ba ntšha ponto ba goba dilō

853

K34/82 52

tše we ka maka.

146. Yo mongwe, wa ba phophedi a re,  
ba bala mafika, a ba ya digapa, re tle  
re dibonê. Mokgonyana a tšwa ka ngwako-  
ng, ka le belo, a ya a boya a digapa.  
Le malomo ba seke, ba ba naô, Monna  
a goma a diboetša gae. Bare, gonyana  
kêga pui ya morogo, ba ya ba tlêma ba  
tla na yô. Ba bolaya, ba ja, ba pala-  
kana, le bôna bakgonyana ba laela, batlo-  
ga.

Temana ya tshe Lapeng la bo mothepa  
a ga tšheke masogana.

147. Lapeng la Mmolegadi, masogana a be  
a tshe tsene, ka morago ga mo lokweng a phu-  
mutšê lapa, ba thôma go tsena ka lapeng.  
Bjalo batho a ba rakiwi, a fa ba le-bella,  
kgantše, a ba sepele fêla, ba apiša moetsana.  
Moetsana a ba a kwana le morogana  
wa ga Le wêlê.

853

K34/82 53.

148. Mosogana yo we leina la gagwê ke  
Ntsekane. A ya a botša batswadi ba gagwê  
gore ke kwane le moetsana ya ga Mahgahla.  
Bare, ke mang, are, ke Kufukutla bare, a uwa,  
'o seke wa thōma, ke kgafu e dutši lapeng  
la mmagwe le mmōna le rena taba naē, leba  
no lokweng, o phumutse, le e miša diphotšo  
le ya. Mōna yo we o nyetše, se a gana, a  
re kwane le taba e we.

149. Motlhankana a tlhakana tlhōgō, are, go  
bōna, nna ko mo tšhabišā, bare, go yēna mo  
o ile wa motšhabišā, o seke wa metlišā ma.  
O ~~mo~~ iše lapeng la mmago le papaga, rena  
le ka ditšhabē a re nyake go dikwa.

150. A tloga, a ya a ga tlhama le  
mothepa mosegare. A motlhalōšetša gore ba-  
tswadi ba gagwê ba gana, bjalo moetsana  
are, lešetša ge ba gana. Mosogana are, e  
go diege, ba tla ba ba dumēla, wena, are  
tšhabē. Ba kwana, ba napa ba bea leba-

853

K34/82 54.

ka.

151. A tšhaba le mosetsana, a tšhabela naê ga kgaitšetišya gagwê lea wa gotšea ke ba ga Pôpêla. A ba raka, ba tloga, a ya go kgaitšedi ya gagwe Matiaka wa go tšeiwa ga Makgetha. Jêna ka gobane o dula kgolê a sa tsebe selo, a ba a mogêla.

152. Mosogana a tšheoga a boya ka gae, a botša batswadi ba gagwê, gore ke dirilê molato. Ke molato wang, are, ke tšhabišetše, mosadi yo la ka go le botša, bare, o wa kwa, mosadi o ka seka wa tšea, dikgomo tše ba tlilo gapa, o gaga ngwana wa batho ba we ka tšona.

153. Ba sanna sebaka, go batswadi ba mothepa, sa gore nyakellang mono. Sebaka sa ya gogôga molato. Sa fitlha se swe se, se kgêrwana, sa tsêna ka lapeng la bo mothepa, a ka a tlhakanetša ke mothe. A fitlha a dula fase a dumedišana na bô.

853

K34/82 55.

154. A thōma go bolabola, are, ge le mpōna ke le bjalo, ke rumilwē ke ba ga hewēlē. Bare, nyakelang rono, ngwana wa lena o mono, mmago mothepa a sepe a mofetola. A tloga a ya ga magadibō wa gagwē, a fitlha a motšā mantšū a we.

155. Ba boyu ka ba bedi, ba fitlha, ba hwetsāna sebaka se sale ka lapeng. Mmago mothepa, are, bolabola mantšū a gago re go kwē. A bolabola bjalo ka pele. Mayampane are, a here o tla kwa, sepela o ba botšā ngwana ya we wa rena, re a monyaka ka ntlē le polélō. Wēna a re sa nyaka go go bōna. Go go bōna gago e sepe e tla le ~~ngwana~~ ya we.

156 Sebaka sa boetsā mantšū ga hewēlē sa fitlha sa ba botšā gore, bare, re nyaka ngwana wa rena. Batswadi ba mosogana, bare, o wa kwa, re go buditšē. Go tšea mosadi ke go kwana le batswadi,

853

K34/82

56

motho a ba ngangane ka yêna e se ko-  
bô. Sepela o bitša ngwana wa batho ba  
we, a boêlê go batswadi.

157 Mosogana a phusa thaba a swabi-  
le, a fitlha ga Kgaitšedi ya gagwe, a  
motša mantšu a we. Kgaitšedi ya gagwê a se,  
ba kwala, kganthe wêna, o fi yo tšea  
ngwana wa batho ba, kantlê le go kwana  
le batswadi ba gagwê. Mmitšê o sepele  
naê, a mmitša a tloga naê, a ya  
a fitlha naê gae.

158. Batswadi ba mosogana, ba bitša  
sebaka sela sa bôna, ba se go yêna boetsša  
ngwana wa batho ba, ba kgomo. A motšea  
a moiša, a fitlha a bolêla gore, ba mu-  
iša ka kgomo. Ba se, go yêna, di a kwala,  
sepela o ba botšê, vena se ba-ledi fêla,  
se sa botšâ beng ba ngwana. A goma  
a šia mothepa lapeng la mmagwê. A  
ya a botšâ ba ga Leuwêlê mantšu a  
ba ga M kgatlha.



853

K34/82 57.

159. Ba nna ba ga Mokgatlha ba kgobakana, lapeng la Mamagadi. Ba butiša moredi wa bōna gore molato keng, karabō ya tlhoka. O bōna ge manna wa ga Lakweng a go phumutšē, lehone o nyaka go menyēla ma-sepa, motlhankana ya we wa ga lewelē ke kgale a le mo, a go bōna, a se na taba nago. O we kwa ngwana re-na bo-jēla pele a re bo nyake.

160. Ba roma sa bōna sebaka, bare, sepela o botše ba ga lewelē ba gafē ngwana wa rena. Sebaka sa sepela, sa ya sa fitlhetšā matšiu ga lewelē. Ba ga lewelē, bare, re dikwile. Ba šala ba roma sa bōna ~~sebaka~~, ka kgomo tšē thara, kaela ya pele ya ba tše nnē.

161. Molato wa fēla o etla mo we. Motho ge a ile a tšhabiša, moetsana, batwadi ba se nyakē gore a matšee, kgafō ke tšōna kgomo tšē nnē.

853

K34/82 58.

162. Ka go bane, mosetsana a ima, ba ga  
Mokgatla, ba rana sebaka ga Lokweng gore  
tlang le tšee mosadi wa lena. Re bile  
re tšoa a mogiša, a be a tšhabile le  
mosogana wa ga le wêlé. Geta e be a  
imile, e kabe a ile a bikiša ke bakgetha  
lo.

163 Lokweng a tšha a beka mosadi  
wa gagwe. Melatšwana e we a go bu a  
sa<sup>tl</sup> ntšha, ke maka ya fêla, ka buka la  
bo phoko bja moredi wa bina. Ka go bane  
o be a swametše go ntšha pudi ya kyata  
lapa, pudi ya le tsoke le pudi ya mokoko.  
Dipudi tšee we ka maka di a bolaiwa. Mafellō  
ge a beka o ntšha kobō ya mmago ngwana  
le petši ya papago ngwana.

164. Ng-wana ya we, wa ga Lokweng, o be  
a lukile kudu, a ntšha kobō ya mmago  
ngwana a mafa le jase ya papago ngwa-  
na. A phêtha tswanêlō ya gagwe. Ke yōna

853

K34/82

59.

tlhalo ya go loma, mosogana yo we o be a lumina  
 le lokweng, bjalo matsana a kgolwa.

Tema ya 3. Pere ya magadi mabedi.

Temana I e sale tlhalanô ya go loma.

165. Ditaba tše tša ka fase, dilauditšie  
 ke Moše Masete. Ke motho wa naga e, ya geišu  
 o tswaletšie mo nageny e, mphathô wa gagwê  
 ke Manala. Bjalo o tla thôma go tlhaloša  
 ditaba tša pere ya magadi mabedi.

166. Pere ke mosadi wa go tlhala mathego-  
 nge. Bjalo mosadi o tlogela manna wa gagwê  
 a šetše a mmikile, ka baka la go sekwane  
 le manna wa gagwê. Motlhomong manna o fa  
 tlhwaša tša mosadi wa gagwê, mosadi a sena  
 molato. Bjalo manna wa mohuta o we, base,  
 o na le lerobo, ke moka mosadi a ba a tlhala  
 ka lerobo la manna. Batswadi ba mosadi le  
 bôna pelo tša bôna diha seke tša thabê-  
 la gore ngwana wa bôna a thwê, a teiwa,  
 o tla kwa base, go tlhoka dikgomo ra mufa  
 ngwana wa rena a tlô a dulê, a khutšie serôba.

853

K34/82 60.

167. Gōna mowe phapanong ya monna le mosadi, dihwirihwiri ditsene fase, ba hwirihwiritia mosadi gore, a tthalē monna. Ba loma mosadi ka ka mekgwa ya monna wa gagwē. Bjalo ka ge le yēna ka matlhō a bōna le botlhoko a bokwa, ke moka wa dumela.

168. Bjalo ka mosadi yo Ngwana - Matwiki, ke ngwana Mongale, a tthala a le matshengong. O be a tšere ke ba Magabala, bjalo monna yo we a goba a motšere, o be ana le lerobo. A bōna mosadi wa gagwē, a seššana le monna yo mongwē ke moka ke melato, ka mabanyana o teiwa. Go ba a ēma, le mosadi yo mongwē, ke melato, o be a meapšēša monna yo mongwē. Ka mabanyana o teiwa.

169. Borēgo monna a rōbale, o lala a omana, o omanya mosadi. Bjalo mosadi a tthakana tthōgō, a se sa tšeba gore o zwanetše go phela bjang le batho. A motšea, mosadi atloga a tla ka mono, batwadi bare a dulē.

853

K34/82 61.

170. Ge moradi, a dutši batswadi, ba lebele-  
tše monna wa gagwe gore, o tla fitlha. Kga-  
nthe, moradi a dula, o gare, o kwena le monna  
ya mongwê wa ga Masumu. Motlheng monna  
wa gagwe, a fitlhago, a molata, moradi a  
thôma go tšhaba le monna. Ba fo tšhaba  
le mawa, ba sa tsene motseng wa motho.

171. Monna are, ke latilê moradi wa ka,  
batswadi bare, o wa kwela, bjalo moradi  
wa gago ga re tšebe gore o ile kae, bjalo  
ka ge le wêna, o ile ge o tsêna mo wa  
mmôna. Monna are, le a motseba mawe  
a ilege, bare, a re motseba, motlhomang o tšha-  
bilê wêna.

172. Monna a goma a boêla ga gabô, bjalo  
ba šala ba nyakêla moradi. Ba ba hwetšana ba  
le thabeng ya Makara, ba ba botša gore ba  
koê gae. Bjalo ba boya, moradi a napa-atsênêla  
motseng wa ga Masumu. Bjalo Mathule Masumu  
are, tšaba e le bakile marumu.

853

K34/82 62.

Temanya ya 2 ba ya ba rapela ka kgomo.

173. Ke ditaba tša kgale, e be basadi ba sa nyadiwa ka matšhepe. Bjalo ba ga Mašumu ba ntšha kgomo ba ya rapela molato o we. Kgomo e we e be e le kgomo ya tšhupja, ba a mogêla kgomo bare, selo se sekakaa sa go phala ditšhipi.

174. Ba ga Mašumu ba ya ga Mônguale ba nyala moredi wa bōna ka matšhepe. Ba we ba Magakala ba ga Matlhakwana ba fologa, ba tla ba tšea matšhepe a bōna. Ke moka ditaba tša bōna tša fêla dietla mo we. Moredi bare, ke pere ya magadi a mabedi, e le gore o bile pere ka baka la lerobo la monna wa gagwe.

Tema ya 4 tlhalō<sup>ya</sup> se tšhakgatšhakga

Temanya ya 1 Mokgoni wa koša.

175 Koša e na le ditšhakga, tše we ba diti-tšago gore ke ditšhakgatšhakga. Bjalo o re a kgōna ya ba le yēna e a moswanêla. Mo we o na bōnago mothepa a lla, ka go bōna meletse ya

mosogana, e motlhakanya tlhagô.

176 Bjalo ka mosogana yo Elias Soodi, ge a bina koša e be e ke o belegile nayô. E le se thakga sa koša, o hwetšane me-thepā e wa pele gagwe ka dikhumu. Mola-la le dinoka tša gagwê, dirōbēga ka dithepe. Go sena moetsana yo a moganago, yo mongwê le yo mongwê a molōla.

177. Ya ba gana le moetsana yo mongwê bare ke Mošwedi ngana Mongwale, papagwe e be e le Morakone Dikgaitšedi tša gagwe ke bo Ntšhōlo le Ntšškane. Bjalo Mošwedi o be a tšea ke Mapolanka Mokgatla. Ba monyetšie ba feditšie.

178. Mathepa a kgatla ke meletse ya Soodi, a tlhala Mokgatla, a tšhaba le Soodi. Batwan di ba gana go bōna ditšhila tšie we, ba ya ba moamoga, ba fitlha ba tlēma moetsana, ba motia, ka mokgwa a šoro, mo we a bago a idibula. Ge a tšoga ba mmotšia gore o ya ga

853

K34/82 64.

Mokgahla, are, go kaone, gore le mpolae, le nkišē  
ke hwilē, ge gōna ke sa phēla gōna nku seke ka  
ya.

179. Ditaba tša ba bo-ima, batwa-  
di ba tshakana tshōgō, ba se sa  
tshaba gore ba ka dira bjang. Ba mo-  
tlemolla, a gona a tloga a boela  
ga soodi. ba gona ba ya ba motšea.  
Ba tla ba lwa le moredi wa bōna.  
Moredi wa bōna are, go bōna, ka ntlē  
le gore le mpolae, nna nku seke ka  
tloga go ya ga soodi.

180. Bjalo, ba bōna gore ba kaba  
ba balaya, ka gobane naga ke ya  
sekgowa, a, re molesetšeng. Manna ya  
we a tlē a nyale. Ke moka ba mole-  
setša, a tshaba le soodi bjalo ba tha-  
eletša yēna mo are nyakelang mono.

181. Soodi, a roma sebaka sa gore  
nyakelang mono. Bjalo bōna ba roma



853

K34/82 65.

sa bōna sebaka, sa gore ba tlē ba nyala. Ba botšā sebaka gore sepela u ba botšē ka tšatši la gore ke rena ba we. Sebaka sa boetšā mantšū ga Monguale.

182 Letšatši la fitlha la gore ba yo nyala. Ke le baka la ma go sa gapiwa le bo mammalane. Ba nyala ka lesome la dikgomo dinago le kgomo tšē tlhano. Dipudi tšōna a di badiini. Bjalo bare go bōna, sepelang, re tla le botšā letšatši le we, le swanetsēgo go tllilo bōna ga dikgomo tšē lena ge ba ga Mokgatla batlilo gapa.

Tenana ya 2 ekgopoleleng.

183 Bjalo kage go ngodilwē mo 64 mokgonyana a swanēta go kwa bobarebare le mo go 81 e kgopoleleng. Ke sewe motlhadina a swanetsēgo go sedira, a fo dula are tuu, bōna ba tla motšā gore e kgopolelē. Bjalo ba ga Mokgatla le bōna ba ile ba fo dula ba tšeletšā ba ga Monguale ge bare e kgopoleleng.

184. Ba ga Monguale ba roma sebaka sa go ya ga Mokgatla, gore sepela o ba botšie, rena re šitilê ke ngwana bjalo ba e kgopolêlê, mesebjana ya bîna. Sebaka sa ya, sa ba botša mantšû a we. Bjalo bare, re dikwi le, sepela o ba botšie, re sa botšana. Re tla ba botša letsatsi. Sebaka sa goma sa ya sa ba botša mantšû a we.

185. Ba ga Mogale baêtšâ ge dikgoma diya go nyala, ba bitšana, ba kgobakana. Bjalo motlhadiwa ga ba botša gore ke kwa ba ga Monguale ba re, re kgopolêlê mesebjana ya rena. Di a kwala, tšhukudu e tšhukudu ka go tlhe, a bare, mosadi šowe, a bare, ba itšie basadi se ba we.

186. Be anq letsatsi sa gupa manamane a we a rena. Monna a nkgago o nkgale sa gagwe. Ba roma sebaka gore sepela o ba botšie, ka tsatsi la gore ke rena ba we. Sebaka sa iša mantšû a we.

853

K34/82 67.

187. letsatši le we la fitlha, ba ga Mokya-  
hla ba swara kgogo malomo. Ba ya bakobuku-  
na kgorong ya motlhadiwa, bare, kowa ba ga-  
tlhane kamoka, dira tshe kgona ditšwa tša  
le ba kgorong ya ga Mongale. Ba kobukamisa  
ka moka bjalo ba tšoma ba ya ga Mongale.

188. Ba hwetsana ba ga Mongale le bōna  
ba ba letetše. Ba fitlha ba dula kantle  
ga kgōrō bjalo bōna beng ba kgōrō ba dula  
ka gare ga kgōrō. Ba ga Mongale bare,  
bulang dikgomo tša lena, ka moka ga tšōna.

189 Ba ga Mogale ba bala gare re nye-  
tše kgōrō la dikgomo dinaga le kgomo tše  
pedi. Ba re, le a kwala, ba gapa lesome la  
dikgomo dinaga le kgomo tše pedi ba ba fa.  
Bare, dikgomo tše re a dibōna fela le re  
filē dišele, kgomo tša rena re a dibōna  
re feng tšōna. Le tlare tše we di senaga  
gōna. A owa ba ntšha tše we tša bōna  
ba ba fa.

853

K34/82 68.

190 Bare dikgomo re dibône bjalo re nyaka bo mammalane. Ba ga Mongale bare, e bele ra fiša. Bare, ke molaô, wa gore re gapê bo mammalane bjalo ba gana. Ba tloga bu fapanne ka bo mammalane, tšela tšûna dikgomo tšûna ba digapa.

Temana ya 3. Ditaba tša ya kgorong.

191. Mokgatla a iša ditaba kgorong ya ga Masimane. Bjalo ditaba tša a mogêla, ba motša le tšatši la gore o tlê ka tšatši la gore. Ba roma motho a ya ga Mongale go mmotša gore ka tšatši la gore o wa nyakêga kgorong, ka molato wa ga Mokgatla.

192. Le tšatši la fitlha la ka tlholo, bu ya ba kopana moite. Bjalo le tšatši le tlhabile, ba melato, ba we ba gatlhane go baka tšena ra ba re e kwa tša bôna. Ba butšiša bôna ba ga Mokgatla bare, re-na re tlhakane, ba goma ba butšiša ba ga Mongale le bôna bare re tlhakane.

853

K34/82 69.

193. Nanyana go lla e e tlhobjago, bjalo  
o ka bolabola Mohgabla, re kwê tša ka  
ganong gago. A begêla ba ga bô ditaba,  
bare go wa kwela, o ka eme wa tswa  
tša ka ganong gago.

194. Mapalanka Mohgabla, thobêla di-  
kgōši, bare, morena ke tlile mo hgorong  
ka phapanā yaka le ba ga Monyale, e  
be ke tšea mosadi bjalo o ntlhadile. Ba  
mpitša gore ke tlê ke gapê dikgomo tša  
ka bjalo ka fitšha ba mpha tšona. Ka  
ba batšar gore ke nyaka ba mammalane  
bjalo ka gona, ka matšwa o we ke tlilego  
ka ~~o~~ mo. Morena dikgōši, ge e ri alo a  
dula fase.

195. Marakany Monyale, thobêla lekgotla.  
Ke uneto go bjalo, dikgomo tša gagwê ke  
mofite bjalo re fapana mo ga bo mammalan-  
ne. Ke re uka reke ka mofa, ka bakula  
gore, o be a sa mphiša. Morena ke moka.

196. Ga gona ditlhutse ka ga bane a ba ganetsane. Ditaba se diwe banna. Bjalo ka ge e le malaô, banna bare, Manjale o swanetsê go fa motlhadiwa bo mammalane ba gagwê. A gona, a nka seke ka mofa. Bare, o wa kwela, manna e gona a le thopeng, are, nka seke ka ya thopeng ke e-pone malato.

197. Ba fa motlhadiwa tsela, a feta a tsêna kgorang ga ga Mahlabe. Ditaba tša gagwê tša a magêlwa. Ba mofa le tsatsi le we a swanetsêgo go fitlha ka loua. Ba nana pampunyane, a ya a botša Manjale.

198. Letšatsi la fitlha la gore, ba e kgorang. Jo mongwê le yo mongwê ge a tsoga e tsêna a phumula malaka, a libilê kgorang. Ba fitlha ba ka-têlana kgorang, bjalo mmudi wa lekgotla, a bu butšiša gore le kpane ka moka, ba dumêla.

199. Ditaba tša tšena. Mokgahla a bo-  
labola bjalo ka ge a bulabotšē mogo 194. Mo-  
ngqale le yēna bjalo ka ge a bulabotšē mogo  
195. Bjalo kgōnō ya bulabota bjalo ka kgōnō  
ya pele, ditaba tša gōna di moga 196.

200. Mongqale a ka a e tumela molato,  
a gana bjalo ka pele 196 kgōnō ya molato.  
Ba mmotšā gore a ē thupeny, bjalo a  
gana go ya. Ba moswara ba motlēma, a re,  
go bōna, se we pe i tēgo le ntlēmō, se  
tlaba sa se, ntlēmoleng. Ba motlogela  
a le bjalo. A fetša matsiši a manē, ba  
ba ba matlemole.

201. Ba fa Mokgahla tšela, a ya Ma-  
khutšō. Ba fitlha ba a mogela ditaba  
tša gagwe. Ba motšā le tšatši, ba botšā  
motšo ya we, a motlišitšēgo, gore o botšē  
Mongqale le yēna a be gōna ka lona le  
tšatši le we. A owa ba bula elifatē butlo-  
ga.

202 Letšatši la ka tlhalô la fitlha, ba ya ba kopana kgorong. Bjalo lekgotla le lona la go tlhane, bjalo mmudi wa lekgotla, are, go lekgotla, go bônagala e:ka ba melato ba tlhakane bjalo re ka theletšana. A ba byaii go ba gatlhane ka moka, ba bolabola gore ba gatlhane.

203. Bjalo Mokgakla o be o ka bolabola, A bolabola bjalo kapele mo we go ngadilego mo 194. Mongqale e yêna a no bolabola bjalo ka pele, mo go 195.

204. Banna ba lekgotla bare, ga gana taba e wa batla ba ka e bolabolago. Mongqale o na le molato, go mammalaye ke molaô, o zwa netšê go ntšha a mofê. Sepela bo nyêla mpja, manna a re, ka a lekwa dikgoši, bjalo thopeng gôna nka seke ka ya, ka baka la gore a ke tsebe molato. Bare, o wa nyatša motlemeng, ba motlêma, a fetša beke kamoka ba motlemile. Ba ba ba motlemolla, bare, a ntšhê dikgomo tšêwe, a gana.



853

K34/82

73.

205. Ba fa Mekgahla tsela ya go ya malopeng (Leysdorp). A ya a fitlha ga banna ba go bolabola ditaba ka ngwakang. Kgathe kangwakang go bēlēgwa batho. Ba ya ba mofa setlakala, sa gore a tlē a fē Monguale. Ba-lwi a ba le bane, a fitlha a fa ba moāte bjalo bōna ba bitša Monguale ba mofa setlakala se we.

206 Ka le tšatši le we, ba ba beetšego lona, ba thulama, ba ya ba rōbala tseleng. Kamwana na ga boera, ba wēla tsela. Ba i tšie ge bare, ba bula kantoro, ba tsena. Ba dula, malgana a sa tšona mōmō wa bōna, a banna taba le batho.

207. Ka morago ga le baka le letetele, ba bitša, ke moka ba tsena ka ngwakang. Bjalo ba botšiša Mekgahla gore o lla kang, a bolela gore ke lla ka bo mammalane. Monguale bolabola, are, dikgomo ke mofile, bjalo a ke kwane naē tabeng ya bo mammalane, ka go bane o be a se mphiša.

853

K34/82 74.

208. Kammasa a butšišā gore bo mammalane keng, bjalo ba tlhalōā gore bo mammalane ke manumane, a go tswala ke dikgomo tšē we a i leyo, a nyala ka tšōna. Bjalo a re, go bōna ke molaō wa gore gabe bjalo, ba dumela. A re go bōna, taba e we, a re taba, dikgomo e ke o mofilē bjalo ka go riālo mo we ga gona bo mammalane. Dikgomo tšē we a go filega, ke moka molato o ledilē. Sepelang molato ga o gāna.

209. Ke moka a ba tlogēla, a ba a swere medirō, ya gagwē. Mmalo!, banna ba a ba tla go aga naga, ba tlilo tsinyu melaō ya rena. ~~Ja~~ ba le phodisa le re phomang, kemoka ba tšōna. Molato wa fēla o e tla mo we.

210 Ba fitlha ga, bjalo a ya, a tlhalōē-tšū ba moāte mantšū a. Bare, go Mokgabla dula fase, e khutiē, e fēla banna ba we ke mašōboro. Tšē ba bolabalago, e ke go bolabala ba banyana. Banna ba we ba tlilo rōba melaō ya rena.

853

K34/82 75.

Temana ya 5 Pere ya magadi mabedi.Temana ya I tlhalô ya potlaga matshegane.

211. Manna a kwa melese ya mosadi, wa monna yo mongwê, o hwetšana e ka o phala wa gagwê mosadi. Go bjalo ka ge zela za go utswa se tsefa go phala zeto za go fiwa. Manna o kgetha mosadi wa monna yo mongwê, ke maku a laêla mosadi go zele mo we mosadi a fo du lago a fapana le mosadi wa gagwê.

212. Bjalo ka go riala mo we, o dirêla gore mosadi, a tlê a kônê go bôna, tsele ya gore a tlogê. Ka gobane, monna o tla se, o balabodiana mosadi bjalo mosadi a fo fetela ka mokgwa o we, a kwago pelo ya gagwe, bjalo ke moka monna o wa kwata, o wa tia. Bjalo batho ba tlilo tseu phiso ka e famanna.

213. Mollô o fisa yo a o ôrago, motso e ka be baadimana, e be nka go a dina, wa ya wa dula naê, matsiati a se makae. Ke polabolo ya monna, bjalo bare, go yêna, lalla o sware

853

K34/82 76.

motho yo e go fapantšhago le moradi yo, wa gago.  
 go e na le gotlhwa o tša, o tla ba wa e  
 polaëla moradi.

Temana ya 2 Motšatši.

214 Bjalo ka moradi yo Motšatši, a ile a tšea  
 ke Mokhutšwê Mokgahla. Bjalo a tšhala a tšea ke  
Sengangê Masete. Ke dirile phōš Mokhutšwê Mokga-  
hla e be e le motlabo wa Motšatši bjalo monna  
 wa gagwe ele Sengangê Masete. A goma a tla  
 balana le Morakong Monggale bjalo moradi a be  
 le ba-tlabo ba babedi.

215. Morakong a kua bore bja moradi, kemoka  
 a thima goa moradi gore, monna wa gago go e  
 balabala wa reke wa motheletša. Moradi a dumêla,  
 a dirile ka mokgwa e we motlaba a mmuditšego, ka  
 ôna. Monna a reke a motšha, bjalo moradi a wa-  
 ba.

216 Monna, are, go moradi, bjalo ka go monna wa  
 gago a sa gatii, maanô a mangwê šea. Ke tla  
 tla bošego kowe ga gemo, bjalo o tšogê bošego

853

K34/82

77.

a matlogêlê, o tlê go nna. Moradi a dumêla mantšû  
a motlaba wa gagwe.

217. Manna a dira bjalo, a tloga bošego, a ya  
matseng wa bo moradi. A fitlha e dula kama-  
furi. A tloga a ya, a mohwetsä, ba dira mo-  
dirô, o we wa banng le basadi. Ka morago ga  
mo ba feditšê modirô o we, moradi o boêla ngwa-  
kong wa gagwe. Manna yola: yêna o šalf a dutš;  
mola se-ukung. Ka morago ga le bakana ke moka  
o wa goma, o wa tloga, o wa ya ka yo dira modirô  
o we.

218. Manna wa gagwê, ge moradi a baya, aye, o  
dira bjang, a re, ke a bjega. Manna a homola.  
O itšê ge a e tšwa la borarô, manna a tloga  
a molebella, a bôna a robella ka fase ga setlha  
re. A nekella, a kwa ba hêbahêbêšana, a thôma  
go sepela a eya mo we. Ba kwa ka dikwatlha di-  
lla, ba tšhaba. Manna a goma a boêla ka gae,  
a hwetšana moradi, a se gôna, kemoka a robu-  
la.

853

K34/82

78.

219. A lebella gore, o tla boya, a seke a boya.  
Bja ba bjansa, moadi a saka a boya. Manna  
a lebella, gore o tla bona a tliwa ke motho  
ya mongwe, a seke, a mmôna. Bjalo letšatši  
la ba la dikela, a ya a la kgogô ka nôi, a  
rôbala.

220 Ka mowana ge bošale, manna, a thôma go  
tšama a nyakela moadi wa gagwe. A tloga a  
ya go batwadi ba moadi, a fitlha a butšiša  
gore moadi waka, e šu le mmône fa. Ba  
ve, a owa, manna a tlhakana tlhōgō, a se se  
tseba le gore, a ka dira bjany. A gapola gore  
motlhamony a ka ba, a ile go e polaya, go ba bjany.

221 Kgantše moadi o gōna, o fo tšhabe le Morako  
ng le lefoka. Ka tšatši le lenwe ba hwetšana ke  
manna ya mongwe, ba dutšiša, ba e ke tlile. Ge ba  
mmôna ba thôma gore ba tšhabe, yaba e ba  
tšhabe se, o ba tsibile. A ya a botšā magatšā  
moadi, Bjalo moadi a tena ke lešuka, are, go manna  
ge e le nnete, o nyaka go nyaka go ntšea, a se  
ê gageno.

222. Monna a kwa mosadi, ba baya gae, bjalo monna a ya a uta mosadi ga kguitšedi ya gagwe. Morakong e be e le monna wa motse, a roma sebaka go batwadi ba mosadi, bjalo batwadi bare, taba e we, a re nyake. Mosadi ke wa ga Masete, go ka-one gore ba tšamê se baka ga Masete.

223. Ba nna bare, a owa ba ga Masete, baka seke ba kgôna taba e we. Lena le swanetšê go bitšâ makgonyana wa lena, a tšê a kwê mantšû, a sebaka se. Ba dira bjalo ba bitšâ Masete bjalo se-baka sa tla sa tlhalošâ mantšû a we Masete a tšeletšētšê. Bjalo Masete a ve go lukile, a nyalê, mosadi a gotlogêla o tlogile.

224. Ba fetola sebaka, gore sepelang le mmotšê a nyalê. Monna a utšha lesame le dikgomo tšê nnê. Batwadi ba gagwe bare, Masete ga ga dikgomo ka moka, rena taba e, ngwana yo a e dirilego, a re nyake. A gapa dikgomo ka moka, molato wa fêla o etla mawe.

Temana ya 3 Mokhutšiwê Mokgakla.

225. Manna yo o be a kgethile mosadi yo we Motsatši: bjalo a re go bōna gore o kwana le Morokong. A buetsša morago, o bōne ga botse gore mosadi ke sephoko, o nyaka go ba lwešantšha.

226. Mahlōkwê Mokgakla, a kwana le mosadi, mosadi e sale wa ga Masete. Bjalo ba fela ba phošišana le Morakong, mo moadiny Morakong a re, go manna yo we wa ga Mokgakla, o ka seke wa diru selo, mosadi ke wa ka. Nna ke tlabu ka matšea, yo le a gana, a re, o ka seke wa matšea, go o ka matšea o ka šaka o dutši nūê, nna ke hwilê.

227. Ka moragô ga mo Morakong a tšere mosadi. Mahlōkwê, a tšena ka nyakong wa gagwê, a e tihama ka ditlhamô tša gagwê, a felêla. A tšea se thunya sa gagwê, a tšwa a ya ka hgorong, a e polaya ka sîna. Ba kwa se thunya ge ba e ya ba hwetšana a hwile.



228. Morakong ke monna wa matlhutse, atšea Motšatši le bana ba gagwê. Sengangê are, le bana a ke sa ba nyaka, ke bana ba nōga ba ka sakologa ba ntama. O be ana le bana ba Tshilo Matlakala le kgaitšedi ya bōna Madiki bjalo ba napa ba bitšua ka le lapa la ga Mongaale. Molato ke gove ba ga filê ke papagō bōna, ka go bane molaō, ge moradi a ile a tlhala bana ba šala ga motlhadiwa ka gobane ke madi a gagwê.

Tema ya tšhalō ya sebakwana.

Temana ya I Sebakwana ke goe matšhalō a rōbala le ngwetš.

229. Taba e ya sebakwana, ke taba ya balandi. Balandi ke bathoka ba we ba tlilego mo nageng e, bjalo lehošo ba tlogetš bathoka ba e tšira basotho. Bōna ke tšhagō ya bōna, morwa wa gagwê, a tšea moradi, ka morago papagwê, a swane tše go rōbala le ngwetš, are, a ntšha sebakwana. Bjalo mo nageng ya gešū taba e we ga e gōna.

230. Bjalo le bōna balandi a ba sa tšama mo-  
dirō, o we, ka baka la gore, ba tihakane le  
rena. Ba tšea na le baretšana ba mo, ga  
ba sa kgōna. O kwa ba tšaga ba bolēla gore ma-  
tswalē, o lala a re bolēla ngwahō. Ge a ile  
a motšha taba e we, ke maha o tšaga a ba-  
lēla, gore matswalē o be a re, o nyaka go  
ntšha sebokwana.

231. Bjalo ka gorialo mowe, batho ba fēla  
ba ba rēga, bare ke dimpja. Le baredi ba  
bōna pele ga gore ba kikišē, ba ba ntšha  
sebokwana, monna wa gagwē a kgōnē a mme-  
ka. Bjalo taba e we e mowabi kudu, gore pa-  
paga mmediē, a robalē, le moredi wa gagwē.

### Temana ya 2 Makgaba Masete.

232. Makgaba Masete ke matho wa naga e, o be-  
legile mo, bjalo ke motlogolo wa ga Moeng bjalo  
ba ga Moeng ke bathoka. Lehono monna  
ya, a thōma go dira mkywa wa bathoka  
wa go nyaka go ntšha sebokwana.

233. Manna yo wa ga Masete, a ka a ya go tšea mosadi ga malame wa gugwe. O ile a tšea mosadi kgorang yo ga Mohlake moredi wa mohumagadi Mafêfêra. Keina la mosadi wa gagwê ke Mmolawa bjalo mosadi yo a bêtêga bana ba Mahole le Makaepa. Ke ngwadile ba ba-tlhankana fêla.

234. Ba-rwa ba mkgalabjê yo we ba gola, bjalo ba tšea basadi. Bjalo a ya mo we go betšê, are, o nyaka go ntšha rebokwana. Bjalo ka ge taba e we ba sa etlwaêla, ba gana, a tšwêla pele le go bolêla taba ya mohuta o we.

Temana ya 3. Mahole a tšea mosadi.

235. Mahole ke morwa wa Makgaba wa pele. A loša mosadi ngwana Moraba, ba monyala. Bjalo ba mmekêla, mosadi yo we, a fitlha ba gadi. Manna a tloga a ya makgaweng, bjalo ga gagwê, a šala a ya go ngwetšê, are, go yêna e ba mosadi, ngwetšê a gana.

236. A tloga a ya ga Modišē Masete, a re,  
 nna, ke makatšā ke matswalé o re, onyaka  
 go ribala le nna. Modišē a makala taba  
 e we, bjalo a ya ga Mahgobas a mmotšā  
 thopeng a mmotšā taba e. Monna a seka,  
 empa a re, le ge o seka taba e we a se  
 taba, o seke wa tsope wa boeletšā.

237. Mokgatšhijē yo we a tšwela pele le taba  
 e we. Bjalo nquetsi a bōna gore taba e boi-  
 ma, a tloga a ya a dula gagabō. Monna  
 a boya mahgoweng, mosadi a fo dula gagabō,  
 bjalo monna a malata. A ya a motšā gore  
 ke tšwanya ke papaga, a re, nna ke be mosadi, bjalo  
 monna a seka, a tšhōkōmela golabolō tša mosadi.

238. Mosadi a re, go munda, ge o nthata, o  
 swanetšē go tšwa ngwako waka, o a gē go tšele.  
 Monna a gopolēla mosadi gore, o bōna gore a  
 bōne ba-tlabe ba gagwē ga botse. A re go  
 mosadi, a riē gae, mosadi a re, nna a kee, a re go ba-  
 tswadi mofeng dikgomo tša gwē, nna botlhōla nna re bo kgōnē.

239. A napa a gana go baëla bagadi, bjalo batwadi ba tlhōpha dikgomo ba fa ba ga Masete. Ke moka mosadi a tlhala ka òna mdyana o we. Mahole o tsāma a loā basadi, ba gana ka baka la papagwē. Ba tšaba go rōbala le matwala wa bōna.

Temana ya Makaepea a tsēa mosadi

240 Makaepea ke moatho wa Mahole bjalo a tsēa mosadi. Leina a mosadi ke Maseboko nyana wa Masekōma. Motho ga la tlhē mkgwa wa gagwe, a boeletšā, a ga ga ngwetšī, are, o nyaka go ntšha sebokwana. Bjalo ngwetšī a gana, a ba a ya a botšū mōnna wa gagwē.

241. Melawa a botšū mōnna wa gagwē, goe ke kwa ngwetšī wa gagwe are, o wa ntamenya wēna, are, a bē mosadi, o nyaka go ntšha sebokwana. Mōnna a thōma go seka taba e we, mosadi a thōma go mo āmuyā, me we batho ka moka ba bago ba dikwa. Le ga go le bjalo a tšwela pele le modivō wa gagwe.

Temana ya 5 A tloga a ya a dula gagabô.

242. Ma we kgwatla ya tloga e ga tilego le ya morago e tla gata gôna. Bjalo ka ngwetši wa pele, yo we ditaba tja gagwê dingodilego mo go 237 a tšhabêla gagabô. Bjalo ngwetši wa mathômâ o ile go tšhabêla gagabô a ya a dula, a reba a forama le ya moragwê.

243. Ngwetši wa ka morago, o ile go tšhabêla ga gabô, a napa a ya a bekana le monna wa <sup>ga</sup> Phaiša. Monna o ile go a ba ya makgaweng, a hwetšana moradi wa gagwê a re gôna. A butšiša batwadi bjalo ba-twaditšadi ba mmotšiša gore o ile gagabô.

244. Kgoka setlhako se tiê o rebe moragwê wa leeto. Monna a rōbala, a tloga e sale ka moranyana, a latu moradi. A fitlha bogweng, a hwetšana gore moradi wa gagwe ga gôna. A butšiša ba ga makgolo wa gwê, bare, e sale a tloga a tloga, a re tsebe gore o ile kae.

853

K34/82 87.

245. Mokonyane a dula, ba ga mahgolo wa gagwe, ba faya tša goja, bjalo ba mofa dijō kgorong. A thāma go makala, a reke a balabala, a fo hōpala. A tloga a ya motseng o mongwē, a fitlha a ba a dutši mo we. A thāma goba a nēga taba e, bjalo bald bare, re dio go sēba, mosadi a o gale naē o dula ga Phaša o rōbala gōna.

246. Manna a futlha ditsēbē, pelo ya phe-rekane. A tloga a boēla ga mahgolo wa gagwē, are, go mahgolo wa gagwē, mosadi waha le re, o ile kae, mahgolo are, a ketse-be, a ke modiši wa mosadi wa gago.

247. Manna a tloga a ya motseng wa ga Phaša, a hwetsana mosadi wa gagwe a dutši le Phaša ka ngwahong. A fitlha a ba dumediša, ba dumēla, bjalo monna are, go mosadi ke latilē wēna. Mosadi are, o wa ntata e dio ba nna phuti, menna a thāma go makatšea ke palabolō ya mosadi.

853

K34/82

88.

248. Monna a tlala ke pelo, a trena kangwa-  
kong, a tšea mosadi ka letrêgô, bjalo mosadi a leka  
go gana, a mogôga, a tšwêla naê kgakala. Monna  
yala wa ga Phaša a leka go tswela le mongwa  
mosadi bjalo mong mosadi a tšesetša mosadi, a  
thôma go lwa le monna. A tia Phaša mo we  
a bago a idibala, mosadi a tšhabe.

249. Monna a goma a boyu gae, a fitlha  
a ba nêgêla, bjalo nmagwê aye, ngwanaka ba-  
sadi le ka seke na bô ka baka la papago. Ge le  
tlogile le i le makgweneng, o šala aye, o nyaka  
go ntšha basadi ba lena sebotswana. Ke baka  
le wa ba tšhabago.

250. Ke moku ba motlhachile, bjalo monna aye,  
ke nyaka dikgomo tšuka. Bae, dikgomo re ka  
seke re go fa, ka gobane mosadi o tlogile ku  
baka la botlhôla bja papago. Monna a-:i ša di-  
taba kgorong, ya Makhutšwi bjalo ba a mogêla  
ditaba tša gagwê.



853

K34/82 89.

Temana ya 6 Phaisa a ya kgorong.

251. Ge Masete a tloga kgorong, Phaisa a šala a tsena maotong<sup>a</sup> gagwê. A fitlha a e pubola bakeng sa go teiwa gagwê, bare, go yêna, o nyakilo mohwetša mo. O sa tshego tloga, a be a tlile ka baka la go tshadiwa ke mosadi. O tlê tsatši la gore o flatla o go-tlhana na.

252. Ka tsatši le we, ba kgôô ba le be ilego, monna a tla a go-tlhana le Masete. Bakeng sa gore go tsenê ditaba tša Masete tša go tshadiwa ke mosadi, bare ditaba tša Masete ditla êma, se bônê ditaba tša madi pele. Ditaba tša tshalo se tla dibôna ka tsatši le lengwe, pe tša tloa a diphatlhagane.

253. Ba tsena ditabeng tša go teiwa. Phaisa a-re, ke na bôna, monna a e tla gae gaka, bjalo ge a fitlhile a hwetšani ke na le mosadi yo we ya gôba e le wa gagwê kgale. Monna, a tšea mosadi ka le tsôgô, bjalo kare ke a moadi, a tlogêla mosadi a tša nna. Kemaka ke feditšê.

853

K34/82

90.

254 Masete, are, thobela dikgōi, go bjalo, monna ya, o bolabola thereio. Ke ile gae gagwe, ka fitlha ka mhwetsana a na le mosadi waka ka ngwakang. Bjalo ka dumadisaana nae, ka morago, kare, go mosadi ke lita wena bjalo mosadi a mphetola ka mokgwa o mabe. Ke ge ke tsama ka ngwakang, ke morara ka letšigō ke megōga. Ge we le kyakala, monna a leka go lwa le nna, bjalo nna ka motiu. Ke moka ke feditae.

255 Ditaba ke thewe banna, banna ba re, re a dikwa. Masete o na le phōša, nōga ga e latelwe muleteng wa yōna. Mola a tšee le rumu a motlhabē, le hono molato o be o tlabaga ~~ga nna~~. Nka be are, go hwetsana mosadi, are ge a molabodisa are go kwa mosadi a fetola ka mokgwa o, a ratago a tlogē bjalo u dire molato.

256. Monna wa ga Masete, e ya thopeng, a tloga, a ya thopeng. Monna a roma sebakasa go e tumela molato. Ba re, a ntšhē kgomo

853

K34/82 91.

le pudi tše pedi. Menna a ntšha dilô tšewe molato wa fêla.

257. Ka moragô, ga mo molato wa madi, o fedile, ba fa Masete le tšatši le we molato wa gagwe, wa tlhalô o tšha a tlholago ka lona. A boêla gae, bjalo ba kgôro le bôna ba botšha ba ga Maseôhoma gore le tlê, ka tšatši la gore bakeng sa ditaba tšha geno le indhonyana wa lona.

258. Ka lona le tšatši le we, ba fitlha kgona, lekgotla le lona la kgobakana. Bjalo ba bôna batho e le ba bantši, ba ba ba butšiša gore le tlhakane na, bare, e e re tlhakane. Banna e thomolang bjalo re tšha molatong, re thušane ka ditšêbê le melumo.

259 Makaepa, a thôma go kolabola, a re thobê la dikgôri. Ke tlile mo ka baka la phapanô ya-ka le ba ga mahgolo. Ke tlhadilê ke mosadi bjalo lehono here, ba mphê tšaka ba gana. Bare bakaseke ba mpha, ka baka la gore papa ke re tlhola. Kemoka

853

K34/82 92.

Monna yo mongwê wa kgôri, a re, ke a go kgopêla ere, o se eme o tihaloše botlhôla bjo we.

260. A thôma go tihaloša, a re, mogolo wa ka o ile a tšea mosadi, bjalo a tihala, ge re e kwa ra kwa gore mosadi o tšhabile papa. Ka baka la gore ge re ile mkgomeng, o šula a e ra betšê gore, e bang basadi. Ke bjôna botlhôla bjo we bo bolabotwago.

261 Maseôkôma thobêla dikgôši, go bjalo, monna yo o be a tšere moredi waka, bjalo le hono moredi waka, o gana go a-pea ga Masete ka baka la bjôna botlhôla bjo we. A šetšêgo a botlhalu-šitšê, le bo kwilego. Bjalo ka gori alo mo we nna nka se ba fê dikgomo, ka go bane ke bôna ba morakilego ka mekgwa ya bôna. A dula fase.

262. Monna yo mongwê bare, ke Mantšwebele, a éma, a re go Maseôkôma, a o bolabole ditaba. Lehono wêna o nyaka go ja methekô e mme di ka moredi wa gage, monna a seke a moaraba. O swanetšê go fa Masete dikgomo tša gwê, monna a nkgang

853

K34/82

93.

o nkgu le sa gagwê.

263. Banna ka moka bare, o wa kwala, a mofê a šale le mkgonyana yo we morwa. Bakeng sa botlhôla, mosadi nkabe a fadula, monna a re, 'go boya mahgaweng, a fitlhê a mmotšê, yêna o be a tla bolabala le papagwê. Ga go kwale selo e fêla le motlhagê, mofeng dikgomo tšagwê.

264. A tloga a ya thopeng, a e tumêla molato. Ba mmotšê gore ka tšatši<sup>la</sup> gore, otlisê, dilô tša Masete le wêna Masete ka lona le tšatši le we, o bê gôna, o tlê o gapê dikgomo tša gago. Ba bula kgôrô, ba pulakana ba boêla magae.

265. Ka tšatši le la kgôrô ya gore ba baê ka lona, ba boêla. Monna o be a nyetšê ka lesome la dikgomo fêla. Bjale kgôrô ya dira gore a ntšhê lesome la dikgomo le kgomo tšê ka thii. Ke ya go tswalla kgôrô, a o wa ba lefa molato wa fêla, o tla mo we.

853

K34/82 94.

Temana le tlhale ya go nyênya.  
Temana ya I go nyênya batwadi.

266. Ke tlhale e e bakago ke batwadi ba mothepe. Kudu go nyênya go dira ke ba agi ba naga e ya gešū. Ka gobane go na le ba faladi ba we ba fa-le-tšego mo nageŋ ya gešū. Bjalo ba fadadi ba we, ga ntšai, ba ba bitšā gore ke bathoka le balandi.

267. Ba keŋ sa bolandi, go tlhalešišwe mo go 229 molaō wa go ntšha se bokwama ke molaō wa bathoka. Bjalo ka go riato ma we batho ba naga e, ba nyênya me-huta we eieyo ya<sup>90</sup> falêla mo nageŋ e.

268. Ba ga Mahlabe a ba tšee mosudi makhutšwe goba ga Mametšā. Ba re ro tlhōpha dikgomo ra ba fa, ke barwa ba mang. Go bjalo go balandi goba bathoka, a ba kwame le gore ngwana wa bōna, a yo tšea mosudi go bōna goba ba tšee

853

K34/82 95.

moredi wa bōna, a owa taba e we, e be ba  
sa e dumele.

269. Ga go kgathalege goba mathoka o  
na le dikgomo tše dihakung, a ka ya a dula  
na-tšō. O swanetšō ga tšea mosadi go  
balandi ba gabō. Bjalo ba Makhutšwi ba  
tla ba tsēna kgomng ya ga Mašumu  
ba fiša dikgomo tše bōna mo we.

270 Dikgomo tša tswalla tša tlatša  
lešaku. Memogapare a kgatsha ke me-  
bala ya dikgomo, a ntšha naka la tlou  
a ba fa. Ba ga Mohlabe ba kwa ta-  
ba e we, ba tšwa ba theugile. Ba re,  
o ~~re~~ o tšea madi a rena wa fa ba-  
ditšhaka, a re, go bōna ke tšiba difatē.

271. Mosadi o tlaya a bēlēga bana, bjan-  
lo, bana ba e tšaba ba tlogole. Ka go  
rialo, ge ba nyaka go tšilo re bolaya,  
ba tlatla ba rēba. Ba mokwa, bjalō  
ba tšea mosadi ga Mašumu.

853

K34/82 96.

272. Kgopolo ya Mamagagare e be e su tsebe, ke matho. O be a gapotšê taba e ngwê. A gama a tšea mosadi a fa kgoši ya ga Mametša Sehōkō. Mosadi yo we a ya a ba mohumagadi ga Mametša. Bjalo ga ga tšibji gwe ge a yo ba mohumagadi, bōna e be ba se naz ga malome wa bōna na.

273 O ile a hwa, kgopolo ya gugwe, e sa tsebe ke matho bakeng sa taba e we a goba a e dir. Ka gobane ba ga Mohlabe le bōna ba ile ba ga lefamo taba e. Bjalo a tšea baredi ba gawwê ka ba bedi a ba fa. Kgalefō ya bōna ya fêla.

274 Kgorong ya Mahutšui o gōna, ga Mametsā o gōna le ga Mohlabe o gōna. Kgōrō e ngwê le e ngwê o fo tšena ka makgwa o we a rataga. Ke makgala wa bōna. Le gago le bjalo dikgomo tšea ga Mo-



853

K34/82

97.

hlabe a ditswê tša ya go tšea mosadi  
baditšhabeng. Ba Magakala le bōna butle  
ba tšea basadi mo, fêla ba, ga bue go  
tšea basadi mo we go bōna.

275 Ba-tho ba ba geišu, ba na le go-  
nyênya batho ba bangwê kudu. Ba be  
ba sa nyake le golwa ka ditsêbê gwe  
molaudi, o kwane le ngwana wa bōna  
a o wa, ba dikgale di saatla. Ke moka  
ke sephiri sa bōna, bana ba kgale e  
be ba o kwa batswadi ba bōna.

276 Kgale e be batswadi ba bana ba  
kwana, bjalo ge ba kwane bōna bu no  
ba ba šoma ka kwanô e we ya bōna.  
Bana bōna ba sa tsebe selô, bjalo  
ka moragô, ba tla fo kwa ge bare, mo-  
sadi wa gago šola, bjalo moetsana le  
yêna bare, menna wa gago šola. Ga  
gona kganô, ba swanetšê go kwa batswa-  
di se we ba se bolabolago.

853

K34/82

98.

Temana ya 2 go nyênnya ga batswadi.

277 Motseri Morei, mosogana yo we papagwê ke semukgisi, ba tšwa ba le ga Mohgotso bjalo o belegetšê mo nageny e. Mmagwê ke ngwana Thekwane. Ke bôna ba go madigane šuboro sešpela kôma ba golo ba sa e opele.

278. A loša mošetšana ya ga Masete bare, ke Mmamaisa. Ba kwana le mothepa. Mosogana a tloga a ya makgaweng, ga a le magaweng, a ngwala batswadi ba gagwê le ngolo. A ba bitšha goe, ba tšee pontso ba ê, ga Masete, ba ba tšibišê ke kwane le ngwana wa bôna.

279. Batswadi ba mosogana ba dira bjalo, ba ~~sebaka~~ sebaka, ke moka sebaka sa ya. Senya se swere sekgêwana, se sena selô, ka go bane ke molaš goe a ê, a swere selô. Ge batswadi ba mothepa ba o kwana le taba e we, o tla bôna ba motlha-ka netšha. Bjalo yêna a baka ba motlha-kanetšha, a ba a tšêna ka lapeny, a dula fase.

280. A fodula le sekhyêrô sa gagwê ntlê. Ba ya ba modumedisa. Ba butšišana maphelô naê, ka moragô ga mo we, ba ba ba dira medirô ya bôna. A mahala gore bjalo ke tlo bola-bola bjang, ka go bane a ba nkiša ka ngwakonye. Molaô moethana e kwana le motšha o botšha mmagwê, bjalo ge a fitlha a le tšjalo, o swanetšô go ba a tseba.

281. Mosadi yo we, wa rebaku, a bitšha mosadi yo mongwê wa lapa le lengwê. A tla, a ve go yêna, ke rumile ke ba ga Moyei bare, ngwana wa bôna o kwane le ngwana wa lena. Ka go rials mo we, ke ra gore o ba botšô. Mosadi yola a ve di a kwulu, mooganu ke mang, ~~ke~~ ke Motšeri.

282. A botšha mmago mothepe gore a dulê fase, a dula fase. A re, ke kwa motšha yo, o re, o rumile ke ba ga Moyei bare, ngwana wa bôna, o kwane le ngwana wa lena. A re, ke a dikwa, papagwê, o tla boya gutšjalo.

853

K34/82

100.

283. Papago mothepe o be a sa ya kgalê, a phakisa a baya. A kwetšana sebaka se sale gona. Bjalo mmagwê mothepe are, go monna ke kwa mmago mokêtê, o re, motho yo, a re, o rumile ke ba ga Morei bare, ba kwape le ngwana wa go. Ke nang ngwana yo we ba kwane go naê, are, ke mmamaila.

284 A bitša moeti wa gagwê, are, ke kwa mothoka yo, o re o rumile, ke ba ga Morei bare, ba kwane nago. A ke nnete, moetama a dumêla, are, o go fileng, are, ke sekhušumane ne: 2/-, se kae, a ntša. Bjalo papagwê are, go sebaka tšea sekhušumane se, le ponto e we o ba ba a ke rate bathoka ba tšena mo la-peng.

285. Sebaka sa go ma ledulô tše we. A fitša a ba botša gore batwadi ba gona. Bare, a ba nyake mothoka a tšena lapeng la bôna. Ditaba tša šita die tla mo we.

853

K34/82 <sup>101.</sup>

Temana ya 3 tshalo ya go nyenya.

286 Masōšō Masūmu, a tšeu mosudi Nhešane ngwana Pōpēla Bjalo a bēlēga ngwana wa ngwanenyana base, ke Makōma. Mosetšana yo a dula lapeng la magwē kudu, mowe ba-gwēra ba gagwē ba bikiwago kamoka. Molato ke gore batho batla ba molaša bjalo ba gana ka baka la gore ke balaudi.

287. Motlhankana yo monywē wa ga Lewêlê, a bolabola le mosetšana yo we. Ba kwana, morogana a fa mothepa setlhano sa māšēleng, bjalo yēna, a mafa sethepa Mogana a tsibiša batwadi ba gagwē, gore ke kwane le moredi wa Masōšō. Ponto še, sepeleng lo ba tsibiša taba e we.

288. Batswadi ba rama rebaka, sa go batsibiše gore, ngwana wa bōna, a kwane le ngwana wa bōna. A o wa, a sepela, a ya a fitlha. Le bōna, a baka ba moakēla, a dula lapeng, a bolabola ditaba a le mowe lapeng, bjalo Kayolawago rama

853

K34/82 109.

ke ba ga Moxei.

289. A thôma go botša mosadi ya mongwê gae, go le mpôna ke le bjalo, ke rumilê ke ba ga Leuwêlê. Bare, ka ponto e, ke le tšibisê gare, ngwana wa lena, o kwane le ngwana wa bôna. Bjalo motšo ya we, a fitliša dita ba go batšwadi. Papaga motšhepa a butšiša moredi wa gagwê, bjalo moredi wa gagwê are, ke nnete ke kwane nê.

290. Papagwê, a re, o go fileng, are, o mphilê mašelang a matšhano, a kae, a ya a tšea a bea pele ga papagwê. Bjalo wêna o mafileng, are, ke mafilê thepe. A tšea mašelang a la matšhano, a sebakaka, are, sepeka, o ba botšê ga kerante. A go fê thepe ya ngwana waka e baê.

291. Motšhepa are, go papagwê, nna ke e manyaka, bare, ga re rate. A re, go bôna ke kwana le ya, la tla la gana bjalo nna le ra gae ke diê bjang. Jo we nna ke manyakile, ko apea, ba gana ba raka sebakaka sa tloga.

853

K34/82 103.

292. Se baka, sa boëla ga Lemêle, sa fitlha sa ba tthalwētšā mantšu a go tšwa ga Masūmu. A re, ke fitlhilê, bjalo gore ditaba diha sebê gōna, ba seke ba nka mogōla se bjana raku, ka dula naso lapeny. Le ditaba ka bolabola ke dutšai lapeny. Bjalo taba kgolo ba nthakilê, ba ga barate, fêla ke tlagile ba ganetsana le maredi wa bōna, yēna o re, nna ke tllilo a pea. A bafa dilō tšā bōna, are, ba diannê.

Temana ya Mothepa o fapanale batswadi

293. Mothepa a seke a kwana le batswadi ba gagwe. A fo tsoqa a dutšai, a sa šile, bjalo go ba maledišā, o fa homela. Ge a bōna gore ba nyaka go motia, ore, go bōna, mpheng, monna yo we lena le monyaka, ka go bane, nna ka kwana le yo mongwê le a gana.

294. Ge le sa mphe monna, gōna, ke tlatloga le yo mongwê, wa ba naba le tloga le bagana. Le tla mpa la dira se le dirago, nna ke tennwê thaka tšaka dina le bana le ba ka nthagō ya ka.

295. Batswadi ba bina gore, a ba kwane le moredi wa bōna. Bjalo ba bitšā mahgolo wa ga-gwê ga mmôgô le dikgadi, le ba bangwê buleloka. Ba fitlha, mmago mothepa, a dirilê mapoto a phufutšā, bjalo ba fitlha ba ba nêgêla kamukgwa a, ba fapanaga le moredi wa bōna.

296. Ba ba tlatlhella marumu pele, banwa, ba ba botšā ka moqwa o we ba sa nyakego mosogana ka ôna. Ba seke ba bolabola ka kole-udi, ba bolabola ka go tihōka botho bja mosogana le bobōdu. Papago mothepa yēna, o fêla are, ke morwa mang yo we, a katlago, a tsēna ka lapeng laka.

297. Bjalo ka morago ga ma bu nwêlê, ba bitšā mothepa gore, a tsênê ka ngwakong. A tsēna, a dula fase, bjalo bare, go yēna, a ke o re, botšê gore malato keng. A ba botšū gore ke tswenya ke batswadi baka, ka go bane ke kwane le yo monna, ba tla ba gana. Bjalo keve go bōna ba mphê monna, a ba mphê.



298. Makgolo wa gagwe ke Magampane, a thōma go laya motlogolo. A re, wa bōna, batho ba la, a re batho, ke bathoka. Ge bay sa fitlha mo nageny e, e be ba tšwara matsōho, bjalo ba la tlhile, ba e tia batho. Taba ka bobedi; morwa wa bōna ke se tlhoka batho, a tlhomphe mmagwē o potlhoa a tia, e bile ke se bōdu o tita le go aga ngwakō.

299 Kgadi, a thōma go molaya, a re, o wa kwa ngwana wa kgaitledi ~~ya~~ ka, o nthaeletie, nna ga ke molai. Bjalo o tsebe ga botse gore boloi, a se bja dithusi fêla, le bja pela-êla, ba gāna, bjalo ka go rialo mame le badimu ba tsēna. Ge badimu ba tsene ba nyaka go phama, nna ka baka la gore batwadi ba go, ba gana le ga ditsole di ka nkgopola, uka setlê, wēna, o di bane.

300. Manna yo magwē wa ga Masūmu, a re, re na, a re nyake bathoka ba tsēna motšeng wa rena. Wēna, o ba nyakago o ê, fêla di-

853

K34/82 106

kgomo tšū gagwé, a re dinyake. Wēna, o jē le  
manna yo we, wa gago. Go ba o wa go tša, wa  
seke wa tša wa re botšā.

301. Mosebana a fēla matla a re, ke dikwile  
le nna a ke sa manyaka. Fēla ka baka la  
gore batswadi ba ka ba gana, gela e be  
ba sa gane, nna ke be ke manyaka. Bare go  
lukile, a re sa nyaka go kwa ka yēna. Bjalo  
ke tša feletšā ka goreng, ka gobane, ke banna ba  
ba-ntšā, ba we ba boletšego le nna, batswadi ba  
ka ba gana.

302. Bare, go yēna, mosadi ga selwe, go  
tla ba gona fitlha yo we, ba manyakago. E seng  
mohuta wa balaudi. Mohuta wa balaudi, a  
re nyake gore, o tšee madi a rena.

303. Mosogana, a tšhakane le mosebana, a re,  
go yēna, o seng ka ditaba tšē la tšā rena.  
Mosebana a re sepela, makhutšwi, o khutšā,  
ka gorialo mowe, ke gore, batswadi ba ka  
ba gana. Mosogana a re, ke tša kgalé, a re tšhabé,

853

K34/82 107.

moetšana aye, o wa kwala, nna e be ke gonyaka  
bjalo batwadi baka ba gona, nka seke ka  
kgôna.

304. Ditaba tša bôna tša ite dietla mo  
we. Mosogana a swaba, a se sa boêla go  
bolabodisa mothepa. Bjalo mothepa le yêna  
le ratsô la fêla ga mosogana. Moetšana a  
goma a kwana le batwadi ba gagwe.

305. Ka morago-nyana ga matsôtsi a se ma-  
kae, mosogana yo mongwê wa ga Masete a  
bolabola le mothepa. Mothepa a kwana le  
mosogana yo we. Ba fana manyanesano, mo-  
sogana a fa mothepa masêleng a matlhano, bja-  
lo, mothepa, a mofa se thepe.

306. Mosogana a ya a batsa batwadi, bjalo ba-  
re, di a kwala. Lêla monna yo we, ga nake  
moredi wa gagwê, a tšeiwa, fêla ga gona taka  
Ba roma sebaka, sebaka sa ya, ge sebaka se  
fitlha, ba tšea se twana sa gagwe, ba se bea ka  
ngwathong, ba mo alla le gagô.

307. A bolabola ditaba a le ka ngwako, le yêna, ka pelo, a na bôna gore ditaba tšû gogwê dimoloketiê. A bitšû mosadi yo mangwê, a tšentšê ditaba ka yêna. Mosadi a na a bolabola ditaba tšê we, a o wa, batšwadi ba mothepa ba thabêla taba e we.

308 B a bitšû mosadi wa bôna, ba mmutšôšô, gore ke nnete, o kwane le moragana wa ga Masete. Mosetšana a dumêla, bjalo manyanesanô a lena keng, a se, o ile a mpha setšhano sa masêleng, nna ka mofa sethepe. A o wa lehono o dirile ga botšê ngwanaka. Sebaku a se gomê, re sa tla botšê batšwadi, ba ngwana, rena re ba-ditšêlêla. Ra tla go botšê ge ba fetotšê.

309. A na mosadi, a dirile mapoto a phufutšê, bjalo a tšama a bitšû ba gabô, gore ka tšatšê la gore le tlê kowa gae gaka. Gona le ditaba, mosadi wa lena, o kwane le ngwana wa ga Masete. Ke yêna taba e we, ke le bitšêtšôgo yêna.

853

K34/82 109.

310. Ka le tšatši le we, yo mangwê le yo mangwê a phumula malaka a libile mo we ba bitšwago gōna. Ba fitlha ba kgobakana ka moka le dikgadi le makgolo ya mathepa. Bjalo a re, le bitšā ke nna, ke kōre motho yo mangwê mo. O re, o rumile le ba ga Masete bare, morwa wa bōna o kwane le ngwana yo wa lena.

311 Bare, ditaba di a kwala, bjalo re ka kwa mmago ngwana gore, yēna a reng, ka taba e. Mmagongwana, a re, nna a ke ya taba, ka gobane bōna beng ba kwane. Bjalo ba re, ka moka ga bōna, le rena, re kwane le taba e we. A owa, ke morwa mokētē, e be re gana balandi ba la.

312 Ditaba tša fēla dietla mowe. Bjalo ba ntšha mapota a la ba nwa. Ba pulakana, ba boēla magae. Bjalo ba tšila, ba nyakēla motho a yo tšibisa, ba ga Masete gore ditaba tša lena di libile. Sebaka ba roma yēna, motho yola sebaku sa ba la sa gotla sa tšena ka yēna. A napa a tšea ke ba ga Masete.

853

K34/82 110.

Temana ya 7 Matsiati: a bo lehona go nyēnya go fedilē.

Temana ya I bothoka le bolandi bo sa le gōne,  
 313. Makhōwe ba šintšē molaō wa se-sutho.  
 Ka go bane, ngwana a sa tswa batswadi, mo we  
 a swanetsi go go tšea mosadi. Mosetsuna le  
 yēna, o bjalo. Ka go bane kgalē ge ngwa-  
 na a sa kwē se we batswadi ba mmetšago,  
 o be a tšwa, go pitlhēla a tlave kekwi-  
 lē.

314 Bjalo matsiati a bo lehona, mothoka, o  
 tšea ngwana wa bo rena. Pelo ga e bula-  
 e, o na bōna ge re ntšhitšē matlhō re  
 malebatšō, o hwatšana e ka dipelo tšū ba-  
 twadi ditshabilē. Mēnō ke dikōkōrō, di fo  
 tšhenya fēla, ka pelo go le botlhoko.

315 Go bana ba swa go ka-ane, go bakga-  
 labjē le bakgekolo go kwisa botlhoko. Ka go  
 bane pelo tšū bōna disale kowa molaō, o  
 la wa kgalē. Mothoka yo we ge e ka bu mo-

853

K34/82

III.

thoka wa bathong gōna go kwané dipelo tša  
bōna dikaba tša leha go bēvêla.

316 Motshoka wa bathong, ke gore a setlhwê  
a tša moredi wa bōna, a gwa, mo we ba tla  
kwana naē. Ge a ka tšhwa a motia gōna le-  
ina la bothoka le ka seke la bēvêla, dipelong  
tša batwadi. Ge gōna ba i le ba likiša  
go ganetsā moredi wa bōna, bjalo a gana, ba  
vaka le moredi wa bōna gore, a seke a tla  
gae ga bōna.

317. Le baka la mo go fitlha mapolantane,  
mu le faseng le. Mosadi ge a ka tšhabêla mo-  
nna wa gagwê, a sepela le bōna, monna o be  
a tswanêla go ya ga batwadi ba mosadi  
ave, ke nyaka dikgomo. Ge a ka fitlha ave  
ngwana wa lena o tšhabêla ke nyaka dikgomo.  
Ba mmotšā gore, re go tšilê, sepela o monyaka.

318. Taba e we, e nyakilaba melaō, fêla e ile  
ya ba melaō, ka go bane dikgorang, e be ba ko-  
labula ka gore, o tlogile matsogang ga-go.

853

K34/82 II2

Batwadi a banna molato, bjalo ke moka otlhakanê, tlhōgō wa seke wa tseba se we o ka se dirago, ka gobane kgōrō e go tšwilê.

319. Bjalo batho ba loba ditloto tša bōna ka mokgwa o we. Bave, ke mpja, ka go bane ga gona selo se a ka go fago. Motlo wa mo a tšwaga ba sa go tsebe, o bile ga le kwane dipulêlō, Inisadi ya we le yēna ke monotlu.

Temana ya 2. Ga loba ga ba tlhadiwa, ba tlhadiša ke mapolantane.

320. Ge motlo a ile a tlhadiša, ke motlo wa ga bō, o kwane, ba tla monyaka dikgomo a go fa, ka go bane o na le kgōrō. Bjalo le polantane a le na gae, le kgōrō ya lona a tsebe ke motlo.

321. Bjalo ka monna ya Mpoi Selēisē, ke motlo ka kgaleng ga bōna. Bjalo o tšwa a le ga Motšatši ge a e tla mo nḡeng ya gešū. O tšwa a na le kgaitšedi ya gwē Makgalangakē, a tla a tšea ke Madamē Moeng.



322. Monna o ile go fitlha mo, mosadi yo we, a tšwago naé, a kwa. Bjalo ba ga Moeng banyala kgaitšedi ya gagwe. A loša mosadi ba kwana, mosadi yo we leina la gagwê bare, ke Mathokong nguana Lewêlê. A nyala ka dikgomo tša go tšwa ga Moeng, a beka mosadi a duba naé.

323. A bêtêga bana ba babedi motlhankana le mosetana, leina la motlhankana, are, ke e pele ke Mpoi, ke nguana wa pele. Wa mosetana ke Môre. Bjalo mosadi a kgêthana le Sepalô Mehlabe, monna a kwa taba e, ka bo bane bare.

324. A thôma go tlhoyana le mosadi wa gagê. Sepalô ke moratho wa kgoši Sekwai. Bjalo a thôma go rakêla, ge a e ya dikomeng le basadi ba bangwê. A re, ga o e, dikomeng, o ya ga motlaba wa gaga. Dikôma ke selô se segolo, a seke a dumêla, a bo ya, ge a boya, kemaka ke ntwa, byalo bjalo.

853

K34/82

114

325 M<sup>o</sup> pai o be a godilê, bjalo o rukêla mosadi go ya dikomeng. Bjalo kgantle ge a robotiê le mosadi a sa tšwa selô, o fo bipa ka diatla bjalo mosadi e sale yo mowa, nyaka, manna yo arego go rōbala naê, ka moswaga, a tloga a kgamêla. A tenwa ke le robo la makgalabjê yo we, a tšhaba le mapalantane.

326. Monna a kitima le naga, a nyakêla mosadi wa gagwê. A mo hwetšana dikompong, a na le monna yo mongwê, yo we, arego ke balabola naê, ba seke ba kwana. Bjalo are, ke bitšha mosadi, mosadi a gana. Monna a tloga, a boya gae.

327. A ya go batswadi ba mosadi, are, nwana wa lena o tlogile. Bjalo ke tsamile ke manyaka, ke mo hwetšane kompong, a na le monna yo mongwê, yo we ke sa hwego, se we a sa balabolago. Bjalo ke ile, ke bitšha mosadi, a gana, ka bōna gwe monna, a ka mpolaya, ka tloga, ka go bane a ke kwane naê, tsā ka ganang.

328. Dikgaitšedi tšea tloga le sebaya sa bōna, bare,  
 a re, re mmōna matho ya we. Ba gopotie go  
 tšea kgaitšedi ya bōna. Bjalo ge ba fitlha mo  
 we kompong, ba hwetsāna goe ba tlugile. Bjalo  
 ba butšiša gore, ba ile lae, bare, a re tsebe.  
 Ba goma mo we, ba boya goe, le sebaya sa  
 bōna.

Temananya a nyaka dikgomo go batwadi.

329. A ya go batšadi ba mosadi, a re, ka go ba-  
 ne, ngwana wa lena, o tlugile, o ile le dikompō.  
 Ke nyaka dikgomo tšea ka. ba re, go yēna, repela  
 makhutšwi o khutšiša. Rena a rena, molato nago,  
 ka go bane mosadi wa gago, re go file. Lehana  
 o tloga matsogong a go.

330. Monna a tloga a tšwana le ba ga mahgolo  
 wa gagwē. A re, dikgomo tšea ke a nyaka, bare,  
 dikgomo, re ka seke ra gofa. Monna, a na ba  
 gabō, le loko la ga bo ke ba ga Tselane le bōna  
 bakgonyana ba we ba go tšea kgaitšedi ya ga-  
 gwe.

853

K34/82 III

331. A ya a ba bitsa, gore ka tsatsi la gore, ba kgobakanê, kowa gae gae. Gona le taba e anyakago go ba batsa. Monna o setê a dutši le bana fêla, tsä goja o/papa ka noši, ka gobane, mopedi e sa le ngwana. Ba tsoga e sale, ka moswanyana baya, ba fitlha ba hwetšana la peng, go naba baya le papago bôna fêla, mong wa lapa a re gona.

332. Le ba kgobakanê, are, go bôna, le bitša ke nna, ka baka la mosadi waka o tlogile. Bjalo ka leka go tšama ke monyakêla, a owa, ka mohwetšana, a le kompong. A na le monna ya monna, ya we, ke sa mokwêgo le gore o bolabala seki pang. Ka leka go bitša mosadi bjalo a gona.

333. Ka baya gae, ka ya ga bo makgolo go ba bitsa taba e. Bjalo ba seburu baya le nna mowe ka go hwetša mosadi, bjalo ge re fitlha sa hwetšana ba tlogile. Ge re butšiša ba re, ga ba tsebe mowe, ba ilego, bjalo sa gama sa baya gae.

334. Ka rōbala, ka mozwana bjare, goa kaya  
ga bo makgolo. Ka ba botšā gore, ngwana wa  
bōna, o tlogile bjalo ba swanetsē go mpha  
tšaka, bjalo ba gana, bare, o tlogile diatle-  
ng tšaka. Ke yōna tšaba e we ke lebitšētšā,  
yōna, gore, re tlē re e letšišunē. Ke moka ke  
leditšē.

335. Mapowense Tselane are, o wa kwala,  
bjalo ba gologolo, bare, go na le go ntšha mere-  
ba. Ka go rialo mawe, ke gore re swa-  
netšē go lwa nabō, ka moxagō ga ntwā,  
ba tla re fa dikgomo tšā rena. Ke mo-  
laō ~~wa~~ ba-gologolo, a se, ntwā ya maru-  
mu, a swa, ke ntwā ya mapara, le gōna  
a se ya naga ka moka.

336. Ba tlhadiwa ba tšea mapara, bu ya  
ga bo motlhadišī, le bōna ba kyobakana  
ba setlana ka mapara, bjalo ka moxagō, bu  
kgōnē ba ba fa dikgomo. Ka ntlē le mu we  
dikgomole ka se di bōnē, ka gobane a bu ntšhiwu <sup>mereba</sup> ~~ma-sab~~

337. Sebasa sa gwê Madomê Moeng, a-re, ditaba tšê le dibolabolago di a kwala, ba-ra, e sa le kgale naga e sa agilifê. Bjalo re tsene-tšê ka morafe, u šele. Le ka bîna le melao e mengwê ya magoši ba e robilê. Le para la matšatši a no ke molomo. Ditaba di swanetšê go ya mošate, matšo ge a sena wa gabô, wa gabô ke kgôši.

338. Ba bangwê, ba dumelana le taba e we, ba bangwê bare le makwala. Bjalo therešo a e fenyê ke meaka, le ge babolabola bo kwala le bogwabô bo a ja. A o wa, ditaba di a kwala, a re di šeng mošate. Ba botšô selešê gore a di šeng o tla ba botšô tšatši la tšêkô.

339. A ya mošate kgorong, ya ga Mašumu, ba a mogêla ditaba tšô gwê. Bjalo ba mmotšô le tšatši le we, a swanetšêgo go tla ku lona. Ba rona pampanyane, gore a ya tšibišô ba ga Lewêlê, gore ka tšatši la gore batšê kgorong, ka ditaba tšô mkgonyana wa bîna. A ya e ba botšô.

Temana ya le ka tlhelo ya le-kgotla.

340. Le tsitši: le we ba ba beetsogo lona la fitlha. Jo mongwê le ya mongwê a le ba mošata. Ba ji ba matlhō a dipudi le bōna, bare go tšoga ba tšama, ba phumula malaka, ba libilē kgorong. Ba ji ba matlhō a dipudi ke lekgotla. Ba-kgāmuna ba gōtšitšē mollō kgorong gore mang le mang a tlē a o mogē.

341. Ba fitlha ba ka telana kgorong, ba o-maga pefi. Letšitši: ge le thōma go kwella mmele, ba ka tēla kyōtšana le mollō. Bare letšitši bjalo e tlhabilē, banna dulang gabo-tse, ~~ba~~ melato kolobē tlase. Ba tlhudi ba dula ~~ba~~ kgakaka bjalo batlholwa ba dula ka tlase.

342. Kgagara e hwa ka matlhong, ba lebella ba a tlhudi, le bōna batlhudi ba ba ukamēla Mmudi wa lekgotla, a ēma, are, morena dikgoši, a re faneny ditsébē le melamo ya go lamola bathoba. Le wélé o bitšū ke seleisē, seleisē matlho yala šo.

343. Seleisê, a êma are morena lekgotla la ba bina tlou, ke nnete Lewêlé o bitša kenna. Ka baka la moredi wa gagwê, a ntlhadilê, o ile le dikompô. Bjalo ke ile ke mnyehêla, ka ma-hwetšana kompong, a na le manna ya mongwê ya we ke sa mkgwego se a se balabolago. Ka bitša mosadi a gana, ka matlogêla. Ka tla ka batša batswadi, ka goma ka boêla le dikgaitšedi, sa hwetšana, ba tlugile, sa goma. Bjalo ka ya go batswadi gore ba mphê dikgoma tsuka ba gana. Ke yôna phapanô yaka le bôna. Thôkêla a dula fase.

344. Lewele, thôkêla lekgotla. Nna ke filê manna ya wa go Seleisê mosadi, o bilê ana le bana ba babedi a le nuê. Bjalo ke kwa a etla, a mpatšê gore moredi waka a tihabilê, fêla a mhwetšana manna yena a setšego a bulabotšê. A ya le ba-rwa baka, ba se mhwetšê, ba baya ba dula. Ka morago ke ge ke bôna a fitlha, are, o nyaka mesejana ya gwê, ka baka la gore mosadi o tlugilê. Nna kare, a tloga matsugony a ka, o tlugile matsugony gago. Dikgomo nka se gofê, kamoka.



345 Ditaba di a kwala, bjalo ga gona kgone-  
tšano. Ditlhatse le tšona ditla no bolabola gona  
mo go bolabotšego ba papani. Ditaba ke tišwe  
lekgotla, e ke le la molanyê batho ba. Banna  
ba re tuu le baka, Mmudi wa lekgotla, are, le se-  
ke la bipêlwa, balabolang. Tšû tšwêla pele le go ba  
bipêla. Mo we motho a ba go a tlêlu ke borôkô-  
nyana.

346 Patši Mašuma a êma, are, morena lekgotla,  
ga go makatšê go le bôna ditaba di bipêla banna.  
Re nyaka taba e, ka mo mahubeng a rena, a  
re hwetšane ga botse. Bjalo ka ge letseba go-  
re taba e a kangwa ka e ngwê taba. Ba-  
nna, inyang matšwalô a lena le balabolê taba  
e.

347. Ntši Mašuma, a re, dikgosi, re tlhwa  
re a tlhola ditaba, e taba ke e thata. Monna  
ke sekgate kumeng wa tsêna. Ditaba di bola-  
bola ke mašadi, bjalo dithekga tšû šala di-  
thekgella. Lentšû la kgorang a le šalwe moragô.

853

K34/82 I22.

348. A tšwela pele le go bolabola, are, go ma-  
kanyana, monna yo we ke mohuta mang, are, a  
ke tsebe, a mothoka wa motseba, a dumêla.  
Mohuta wa batwetla, o wa tseba, a dumêla, bjalo  
mapulana ôna, are, a tseba. Bjalo o bone  
e ka ke mohuta mang, are, mohuta o we a o  
tšwe mo lefuseng le. Ke o mo, o mokopana, wa  
dikana tše nkego ke tša mukhutê.

349. A tšwela pele le go bolabola diputšišô, are  
bjalo, o bôna gwe ba ga makgolo wa gago dikgama  
ba tla di'bôna kwe, are, ba mphê tšû na tšela  
ke ba nyuletšego ka tšôna. ~~ba a ba fiitšego~~ dihwilê  
ba llê dinywê ba lifilê melato ka tšôna. Ga  
go kgôllêge, ba swunetê go dinyukêlu, kemotladi.

350. A re, magolo galo yo mongwê are, mogwêna  
wa go, a ka reke a ntšha sa kampeny. Bjalo  
wêna, are, ba ga makgolo wa go, ba ntšhê, are, ee.  
Monna, moradi o tlogile matsagang gago, a tloga go a  
batwadi. Wêna repela o bitšû monna yo we le  
moradi, re tlê re tlême monna a gafê dikyuma tšûyo.

351. Mapowase Tselune, yowe a ilego a bolabola kyanony ya Sedeise, are batho ba swanetōwē go ntshiswa moreba ka mapara. Dingodilwē mo go 335 di polabolo tšā gwē. Bjalo are, ditšhā; ba ga lewēle ba swanetāe go fa motlhachisa tšā gagwē, bōna batla šāla ba nyallana le motšhōpina yo we wa bōna mowa yowe.

352. Beve, o wa kwal, bjalo kage mosadi a tlogile matšogony gagwē, bjalo a monyakēla a ba a mohwetšā, ana le motho yo a sa motsebe go le hono wēna wa motseba, a uwa, bjalo, a tlhoka ka-rabō. Ba-anna bare, a owa, ditšēbē di a kwe, Mašūma o re butšē ditšēbē. Ke nnete, topa le pura o latetšē motho yowe, goba o bitšū ba ga makgolo wa go o ba šupa le šaba lewe ba go go thikišū go tseba wēna.

353. Ditaba tšā šita monna, a e tla mowe. O molata, o mmōna kwe, a napa a dula fuse a khutšā. Nhabe re lwē nabō ka mapara, motlhomanng nhabe di se gōna tšā tšē. Ditaba difeditē o tlobitē.

Temana ya b. Ba baêla kgorong ya selesê, ba bala bala.

354. Mo we sekgothong sa bôna, bare, monna a hwe, ka le rumu ka le tšii. Taba ya bo bedi sekgoši sa monna a seile go koma mabu. Ka gaxialo mo we, baêla ga Maimu a go fê tsela. Re tla<sup>u</sup> ve la tšha ke banna ba bangwê pele. Monna a tloga a ya a kgorêla tsela ya go feta, ba molokolla, a feta.

355 A ya a tsêna kgorong ya ga Moklabê. A bega ditaba tša gagwê, ba diamogêla. Ba mofa letšatši ga go baya ka lona. Ba botšha Maimu gore, a botšê Lewêlê ka tsatši le we, a be gôna.

356. Letšatši le we la ka tlhelo la fitlha. Jo mongwe le yo mongwe ge a tsoga, o wêla tsela ya go ya mašatê. Ka go bane ke molaô, wa gore ge ditaba difeta kgorong e ngwê di ya kgorong e ngwê, mong wa kgora e we difetago go yôna, a ê, o thôma a tlhalôša ka mokgwa o, a tlhotšêgu ka ôna.

357. Mang Masumu a ya, a seka a romela metha. Ka gobane ke taba e ntwana, banna ba lekgatla la ga Masumu laya. La kwa, molaš wa taba ya mohuta o. Ka tšatši le we kgōrō ya dio tlata. Mmalo! ke ya mangwā wa mokgomana, taba e ke e kgalo, nka kgōrō e tletšē. Babula lekgatla, ditaba tša bēna.

358. Mpoi Seleisē, a bolabola bjalo ka pele, mo we dipolabolo tša gagwe diyodilwego mo go 343. A fetšē dipolabolo a dula fase.

359. Leuwelē, le vena, a ēma a bolabola bjalo ka kowa kgwony ya Masumu. Mo we dipolabolo tša gagwe dihwetsiwa mo go 344. A dula fase.

360. Ditaba re a dikwa bjalo Masumu, a ka ēma, wa tlhōlō, ka makwa o we, o wa tlhōtšego ka owa. Masumu a ēma, a tlhōlō a di putšiši tšage, a butšiša mokgwana, dihwetsiwa mo go 347, le mo go 348 le mo go 349. Mapowane a rabja mo go 352. Mo go 350 sepele o bitšē mōna yowe le moadi, re

853

K34/82 I26.

tlê se motlêmê, a go fê dikgomo tša gago. Ditaba  
tša fêla ka mokgwa o wa.

361. Ditaba le dikwilê banna, bjalo kitimang natšô.  
Ke bôna, ba ile ba thûma ba bipêlwa, empa a baka  
ba bipêlwa gaga kgolê, ka go bang Mashumu o ba file  
motlhala wa taba.

362. Phasûku Mohlabe, a ema, a re, morena lekgotla.  
Ke bôna, gôna gwa tla le banna bawe ke ratlhwego  
ke ba bôna. Taba e boima dikgosi, a se taba-  
nyana ke taba. Lêla tswala banneng a e farelwê.  
Nna ke bôna, gwe Mashumu o wa tlhotšê ditaba  
ka mokgwa wa mola.

363. Ma ya komeng tšû bana ba gwê, o ya a  
zwere gwê se lejana. Le nna ke latlha saka  
se le-pyana. Ke šebê ke labotšê gwe Mashumu  
o wa tlhotšê se nna bjalo matlhô a ka a tla le-  
ba, ga mmelaedi. Bjalo pelaêlo ya gago, ga e  
kwale, ka baka le, monna yowe le moadi ba kae,  
a ke tsebe. Bjalo se tla tlêma mang, yowe e legole-  
hodu, a se arabê. Wa bôna monna, go bjalo ka ge, o

853

K34/82

127.

ka reka kgomo go motso, bjalo kgomo ya gago, ya  
tšea ke kwêna, ke moka o lobilê.

364. Kwêna, ke naga e phela metring. E bjalo  
ka tau le nkwe, diphela fokeng, ke diphôôfôlô.  
Ge diilê tša bolaya sa rûna sa go, ga gona  
molato, ka baka la gore ke diphôôfôlô. Ge o kgina,  
o ka diwaêla, o diwawê, o dibolae, ke moka mo-  
lato wa tšona le wêna o fedilê.

365. Ge kgomo e ilê ya bolaya, ke motso, mo-  
tso yo we a bôwa, o molato, o swanetšê go  
tšôa kgomo ka kgomo. Kgomo ya bobedi o lefa mala-  
to. Ge motso a sa bôwa, molato o tla, o fa  
mang? A se kamoka ke lobile. Ge bjalo, ka go bane,  
mosadi a tlogilê matsogeng a go, a tšea ke tau,  
goba: ~~kwêna~~ goba nhwê. Diphôôfôlô tšê we, a dina  
kgôni le gôna a dina gae.

366. Nna ka kgopolô yaka, ke se, e fêla o lobilê,  
ka go bane, motso yo we, a tšerego mosadi wa  
gago ke phôôfôlô, ka go bane, a o motsebe legô-  
na, ana gae. Banna ba bangwê ba tla bolabola,

853

K34) 82

I 28.

ge a riata a dula fase.

367. Banna, bare, ga gona mo we, mothe a ka tlhwaga, a sa bolabola. Gauf mo we Masumu a bolabotšego go lukile le mowe mmaledi yo mongwê a bolabotšego ga nabjalo. Monna a la-tê lehodu, ge a sa le bone, mmasi wa gagwe o tieve ke kwêna malato a fê bodiba.

368. Ditaba a diê, sepepeng, ba dibega kgôri. Kgôri ya re, manna yo we, a tšunê a nyaha lehodu, ge a le huetšane, a bôna gwe, a ka sekê a le kgôna, a boê, ke mopê masogana, ba tlayu ba motšea. Go seny bjalo, malato wa gagwê o ka sekê wa kgônêgar. Sepelany le motšê.

369. Ba boya ba mmotšâ mantšu a we. Bjalô, manna are, ke a dikwa fêla, a ke kwisiši, yo kaone gwe le mphê tsela. Ba boetsâ mantšu go kgoti; bjalo kgoti ya re, o wa kwala. Mo-tho a maisê mahhutšwi. A mo ita ba fetlha ba bolabola ditaba tšawe. A ome, ba di a mogêla, ba fiwa le tsatri.



370. Mo we kwatla ya tsōgō e gatilego le ya morago e tla gata. Ka letšatši le we, ba ya kgorong. Mohlabe le Mōšumu ba ya. Bjalo ba bula lekgatla, lekgatla la dula ka madulo a lona, ba-tlhodisa le bāna.

371. Mpai Seleisê, a bolabola bjalo ka ge ditaba tšū dipolabola tšū gwê dingodilwe mo go 343. Kgorong ya ga Mohlabe mo go 358. A dula fase.

372. Lewêlê le yena a no bolabola bjalo ka ge dingodilwê mo go 344. Kgorong ya ga Mohlabe mo go 359. A dula fase.

373. Mōšumu a éma a tlhalōa, dihwetšāna mo go 347. Mo go 366 ke ge a tlhalōa kgorong ya ga Mohlabe. A dula fase.

374. Mohlabe, dipolabola tšū gwê dingodilwê mo go 367 ge lehodu le moradi ge ba sa boniwī, molato, o ku sekōnēgē. Mo go 368. mmetšeng a latê lehodu.

853

K34/82

130.

375. Ditaba ke tšewe lekgotla. Makgōpō  
Mahlō, are, ditaba di a kwala, bjalo na we  
 ba a tlhotšego, ba a-tlhotšē. Ke nnete, manna  
 mosadi o tlogile matsogong a go, a tloga ma-  
 tsogong a batswadi. Wēnā tata mosadi wa gago  
 ga mmōgō le lehodu le ye, meluta wa gago  
 o kgōnē go tsēna.

376. Ditaba a di a sepeeng, a owa, ba di  
 iša, bjalo kgōši ya re, ke nnete, manna o  
 swanetšē go lata mosadi le lehodu le we. Gela  
 e ke mosadi, o tlogile, a le matsogong, a  
 batswadi, gōna ba-tswadi e ba ba swanetšē  
 go gofana dikgomo tšū go. Ba ya ba monatšā,  
 a re, ke a dihwā.

377. Manna le ba gabo, ba tloga, bjalo  
 bare, go manna, e gela, magōši a ba tšwa-  
 ne. Bjalo go na tlhwa re kitima, ke go si-  
 nya le bakha la medirō. Sepela o e tulélē, o  
 lebellē gore, motlha a bo yugo o tla tšênēla kae.  
Mathukong a boya, le lehono a bu tsebe gore o gubae.

Tema ya 8 Sephoko.

Temana ya I ba phoko ba baka phapuni lemunna.

378. Bophoko ke moradi wa go nyaka banna kudu. Basadi ba ba ngwê ge ba e nwa bjatwa, yêna, o nyaka banna. Bjalo moradi yo barego ke sephoko kudu, ke wa nyopa. Ka gobane moradi, o leta ke ngwana, gôna o tla bôna a kwana le monna.

379. Le ge a e na le ngwana, monna ge a tla thaba, a bôvê ngwana wa gagwê a thabile, gôna monna o tla bôna ga batse gore a se sephoko. Uja hwetšana ngwana, a no napêga, mmagwê ke sephurupuru. Ngwana o tšhuba ke madi a bapaga ka gobane ngwana a ke a tšhuba ke madi papagwê.

380 Ngwana yo we, ba-gwêra ba gagwê ka moka ba tlabu ba sepele, yêna a sa sepele. Ka baka la gore, maduma a mofelle. Ka go rialo mo we, monna a ka seke a kwana le moradi, ka baka la taba e we.

381 Wa moapa yêna, le ge, a saphoke, ba tla no tlhaya. Ka gobane ga gona selo, se se tla moletago. Ba tla no tlhaya ba fupana, ka gobane felô fa we gagona magana gona. Le ge mothe a sa tšwa ntshe, o ka seke wa motseba. Ka goricalo mo we, ga gona botlhane, bo tlhatsa bja ntshe ke go swara.

Temana ya 2 Tšalatsšala Tselane

Temana ya 2 Tšalatsšala Tselane

382. Monna yo, o ile a tšea mosadi ga Sebaše leina la mosadi ke Maitê. Bjalo a seke a tswenya, a phakisa, a ima. A o wa, phapanô ya seke ya ba gôna, ba kwana.

383. ~~Monna~~ Monna e tloga, a ya mahgaweng, bjalo palo ga gore, a tlogê, a bolabala le magwêra wa gagwe Modipi Mangale, are, o šale o ntebetšê tša mo motšeng waka. A dumêla, bjalo a tloga. Monna a šala a lebeletšê motse, a e nwa magata, a motse o we. Le diphitlho die nwa ke yêna, bjalo wa mothe, a nwa o nyaka motlhakatšô.

853

K34/82

I33.

384. Monna motse ke wa gwê, a tšhabe  
selo. Beng ba ga Tselane ba gôna, empa  
ka ntlê le yêna ba ka seke ba diya  
salo, ka go bane, yêna o laetšwe. Monna  
o na le malalamabe, a bolabola le mosadi  
bukeng sa malatš, bjalo mosadi a dumê-  
la.

385. Ya ba mpjatlwa wa makola. Makola  
a rōbala godimu ga mpêtê, bjalo mpê-  
tê o na le matlerase, bjalo ge motho  
a le gedimu ga ôna, ke mafotlho fōtlho.  
Mafōtlhō, fōtlhō, ke mosadi, bjalo matlerase,  
ke ge a go kukêla go dimu le fase.

386. Ba dula ôna mo dulō o we, ga go-  
na selo se we a se tšhabago. Papadi ya  
ngwana e tla le go lla. Ka moragō, mosadi  
a mmege dišele, bjalo monna a thōma  
go makala, a setse, se tla bōna kgwedie,  
e tlogo. Le yōna a seke a e bōna.  
Ga gona selo ke moku ke molato.

387. Monna a thōma go ya ka matsiatsi-  
ngwane ka matseng. Basadi ba tseba di-  
taba, bōna ba šetše ba bōne. Mātwa-  
la wa gwē, a ka sehe a mutšiša sela,  
o tla tla a butšiša ke monna wa gagwē.  
Ĥēla ge e le ngwana wa motho o swa-  
netšhe go botšā matswale wa gwē.

388. Basadi ba kgale, bōna e be ba botšā  
bo matswale wa bōna. Ka go bane taba  
e we, ke boloi ka go bane ka le baka  
le lengwē a ka diru thêlêlê mphōtlō.  
Ka go riala mo we, monna ge a boya,  
mahgaweng, pele ga gore, a rôbalê le yēna,  
ba ba tihakantšha gore a seke a gobala.

389. Bjalo basadi ba matsiatsi a, a ba  
diri taba e we. Ba fo homola, gempa  
e saka ya phumêga, monna o tla boya  
a tla a butšišana le yēna. Ja ba gōna  
a mmotšago, mothomong a gana, bjalo a  
die motšha, a kgōna, a bolabota nnete.

390 A e ka a botša matswala, yaba yêna  
 ka nôi; o wa di bôna gwe dikôma di a tla-  
 ka. Monna ge a e tšwa makgaweng, o tsêna  
 bošega gwe, mosegare a owa, malaô a, o dumele.  
 Re e thuta seema se, mmamoja se gwê o  
 wa utama. Mapokisi a o tšwaga o rwele,  
 ba seke ba a bôna, ba tsoga ba makala  
 ge ba go bôna.

391. A boya makgaweng, a fitlha a tsêna  
 bjâna bošega. O wa fitlha a bea le pokisi ka  
 lapeng la mosadi, bjalo yêna, a tsoga a di-  
 rêla, monna tša go ja. Le baka la mo monna  
 a sa ja tša go ja, ge a na le phošô ke  
 moka o wa tšhaba.

392. Monna a re go tsêna, a modirêla dijô,  
 a re, gomofa dijô, a tšhaba, a tšhabêla ga  
 mahgekholo wa ga Masûmu. A re, monna waka  
 o tšilê, bjalo kere, sepelang lo nthapella, ke  
 sinyane. Napa o bolê gwe o sintšê ke mang, a re,  
 ke Modupi Mongaale. Bogwêra bo sinyane ke ditlaêla.

393. Mokgekelo a ya, a hwetsana, a sa dutai  
lapeng le mmagwê. A fitlha a dumedisana na bô,  
ka moragô, a re, go bôna le seke la mpôna, ga  
ke le bjalo bošego bjo. A ke tšhošê, ke rumilê  
ke Maitê, o re, ke tlê ke morapellê go mo-  
nna, e mosinyetsitê U rintšeng, a re, o na lempa  
ke ya mang, e re, ke ya Madupi Mongaale.

394. Tšua motlêna mahubeng, a komola le  
baka le letetele. Ka morago a re, ke dikwile, ke  
bošego, le tla tla le mpotia ka morwana. Se-  
pelang le mmotšê a tlê a nkallê. A re, o  
seke wa tla wa motia, a re, a owa, nka seke  
ka motia.

395. Goma a ya a motšê, go re o re, baya  
o ma alla. A re, ke mošê ke a boifa, a goma  
a mošê, a bošê moyna gapê, a re, ngwanaka  
ke a go rapêla, o seke wa motia, ke lekwile  
mma, nka seke ka motia. A la la gagwê,  
ka moragô a lla monna la gwê. A seke a  
motia.



853

K34/82 I37.

396 Kamowana, a tsogêla, a hwetsiana a sa ro-  
betšê. Ke moragô a tsoga, ditaba tša tsêna.  
A bitšâ papagwe Mapowase ke rangane we gagwê.  
A re, go mokghekolo yola, bolabôla mantšu a la  
a ka mabanyana. A thôma go a nêga bjalo  
ka mabanyana, bjalo a re, go mokgalabjê, ke  
go bitšetša tša tsê we.

397. Mapowase, a re, ditaba di a kwala bjalo  
rena, ga gona se we, motho a ka se bolabo-  
lago, wêna, o swametšê go bôna taba e.  
Le bar sa dutšê, gwa fitlha sebaka sa go  
tšwa ga Mongale. A fitlha a dula fase,  
ba dumedisana. A o wa ba ga Tselane ke rumi-  
lê, ke ba ga Monyale, bare, phu le gofi, ke  
le bilê.

398 Ditaba ke tsêwe mokgalabjê, bjalo, a re, di-  
tseba ke wêna. A bega mmagwê, bjalo mmagwê  
a re, a go fetolê wêna ngwanaka. A re, sepela  
o motšê ke molato, ke monyaka dikgomo tsê pedi  
le pudi.

399. A boetsa mantiu ga Menguale. Bjalo  
 a motša gae, bare, ke molato, a re, ke dikwi  
 lê. A bitša ba gabō, a ba bega molato  
 o we. Ke nnete ge bare, bogwāna ba rinya  
 ke setlaēla, bjalo lehana, e be e le wēna, ya  
 we, wa goba o motlhaloetsu tšu gae. Bjalo  
 ka ge a ile are, šala o le beletšē motse  
 wa gagwē.

400 Ga re sa bababola selo, e fêla ke  
 molato. Ya ba dikgomo tša kgaitšedi a gōna  
 ba ntšha ba ya ba lefa molato. A o wa mola-  
 to wa fêla, ka tšōna kgomo tšē pedi le pedi.

401 tloga ka lona tšatši le we, kwana  
 ya mudi le monna ya fêla. A e tlhwa a  
 tia mosadi, are, mudi, a we, a setlhōtlō-  
 lô, a phumégé. Bjalo ka ge a tšeba gae, o  
 divile phōšō, a fo kyotlella. A tšwela pele  
 le go tia, mosadi ka mokywa o we, e ku  
 kgōnago.

853

K34/82 I39.

402. Ka tšatši le lengwê, a kwa gore di-  
tis, a se tšona dikis tša go phediša mo-  
tho. A tšhabêla ga Mepowase, bjalo a tloga  
nuê, a moiša. Ge a fitlha nuê, a re, napa  
o gomê le mosadi yo we, a ke sa monya-  
ka. A ka a theletša dipolabolo tše we,  
a no ya nuê.

403. A fitlha a dula, a bitša mmago  
monna, a re, ke tšitšitšê mosadi yo, o re, mo-  
nna wa gagwê, o nyaka go mmolaya. Bjalo  
e kaba molato keng. Mokgekolo a re, nna  
a ke tsebe pelo, ke no bōna ge ba šetsšê  
ba elwa. Ba ka no bolabola.

404. Mosadi, a re, monna, o mpolauêla phō-  
šō la, ke dirilego. O re, o nyaka gore,  
madi, a setlhotlōlō se la, a phumêgê. Ke  
ō na molato, o we, ke hwêlago oña. Ke  
likile ka maatla go kgōtlêlla, bjalo go  
kgōtlêlla go ka, go we ntšhita. Ka baka  
la gore, o nyaka go mpolaya. Ke mokgwa  
o we ke ilego ka tšhabu.

853

kemo K34/82

I40.

405. A re, mosadi, a nyake, a ka mpolaya, go kaone gore a e monneng wa gwê, a mphê dikgoma tšuka. Ba leka go maganetša a seke a kwa. Ba mmotšau gore ga go bjalo, nka be wa se lifiše manna, o'motšê gore, a nyalê, ka gobane ba rata-ne, motlhomang, e be go tla kwala. Le ga go le bjalo, a seke a kwa, a goma le mosadi.

Temana ya 3. ba bitšana ka segae.

406. Mapowase, a re, go mmago manna yo we, leina la gagwe e lego Mamogasane. A re go yêna, o wa bāna gore, ngwana o tla lo-biša dikgomo, ka gobane le hano go tlhala yêna, mosadi. Bjalo o be o swanetšê gore go bitšiwê kgaitšedi ya gagwe le sebara sa gwê, ba tlê, ba re kwisê taba e.

407. Ba kwana mo we tabeng e we. Ba ya ba bitša Sena le monna, le wa go tšwa ga Mathaba le monna. A o wa ba tla kalona le tšati le we ba ba botšitšego.

853

K34/82

I4I.

408. Bjalo ge ba fitlhilê, bôna beng ba ga Tselane ba botšana. Ba ga Tselane ke Mapowasele moratho wa gagwe Mohókôtlô ga mmogô le mmagô monna. Ba no babi-tšä, yêna a sa tšabe zelo, a makala ge a ba bôna. Seng ke mogolo wa gagwe, o motšhaba kudu.

409. Ka mmagô, a bôna beng ba ga Tselane, ba e tla le moradi wa gagwê. Bjalo, ba fitlha ba dula ka lapeng la gagê. Ge ba kgobakane ka mo we, bjalo Mapowase, a re le bitšä ke nna bana baka. Ke fapana le ngwana mo, o raka moradi, o re a sa monyaka, bjalo keve, tlang le nkwišê taba e.

410 Re a dikwa, fêla a re dikwi ga botšes Nka be le tlhalošê molato gore kenya. Bare, go wa kwala, taba a ba bolabolele, yêna o tla tlhalošä gore, o monaka molato e le eng.

853

K34/82

I42.

4II. Bōna ba lwi ba ka bolabola, ra kwa gore, nwa ya bōna e ba kwa keng, mowe, motšo a tlobago, a ra kiwa. Re botšē gore molato wa gagwē keng, ge o re wa moraka. A re, a go bolabolē yēna.

4II. Leitē, nna ke sinyetšitšē manna waku. O tlugile a ya makgaweng, bjalo a ra, Modupi Manguale, gore a šale a lebele. tšē tšā gae. A o wa, a dira bjalo, bjalo ka moragō, monna a re ganna, e ba mosadi, ka gana. Ka tsatši le lengwē re nwa bjalo, bošego, a tla bjalo ka ra kwa a ntšōša a le ka dikobong tšā, kwanō ya tšwa mowe. Bjalo lehono, o re, o mpolačela yōna tabaewe.

4I3. Tšalatsšala, go bjalo, ke ile ka ra monna yowe, gore, a šalē a mpōnēla tšā gae. Bjalo ke ge a šala a kwana le mosadi, a mo alla le gagō la ka. Bjalo ka lipiša manna ka kgamō tšē pedi dinago le pedi. Lehono, ke re, mosadi ke sephoko, a napē a ē maneng wa gagwē.

414. Ke tšona ditaba tše we, re le bitše  
 tšago tšona. Sana, a re, a sebotlhola ka  
 ngwana wa motho yo, ke modirō wa ba-  
 gologolo. Bjalo mojua a tšisa mosinyi, ke  
 moka molato ofedile, ke mosadi le yēna, o  
 morwaretše. Nka ke wa re a mogêlê dikgomo  
 tša ditefa, lehong e be re bolabola taba ya  
 goe a nape a nyale.

415. Le a nka nna, motho yo ke ma-  
 muwi wa kgomo tšaka, lehong yēna, a re go  
 ke a raka, nna ke tla motšea, o tlaya  
 a ba a nkgêla metri. A ka seke a tšea  
 legôtlō (pêba) a le ba ntšha le dithôtse,  
 la di le sa. Ba ga Tselane ba gōna bawe  
 ba ga ba swanetše go šala ba bōnatšagae.

416 Ba re, ma go bolabotšego kgadi go wa  
 kwala. O tlaya a bēreka tša gwê dikgomo  
 a tšea mosadi. Bjalo o reny, a re, a o wa,  
 go kwa gago tlale, ke kwile, nka se<sup>sa</sup> moaka.  
 Ba dula ga botse kwanō ya ba gōna, go tloga

853

K34/82

I44.

lona tsatsi le we.

407. O be a ka seke ya bōna dikgomo,  
ka gobane, moadi o tihadilê ke nōzi. Ga  
Mongqale o be a ya kuba se sêlê, ka goba-  
ne, bōna molato ba tšilê. Le gōna o be a  
sa kwana naê, gona a motšee, a o wa, e be  
e legoutwa.

408. Ke moka se a palakana, a ke sa nyaka  
go tloga ke kwile taba ya mohuta, o we  
le tsatsi ka le thii. Nka se sa dira, monna  
le moadi, a ba ile go kgarametsana, fêla  
e tlabana e le taba e ngwê; e seng e  
ya lehona.

409. ~~Ke~~ mohlulêla, a ja di jô di dula  
ka tloga. Ba swarana ka a tla tšepedi.  
A bêtêga ngwana wa motlhankana, a se  
wa se tihôtlôlô, ke wa gagwe. Wa pele ke  
motlhankana, bjalo a se bjōna bo tha-  
kga, motse o tiilê.



853

K34/82

I45.Temana ya 4. bophoko bja motlanalo

490. Motlanalo, ke mosadi yo a goba a tsere ke Ramaja Moeng. Bjalo mosadi yo o ile a imisa ke monna la mathamō. A bēlēga ngwana wa motlhankana. Monna a tloga a ya makgoweng.

491 A šala, a kwena le monna wa <sup>ga</sup> Rakgule, bjalo monna yo e be e le lejakhane. le yēna mosadi gammōgō le monna wa gagē. A šala a imisa mosadi, e le gore ngwana yola wa pele, o sa mama, bjalo a seke a botša mmatswala wa gagwē. A tšwela pele le go mamisa ngwana.

492. Ngwana a thōma go tlhabēga, papa-gō Ramaja e be e le ngaka. Bjalo ge a laola bolwetsi bja ngwana, a hwetsāna gore ngwana o tlhabilē ke le tšwélē la mmagwē. Bjalo ge ba butšiša mmagwē, o wa seka. Monna o makometšitšē, o ile wa seke wa mpola, ba ka nkgale ke sekeng, nna ke tlaya ke le fela monna wa gago makgoweng ka sephiri.

853

K34/82 I46.

413. Mokgalabjê, a re, go mmagô ngwana,  
ntšha ngwana le tweleng. A montšha, bjalo a  
nyakêla putšanyana, e e sa tšwego go phušā.  
A e bolaya, a hwetšana maswana a yāna  
a tšea, a thogolla ngwana ka ôna, a fôla.  
Yēna a napa a gana go bolabola nnete, ka  
molesetša a le bjalo.

414. Tabu ke moši, monna o šetše a dikwi-  
lê, gore mosadi wa gagwê o imilê, bjalo  
ngwana o bilê, o wa bakja, bjalo o gana  
go ba botšā nnete. Morwa rragwê Patlana  
a namêla a ya, makgoweng. A gopolêla gore  
ke yēna yo e imišitšego mosadi, a molebella  
ka matšhi e mahubedu.

415. Ka magô, monna yola wa ga Rakgwale  
a fitlha, makgoweng. A ngwalla mong wa mosadi  
bo-sibi, a re, ke gosinyetšitšê, ke imišitšê mosadi  
wago. Bjalo ke kgopêla gore ke bolabolê le wēna  
ka sephiri ditaba difêlê ka sōna.

Tema ya tja a fa Patlana a bala borifi, manna  
a theoga, a boya gae.

L16 Ka moragô ga mo monna a ba dilê le-  
 ngôlô, a napa a theoga, a boya gae. Ge  
 a fitlhlilê gae, a butšiša moradi gove molato  
 keng, a re, molato ga o gôna. le go tšhaba  
 a ka a tšhaba, ka go bane, moradi yo we  
 ke moloji.

L17. A bitšša batwadi ba gagwe, ke ba bo  
 monna, a re, ke fapana le moradi, ka dipolako-  
 lo. Ke re, moradi a mpotššê gae, mpa a ifilê  
 ke mang, bjalo a nyake go mpotšša. A retse,  
 ge ~~o~~ ganêla wêna, bjalo rena ra kareng.

L18. A re, go yêna, mpotššê nnete, go seng  
 bjalo ke tla go tšha. A re ko go botšša nne-  
 te yang, a re, o na le mpa, a re, nna ga  
 ke na mpa. Manna a thêma go motia, ba  
 go homola, ba seke bala-mola. A kwa gove di-  
 a baba, a re, êma ke go botššê, ke imišitššê  
 ke Rakgwale.

853

K34/82

I48.

419. Ke be ke nyaka ge o bolabola bjalo, bjalo o bolabotšê unete. A ntšha lengôlo, a le bala pele ga mosadi gammôgô le batwadi. Bjalo o dikwilê mila o gana, phetolo ya sebe gôna.

420. A re go batwadi, mosadi ya ke ma lai, ka go bane pola ke fotla ke sa tsebe selo, o be a tšilo mpolaya. Ba re, o wa kwala, mosadi ge a dirile phôšô, o swa netšê go botšê, matswala wa gagwê. Ba hwetšana e ka balaya mosadi, ka goialo mowe.

431. Monna a tšwêla pele le polabolô, a re, le kilê la mmôna kae, mosadi wa go kgôlwa, mothe ya mongwe. A seke a re, le ge a mpôna, a seke antšha ba. Bjalo ba se sa fetola, ba o kwa dipolêlô tšô mowa wa bôna, e ka di tšya thekô. Ba re, di a kwala, bjalo ka baka la gore o boletšê a difêlê.

853

K34/82

I49.

432. Le a nkwa papa le mma, mosadi a  
ka seke, a phidisa le nna, ba kuaone, a boele  
ga gabo, ba gabo ba mphê dikgomo tšuka.  
Bjalo bone, o a rugile molaong, ditaba ga di-  
bjalo. Wena o swanetše go lifisa monna yo  
we, molato o fêlê, ke a lekwa, a ke lenya-  
tše, nkabe, ke re, go fitlha mo, le ge lena  
a sa le botša, nna a mpotšê.

433. Mo we re a go bona gore o divile  
phošô, bjalo o wa dikwa, a ka se tšogê  
a boetše. Bjalo mola monna, a seke a  
tla a mpotša, o bê a tlilo mpha malaô,  
a re, ke hwê, ba šalê, ba tššana. Go bjalo  
le lekwa, a ba tššanê goba a yo dula ga  
gabo.

434. Batho, a ba ke ba bolabola ditaba  
ba e noši. Re swanetše go bitša ba ga  
Moeng, ba tlê, ba re kwišê taba e.  
Bjalo a re, go lukile, ga gobê bjalo, ba ba  
bitša ba tla.

435. Ba bitšama ka moka gummōgō le dikgadi. Ba fitlha ba dula mo we lapeng le we. Bjalo mokgalabjē, Meeng, are, le bitšā ke nna baana kō-mā, ka baka la ngwana ya bjalo o tla bolabola, le tla kwa taba e se fapanago na e ka yōna. Ba re, monna o ka bolabola, re kwa gare molato keng.

436. Ke nnete, bjalo a ke kwame le batswadi baka, mo we, nna ke bolabolago, ba nkgane-tšū. Dipolabolo tōa ka dimo go 427 moadi a gana go mpoša mpa. Mogo 428 ka motia, a kgōna a bolēla nnete. Mogo 429 ka bala lempōbō la moinyi. Mogo 430 tikhulōbō ya gare moadi ke molai. Mogo 431 ka baka la gare o kgōwa polēbō ya motlaba, e seng yaka. Bjalo mogo 432 a ē gagabō, le 433 mola ka se tšwe ke taba, o be a tli lompha malaō, ke moka a dula fase.

437. Ditaba re a dikwa, bjalo re kakwa moadi gare, yēna oeng ka taba ya mohuta o.

438. Motlanalo, a tšhima go balabola, mōya wa mōiša mōhu. Ke gore polabolo ya go sekwa-  
le. A se, nna ke na le phōšš e kgolo, ka ba-  
ka la go furiwa, ke monna ya we. A se, ganna  
tšatši le ke matsiyo gore ke fitilē kekgwedī.  
A mpošš gore, o seke wa ba botšā, ba ka  
nkgasala kekekeng. Bjalo ditaba o tla ya a bol-  
bola le monna wa ka mahgaweng. Bjalo phōšš ya-  
ka e kgolo, ke gore ge a tšilē, a mputiššā  
ka seke ka mmōšā. Ke di ya diva phōšš fēla  
monna ya ke wa ka.

439. Ditaba ke tšē we ba ga Moeng, keve  
tlang le mphulē sešō se, nna ka nōi, ke šita  
go phula ka ba ka e kgamola. Taba e ke seema,  
ku-batlalō bjalo rōna seve, mona ntsu ga e  
kgamole.

440 Ditaba se dikwilē, bjalo ba bungwē  
se llē bokoma, bjalo ba dikelellō, ba ka  
tšušā go lamala ntwā e. Mollō o tima  
ke batho, bjalo tšušang go tima mollō o.

441. Go tima mollâ, ke gore mollâ wa go tuka kudu ke wa monna, bjalo mmoledi wa pele, a se, timang mollâ, tlhaga e e ila. O balabotšê t'hôgô ya ditaba ba gešû. Phôšô se e e bôra go mosadi, bjalo mosadi ke mpja, bjalo mpja e na le mong wa yôna. Ya dira molato, e diêla mong wa yôna, fêla ge motso a ka e tlhabe ka le rumu, a na le molato. Mong wa mpja, o swametšê go molifisa.

442. Matsikinyane Moeng, ba-kgabjê ba gešû le a kwana, le a balabola, bjalo rena bangwe, se bona, ga se kwe le gore le balabala. Balabalang tala le pholetšê le seke no balabala na diêna la e lesetša ka diêna.

443. Madamê Moeng, ke morwa wa mong Moeng bjalo ka moka ke ba ba-nyana. Dipolabolô tšê di ngoelilego mo go 441 dibalabotšê ke yêna, a se o<sup>ba</sup> ba bula ditšêbê gore ba botšê Ramaja.



853

K34/82

I53.

144. Le theletseng bana, e mpa a e sale  
le-na bana le banna, le na le mengwako ya lena.  
Polokong ya moku le o ya. Bjalo moradi pelo  
ya gwê e tlhakeng, Bjalo ka goriato mo we  
ke ngwana. Ngwana wa fara fara ntshetšeng,  
wa fa kela mawana ka ganong, a gopola go-  
se ke letswêle la magwê.

145 Bjalo a se, tlogeleng ngwana diphošo tša  
gagwe, se le beleng fêla le sumu la gathaba  
moradi. Bjalo ka ga moradi a balabala gore le  
sumu ke la manna wa ga. Rakgwale, se  
swanetše go wa le manna yo we, yêna a  
re go ga kgatša mogatša manna yo mengwê  
a molaêla go šele.

146. Lehono, manna o fapana le moradi yo,  
ka baka la dipolabolo tša manna yo we. Ka  
goriato mo we, boloi se bobea godimu ga  
moradi, kgantše, a se moloi, moloi ke manna  
yo we. Le fêlê le gopola gore, mafuriwa a na  
maanô, maanô a na le mafuri.

853

K34/82

I54.

447 Bjalo ditaba di a kwala, fêla moradi  
o na le phōō, ke gore, a nyake yo morwa rre.  
Le ge monna a mofurilê, bjalo monna wa gagwê  
nkabê a re, gotla mo gae a mmotšê nnete.  
Ke nnete taba e, a e wiši pelo, ke le rumu  
la thekeng. Go riala ke lekalakala Moeng.  
Go kaone gore, monna a napê a motšea ka baka  
la gore o kgōlwa dipolabolo tša gagwê.

448. Khašane Moeng, o bolotšê pele ga lekalakala  
yêna a re, mowa go bolabotšêgo mmoledir yo wa  
ga na bjalo go wa kwala. Ge moradi le sakwa-  
ne, ka moragô, yo mangwê o tla hua, taba e botse,  
ke gore le mpê le fapanê. Ka moka ba bolabola  
ka mantšau o we. Ditgadi di filo homala, ga  
ba nyake go tšêna mantšung a banna.

449. Mong papago bōna, are, bana baka a le  
tsebe ditaba, le tla segiwa ke batho. A le  
kwe mantšau ge a bolwabolwa le dira keng. Go polang  
mantšau a Madomê, mo go 443 ge a le bujaditšêbê, di etšwa  
mo go 441. Bjalo mo go 444 are le banna mo go 445 re nyakê

853

K34/82 I55.

le rumu. Bjalo lehona le swere tša lena disela, a  
le timi tlhaga, le a butšelešša.

450 Lehona ge leve, manna a nape a motšea, a  
ya a gana, a re, nna ke lehodu fela. Le tla di-  
ra bjang, o swanetše go boela ga gabô, bjalo  
lehodu le tla le fela mang molato. O swanetše  
go lefela rena, bjang ka gobane moradi a e sa-  
le wa lena, gwa tlhoka ka-vebô.

451 Ke tla alogela ditaba tše, tša ka  
godimu, bjalo ke tla le butšišša e ngwê.  
here, moradi a boetše go batswadi; ba dumê-  
la, ka baka lang, ka baka la bophoko bja go se-  
kwanê le manna. Aa ke botlhôla ge a phukile,  
a owarabala, molato ke go sebotšê manna the-  
rešô.

452. Le tšwêlé pele le go a raba bana baka..  
Le tla moišša bjang ga gabô, tšela o wa e tše-  
ba. Ba tla ya ba mmuššša, le tlatla la reng.  
Re tla ba botšša gore moradi a re sa manyaka  
re nyaka dikgomo, ga mang, go batswadi.

853

K34/82 156.

453. Le nthelats'eng bana, ke nnete le bana, yo monyana a bolae tswabela, ba bagolo ba le gōna. Le ge a ile a go kopika, bjalo wa nyaka gore batwadi ba yo molaya, a morona ka sebaka, ka kgomo go ba pudi, bjalo matho ya we a mošaga, a wa fitlha a bolabola mantšu a gaga ka yōna. Ba a magēla ngwana wa bōna, bjalo ba molaya.

454. Bakeng sa gore monna a tshale mosadi, taba e we ga e direge. Ka go bane dikgommo, o ka seké wa di'bōna, ka go bane batla go batša gore mosadi o tshadile ka noši. Le ge a ka bōna a dutši le monna yo mangwē a a polabolō. Motlhaleng, ke tla bōna ge uke dikgommo le tla di'bōna, la ya la gapa ke tla rala tlhōgō e yaka ka lefa.

455. Bana ba fēla maatla, bare, se dikwilé. Matlōngwane wa tumuga a hwa ge letsatsi le ya madikēlo. Le wēna Ramaja a wa dikwa gore bakgalabjē ba kwala. A se, ke a dikwa, fēla

853

K34/82 [57.]

ke tla kgotlella go dula nae.

456. Bjalo ba lifiša manna yo we wa ga Rakgwale dikgomo tše tlhano. O lifišitšwe kgomo tše, ka baka la le-leme lagagwe. Molato wa fêla, monna a dula le mosadi wa gagwe. Dikgomo di nyakilo loba. Molaudiri wa ditaba tše ke Khašum ne Moeng, papagwe ke Madome. O tswaletšwe mo nageng e, mphakhe wa gagwe ke makgam.

457. Ramaja o katile ke dipolabolô tša batwadi, fêla pelo ya gagwe, e sa<sup>re</sup> lokologamo-Eng. Monna a kgeloga bojakameng, a tšea mosadi wa bobedi. Yola mosadi yaba sekgopa melôra, e mpa ngwakô ona, a moagêla, le dikobô a moapeša fêla a sa rate go rōbala ka ngwakhong wa gagwe.

458. Mosadi, a seke a tloga, a laya peloya gagwe, a se, mosadi ke ngwakô. E be nka tloga mola, a be a sa wkagêla ngwakô. Tshemo a molemêla, manna a ba a hwa, mosadi a dutš'i matseng wa ga Moeng.

853

K34/82 I58.

Tema ya 9. Go nyala go sepele letihalanê.

Tema ya I temogô bakeng sa ganyala.

459. Ba tšeeleane ke baratane, manyala ka ethii  
onyala wa gagwê. Go ba manyala ka pedi onya-  
la wa gagwê. Moko e karba le masome some  
e dikgomo e napa ga ba<sup>sa</sup> ratane, a ka se-  
kê a diva selô. Tšalô e baka ke go sekwa-  
ne, ka go sekwana mo we, batwadi ba mothepa  
ba tšhadisa ngwana wa bôna.

460. Taba kgala, ka mmago moetsana yo we  
a divago gore, moetsana e tšhala. Papago  
ngwana ga ngata, a tšeba. Ngwana wa  
moetsana, o sepele le mmagwê, bjalo o wa  
molaya gore le ge o ka no bôna papago, a  
go kwatetša bjang le bjang, o seke wa tšhoga.

461. Ke moka o kwilê mmagwê, se we e  
mutšitšego. Papagwê a ka motia bjang le bjang,  
a ka seke e kwa. Ka gobane, mosegare  
o motšitšego gore, wêna o seke wa dumêla  
o fagana. Ba ka seke ba ga bolaya, o kwê  
ga na mo we ke go butšitšego.

853

K34/82 I59.

462. Gore, ditaba di dira ke mmagwê, o tla mmôna mo tlang o la papago ngwana a bitsitšêgo ba ga bô, gore ba tlê ba malaišê ngwana. O tla bôna a sa rate le go dula fa-se, go dula gagwê, ba tla ba ba mmotšâ gore wêna, o dira bjang, o sa dule. Le ge aile a dula, dipalabolâ tšâ ga-gwê; o tla kwa ave, nna nka peke ka ditšaba, ba ratane, nna nka dirang, ge batho ba ratane.

Temana ya 2 Khasa Mohlabe.

463. Mothepa yo, mmagwê ke Mapulê ngwana Raganya. A tšea ke Maboi Mohlabe. Moradi a bêtšêga ngwana ka o thii wa moretsana, yo wa leana la gagwe e lego Khasa. Bontši ya ba bana ba batlhankana.

464. Papago moretsana a kwa e sa le yo mo-nyama. Gwa ba le tlala, bjalo mmago ngwana a ya ga Masete go kwatamišâ letola, ba a magêla letola ku kgomo. A se kisâ kgomo a sella bana ba gagwê tlala.

853

K34/82

160

465. Ke moka ke mosadi wa ga Masete, Masete yo we a bolabolwago ke Madipadi, o be a na le mosadi bare, ke Marulêla bjalo a na le bana ba batlhankana ka babedi, le dikgaitšedi tša bōna. Ngwana wa pele wa motlhankana ke Matshurutlêla. Mosadi yo we o ~~ba~~ le ~~bat~~ ne yēna.

466. A gola e le mosadi wa gagwē, ba molotšā. Mosogana le yēna a ba a ya makgaweng a bowa. Mosetšana o godilē bjalo babin-tšā monna gore a tlē a beke, a boya makgaweng. Ke sekgowa bjalo, go mothe a boya, o wa ba tšibisa gore, ka tšutšō la gore kenna yo ~~wa~~ Bjalo ba yo motlhakanetšā mo we, a ya go go fologa gōna.

467. Mothepe a bitšā ba makgutlê gore ba yo motlhakanetšā. Ba ya ba motlhakanetšā, ba boya ba xwele mapokisi. Mmalo! ke sekgowa, ba <sup>bu</sup>tšō tšēna magae mosegare ba xwele mapokisi.



468. Kganthe le pokisi: a lena selo ka gare.  
Molao, methepa e swanetše go boela gae, ba  
ya dira bjalwa. Bjalwa bja we, ke bja go bu-  
la le pokisi. Ba ya ba dira bjalwa bja we,  
ba swala ba išu. Ge a bula le pokisi ba  
kwetsama go rena selo.

469. Ge a boetše gae, a thoma gaba  
le mokgwa. Manna, o swanetše go ya bo-  
gweng, ka mogo ga mo, ba tšo bula le  
pokisi. A dira bjalo, a ya bogweng. Ge a  
ba aletše magogo, a tšwa tšwa a tloga, ba  
šala ba robetše le bo makgatle.

470. Ka mawana ge boesa, dikgarebe di  
a gakašaga, ka go bane dithorō ba swanetše  
go fa ke yena. Letšatši la tšhabe, mogo  
mothepa, a makale, ge a o kwa ba sa  
šile, a fo rōbala. Ka mogo ga mo a tso-  
gile, a seke a ba fa dithorō. Bjalo mong ma-  
na ga bōnale, le bōna ba tloga, ba ya  
magae a bōna.

853

K34/82 162.

471. Topana ntowikitswika ya tla mmê wa menama. Ba kwa tlala le bôna ba tloga. Bjalo monna a bôna goe ditaba ga di sepele ga, botse Empa a seke a fêla pelo. Ka morwano ba bôna, a e tla le monna wa ga Mailula. A re o mogamisitšie a se a e ya molopeng, a e onyaka go ya le dikompô.

472. O moklišitšê ba sego, bjalo ba mošute lla malas a rebala. Ka morwano a tsoga a tloga. Bjalo monna a kwa goe mosadi o builê, a nyakêla ma-kgatšê wa gagwe, a ya bogweng. † gona a mo tšhaba gapê.

473 M mago ngwana a ribitšâ, sa ya ra kgobakana lapeng. Bjalo ge go butšišwa mosetsana goe molato keng. A bolabala goe, a ke monyake, o nyaka mang, a se, ke kwane le Mailula. Dia kwala, ba rona sebaka sa ya ga Mailula.

853

K34/82

IL3.

474. Sa ya sa fitlha ga Mailula, bjalo ditaba tša motsēna. A re, ga ke mahutšē ge le mpōna mo, ke rumilē ke ba ga Mohlabe. Ba re, ba fapana le ngwana wa bōna, bjalo ge ba mmutšišā, a re, o fōvane le Mailula. Bjalo ba itšē ke tlā ke kwē gore ke nnete naa. A re, a owa ngwana yo we, o bolabola maaka.

475. Ra goma ra boēla, bjalo sebaka sa tlhalaša mantšū a, o re, nna a ke tsebe taba e we. O wa dikwa mathepa, a fo homola, bjalo o swanetšē go boēla moneng wa gago, ka go bane, o go furilē. A seke a fetola.

476. Mmago ngwana ga nyake go bolabola ditaba tšē ge ba mmutšišā, o bolabola, e ke o bolabola nnete, gore, ngwana yo kephikila. Nna ke llē dikgomo tšū ga Masete bjalo ka goriale mo we o swanetšē go apea ga Masete. A re, ke dikwilē, ke tlaya.

853

K34/82

I64.

477. A ka be mahgonyana a be a le gōna,  
ka sōna sebaka se we, a napē a beke. Mo-  
segare, a ya a bolabola le Nkhwidi Morei,  
a re, o nyaka go motšela moratho wa ga-  
gwe, ba kwana. A ya a ngwella moratho wa  
gagwe borifi, ka gobane o be a se mo gae.  
A seke a phakisa a fetola.

478. Ka moragō ga lebaka le letelele, mahgo-  
nyana, a ya bogweng. O be a theletsitšē  
ge bare, a kgopoleng, bjalo lentšū le we la  
seke la ba gōna. Je a tsēna ga makgala  
wa gagwē, mathepa a tšwa ka sa mafuri, a  
fapanana.

479. Ka bo makgatšē, a seke a ba bitšū.  
Bjalo makgala wa bōna, a bu lla le gogō, ka  
ngwakong. Ba bōna ngwakō o ka imēla, tuba  
se bolabola kgōrōmēla, khuta marama se hwa  
na yō. Bjalo ka gobane ke kgōrōmēla. A butšisa  
makgala wa gagwe, ka noši, moradi wa ka o kae, <sup>a</sup>re  
ga ke tsebe. Golukilō šalang, robalang, ba gona batloga

480. Mothepa o tšhabetšō ga malome wa gagwē. Ka morwama ba bōna a e tla le malome wa gagwē. A fitlha a bolabola le kgaitšedi ya gagwe. A re go yēna o swanetšē go bitšā ba gene le nna ke tla ba gōna, Re tlē re kwē gore molato wa ngwana ke ng, ge a tšhabana le monna.

481. Gwa ba bjalo, ra goma ra bitšwa, ra ya. Ditaba tša Magulē le moredi, di re tennē. Malome wa ngwana o mmutšā bjalo, a re, ke kwane le Nkhwid: Moei, o re, o nyakēla ngwanabō, bjalo o sa ngwaletšē borifi, o re, e šu a mofetolē.

482. Mma le kgaitšedi ya ka Mafora ba ditseba. Ditaba še diwe, mmagwē a ganetšā ga mmōgō le kgaitšedi. A re, le fogana fēla ka tšatš: la gore, o ilē a le rēkēla bjaluwa a ba a le botšā gore, o kwane le nna la dumēla. A o wa ge motho a go rēkēla bjaluwa o ka seke wa ditseba gore, o tšea moredi wagaga.

853

K34/82 Ibb-

483. Go tihwa batho ba bolabola di a tswenya, nnete yōna ke nnete, ba ditseba le ge ba gane-tšā. Bjalo dibaka di a tswenya, ba kaone ke go romela motho gore a ya bitšā monna yo we a tlē mo. Medirō ka yōka re tlhobogile, re tla tlhwēla taba e. Ba roma Makhukhu gore, a yo mmitšā, a ya a mmitšā a boya naē.

484. Bjalo Sepalo Mohlabe a re, o bitšā ke rena, ka baka la go fapana le ngwana mo. O tšhabana le monna, bjalo o re, o kwane nago, ke nnete naa. A re, ke nnete, ke bolabotšē naē, bjalo re kwana. Ka motšā gore ke sa ngwella morogana. Bjalo a šu a nkarabē.

485. Bjalo ge a se šu, a go a raba, o tla dia bjang, a re, a owa, ditaba di šitilē a boelē monneng wa gagwe. Ditaba ke tšewe mothepa, a re, go lukilē ke tla boela monneng wa ka. Morei o na le molato fēla lehono re kase tšee selo sago, re tla bōna ge a ka ya apea.

853

K34/82 I67.

486. Monna a tla a beka moadi wa gagwê,  
 a o wa, a ya a pea, a ba le ngwana le  
 monna wa gagwê. Ka morago ga ngwana,  
 a thoma go banya kudu, mo we a gonyaka  
 go feta. Monna a kitima le dingaka ka  
 moka, a ba a nyama pelong.

487. A ya ga ngaka e, Matshaki, yo we  
 ditaba tša gagwê tša bo ngaka, di ngodiwe-  
 go mapepeng a bongaka. Go le pèpa la 159  
 temana ya 2. Bjala moadi a ~~ya~~ a moala-  
 fa, a fôla. Kganthe le yêna bolwetši bjo  
 we, ke bja bongaka, le yêna a ba ngaka.

488. Monna yola wa ga Moei ke mîka  
 a phona molato, ka go bane, o wa a pea.  
 O be a tla ba le molato, mola a se-  
 ke a pea lapeng la Masete. Ditefô tša nga-  
 ka, o be a zena zela, ka baka le we,  
 a fiwa modirô. A aga ngwakô, a ba athê-  
 tha le mašemo le go a lema. Le gagole  
 bjalo molato wa gagwê ke kgomo.

Temana ya 3 a tlhala.

489. A ba le mpa ya bubedi, a sale mowe ga monna wa gagwê. A re, a sešu a bêlêgê a motlhala. A motlhale ka mokgwae o, a kgêthana le Makaepea Nasete, ke mowa ra-gwê. A thôma go sekwane le monna wa gagwê, bjalo a nyaka go bôna gore, se we se mphapantšhago le mosadi keng.

490. Mosadi ga nwe, bjalwa, bjalo monna o nwa bjalwa. Monna yo we a mokgêthile-go o nwa bjalwa. A leka kudu go mokata le fokeng, a seke, a mmâna. Mothe o sê-ba le kgaitšedi ya gagwê. Mamokwale a mo-sêba gore, o rôbala le Makaepea, ka ngwa-kong wa mmagwê mosadi.

491. Ka tsatši le le ngwê la mabjalwa, a leka kudu go tlella monna yo we. Ka morago a mobjêla bjêla, le yêna a tloga, a ya a dula sekakeng, maleba le motse wa makgolo wa gwê. A ba bôna ba e ya mowe.



492 Ke ge letsatsi le diketse, ba tseba ga botse gore ge a ile bjalweng a boe ka pela, le gona ga baya gae, a tjama a e pella di kōa. Bjalō ba mokuwē, mosadi a ganē, a boelē ka gae. A seke a ya, a fo dula bjalweng, o litile gore makgolo wa gugwē, a boelē ka gae, a kgonē a e ya.

493. Makgolo wa gugwē, a ya ka gae, bjalō mkgonyana le yēna, a ba tala nthago. O saletse nthago kudu. Ge a fitiha a tsēna ka lapeng, yēna a manalla ka tuding ga ngwakō ala ba ego, ka ntsho. A kwa ba bolabala mmago mosadi a bula ngwakō, bjalō marediē, o kae, a re, se tletse ga na kowa.

494. Makaepepe o kilē a tia Matshurutšela. A motia ka mkgwa o a re, go yēna, nna ke nna manna, ke sepetse le dingaka tse dikgolo le ka se di e rebo. A re, o wakkwa. Thōtšhe yaha e itilē batho, a ba e pjatle. A re, nna nka pjatla, a mofa, a e pjatla. Bjalō a motia ka tihōgō a wēlafae.

853

K34/82

I70.

a motlogêla a le bjalo. Bjalo a gopola gore ge a  
ka ya, a ka ya ~~a~~ mmolaya.

495. A tloga, a ya motseng wa ga Mathake,  
a bitša Moketielo a ya naê. A fitlha a kô-  
kôta, ba homola, bjalo a bula le bati, kganthe  
o šetše, a tlogile, a motia ka tihôgô a wa  
fase, a tšwa a tšhaka. Mosadi le yêna a  
tšwa ka kôbô ya bošego, a tšhaka. Mathake  
a folebella, mosadi ga ba gobanele, a ka seke  
a mothušša. O filoya fêla go bôna ge ba kammo-  
laya.

496. Ba tšhabile ba le bjalo, manna o šilê  
kêfa (mongatse) le sešôrô patšea Mosadi o tloge.  
tšê ~~ba~~. A di tšea a tloga ka tšôna.  
Mosadi a seke a boêla gae, bjalo a fapana  
le Mathake, a ya gae are, ka matlhô ôna  
ke bone. A ya a rôbala a le noši,  
mosadi o sa tšhabile. Ka moswana a tloga  
a botša mmagwê taba e. Yêna are,  
ke kgale re, di bôna, sa nare wêna o tla  
di bôna ka noši.

497. A romela se baka, sabaka ga se fitlhi-  
 lē, se ba botšā mantšū a we, bjalo ba motšā  
 ditaba, a re, ke nnete. Fēla moradi yo we ke  
 nyaka go napa ke motšā. A boetšā mantšū  
 a we. Bjalo mong moradi, a bitšā ba bangwē  
 ba ga bō ba ga mašete.

498. Ba ya ba kgobakana mo we, a ba botšā  
 taba e. Ba re, tuu le baka, bjalo yo mo-  
 ngwē wa bōna, a re, e fēla, ke marumū  
 taba e. Re tla botšāna bjang ditaba,  
 le ge bare, go lwa tšā šaka ka le thii  
 a bare, tšē. Bjalo wēna monna o reng ku  
 taba e, a re, e fēla moradi ga nthate,  
 yēna a mphē dikgomo tšāka, a fetē le moradi  
 wa gagwē.

499. A ka seke a kgōna go mafa dikgomo,  
 o swanetšē go dihwetsāna ka tšela e la tšā  
 go sepele ka yōna. A roma sebaka ga ma-  
 kgolo wa gagwē, gore ngwana wa lena otlugilē  
 bjalo, se nyaka dikgomo tšā rena.

853

K34/82 I72

500 Mapulê a se bitša, sa ya, bjalo a bola-bola taba ya mohuta o we. Taba ya re tlêma, sa ga kanêga, ka baka la gore Makaepea ge a te beletšê mosadi yowe, ke mmagwê. Bjalo taba ya mohuta, ke botlhôla, yo mangwê are, ditaba ga dimakotšê, botlhôla go dirilê lee Mohlabe, a ya, a hwetšana mmediê, a tagilwê, a rōbala naê. Bjalo tlogêlang botlhôla, le bolakolê taba.

501 Bo tšhōtšwê bjo we bo bolwabolwago ke bjo. Mmolawa ke ngwana wa sekwai Mohlabe, bjalo Khasa ke ngwana wa Makoi morathō wa sekwai Makaepea ke ngwana wa Mmolawa, ge a le beletšê Khasa, ore mma. Ke bjōna botlhōla bjo we bo bolwabolwago. Lee le sekwai ke bana bapōš, Mmolawa ge<sup>a</sup>, e sa, lee ore papa.

502. Ge medirō e we kamaka e dirêga, Mafosa kgaitšedi ya Khasa, o be a se gōna mo gae. O be a dutšê ga makgolo wa gagwê, a lata mosadi, ka baka la go tšhōka dikgomo tšw go monyala.

853

K34/82 173

503. Dikgomo e<sup>be</sup> di le gāna, bjalo, a ya a tšhabia  
ša kgaitšedi ya Makaepea, ka malapa. O be a tšea  
ke ya mongwe, a tlhadiša. Ba modumella gore, a  
nyalê, a nyala. Ka moagō moagana yo we a goba, a  
motšea, a boya mahgawag. A ya bogwēng, bjalo ba  
roma ngwana a tla a bitša Mothōka, a ya, a hwetša  
na, monna yo we. Ba rapa ba mmotšā gore monna wa  
go ke yo.

504. A kwa se se bu mmotšago, a goma a boêla  
nthago. A faga muišwa a gagwê, ba ja monna a  
tloga gaimōgō le matšwala wa gagwê. Ke lebaka  
la mo balema, yēna a seke a ya mašumung, a  
tlhwa gae. A tšea dilō tša gagwê kamoka, a ba a  
e polla le dišala nthago, a tloga. Je ba gōrōga bahwe-  
tšana a tlogilê, bale bella ba seke ba mmōna gofi-  
tlhêla ba e ya malaong.

505 O be a nyetše moradi ka dikgomo tšē diphe-  
thago menwana mmedi. Bjalo a se, a nyaka dikgomo  
ba gana na tšō. A iša ditaba kgorong, bjalo kgōrō  
ya ya ya ēma le baga Masete, ra loba dikgomo kengwana.

853

K34/82

I74

506 Bjalo lehono buga Masete ke bōna ba we, baka tlogo, ba tsēna mo lapeng le, bōna baitšē lapa le, le na le ditšhila. Ba bilé ba lo bisitšē thoto ya rena e kaka. Ditaba ke tšē we mmago ngwana, bolabola, ga gona motho yo we a ka bolabolago. Ka go bane ke wēna, wa go ba e ba filé ngwahō.

507. Nna le-ra, gore ke tla bolabola eng, ditaba tšē we tša bōna a ke ditsebe. Ba re, o wa ditseba, o dictšeng ge o ba fangwahō. O swanetšē go botša mokgonyana yo we wa gago, a nyalē, o fē Masete dikgomo tša gagwē.

508. Mosadi a thōma gore ba ngaletšā ka taba, ba bōna ge monna waka a hwilē. Geta e be eke, o sa phela, e be tša na tšē nka se dibōnē. A tloga a ya ga Nyatha kgaitšedi ya gagwē, a mmo tša gore, ba ngaletšitšē ka ditaba ba ga Mohlebe. A mmo tša le ditaba tšē we.

Temana ya le thōkheng (Mapulē).

Ḫ09. Mosadi yo we, Mapulē, ba thōma go mō-  
rēla leina le Thōkheng. Tlhulošo bure, ke mo-  
tho wa go bolabola maahe, a go phuthēla  
ba bangwē gore ba se tsebe nnete ya ta-  
ba. Kgaitšedi ya gagwē, a se, ditaba ke  
dikwilē. Bjalo wēna o batšē mowa wa ga-  
go, e bē yēna, a tšamago, a ba bitša, ka  
tšatši la gore ke a tla.

Ḫ10 A ya a mmetša, a owa, a dia bjalo.  
O ditšē gore ba seke ba gana gotla,  
ka go bane, mola e be ba tšama ba botša  
ke mmaquē, e be ba ka setlē. Ditaba tša  
gagwē ditennē batho.

Ḫ11 Ke lona le tšatši le we, ba ya ba ga-  
tlhana le yo we kgaitšedi ya gagwē. Bjalo  
mowa wa gagwē, a se, le bitša ke nna ba bi-  
na tlou, ka baka la malato o la wa ga  
Masete. Ke tša bitša malome, goe, a tlē a  
kwē ditaba tše.

853

K34/82

I16

512. Di a kwala, rena, ditaba tša mmago, die tennê, bjalo ka nama ya kolobê. Malome wa gago, ka go bane, a mo, matlhomong a ka re thusa. Ditaba ke tie we mahgalo wa rena, se fapana le kgaitšedi ya gago, ka baka la moredi wa gagwê. Bjalo yêna, a ka thāt<sup>di</sup> hō-ša ka go bane ke mathathê.

513. A se, nna ba fi yo ntllemella lêlu, ka baka la go bēlēga. A ke tsebe selo ka baka la taba e we. Malome wa ngwana ewe, a ke dule matlhomong, taba ke kwilê ge ke le gona kowa gae. Gore, a be o ba thatlhetšê ka ngwaka.

514. Ba swara gōna, a ba swere ka ngwaka. Bjalo nna e be ke sa tsebe selo, ke fitlhitlhitlê ka bula ngwaka wa ka ka rōbula. Ka se tsebe le gore go na le batho, bjalo ka mwanana, ke gōna ke kwaga tabae. Bjalo ka thōma go makala.



515 Malome wa ngwana, o re, le seké la kwa-  
têla mosadi, le swanetšé go bōna taba. Ka  
go bane ga gana tuba se le kilega lampo-  
tšū ya mabapi le maranyang a yo kgaitšedi,  
le gōna lehošo, a ka bitšā ke lena, ke  
yēna, a mpitšitšégo. Magêlang ditapô ka mo-  
ka, le ra kišé tuba, ke mpja ya lena, le  
tla dia bjang.

516. Ba roma se baka ga Masete, gore  
ke mang, yo wa, a tšerego mosadi wa ga-  
go. Ba bolêla gore ke mokētē, bjalo, o re,  
o nyaka go monyala, bjalo, a owa, se a le bo-  
tšū, gore a gōna mana. Le fa se botšā, ga-  
pē, nōga gaba tšu, ya tihagêla baka magole, ke  
a ka tšalaisā, bjalo le bōna ba bjalo.

517. Mothômê, o tla se, go kwa ana le ma-  
tla, wa se botšā, ke mothômilê, bjalo, o re,  
o nyaka go tšea. E ta pele, se tla go šala  
mragō, bjang ka go bane a se mosadi waku,  
ke ngwana wa tena.

853

K34/82 178

518. Ke molaî wa gore, wêna Masete o êtê pele, re na re ditlhatse tša gago. Ge a holofetšê go motšêa, re tla mmotšêa photo ya gago, e we re na, re llogo. Ditabusê di a kwala, bjalo bare, go motšhabisi, nyavêla re go bônê. Ba nyala ka matseng wa Masete.

519. Ke nnete, ditaba ditšwa le mmagô ngwana; O botšitšê makgonyana go morwa gore, a nyala ka selô, o nyetšê ka kgomo tšê ditshelêlago fêla. A ntšha dikgomo tšê ditshelêlago ka le buka ka le thii. Ba mmotšêa gore go sa nyakêga kgomo tšê ditshelêlago gape. Monna a re, a owa le a ntshalefetšê.

520 A riang wê kôpana go ba phôphêdi, ke gôna, ba kgôna ba e tle go batswadi ba ngwana ka go bane ba fapanu. Ba ilê ba roma sebaka bjalo ba ga Mohlabe ba ba fa letšatšê la gore, ba tlê ka lona. Ba la le bôna, ba roma motho gore ka tšatšê la gore re gatlhaneng. Go rumilê ms-tlhadiwa, go ba tlhadišê.

853

K34/82 17.

521. Ka lona le tšatši le we, ba ya ba gatlhanna. Bjalo ba tlhadiwa ba bolabola mo we, ba fapanago le ba tlhadiši. Sebaka sa go a mogêla dilô tša ga Masete ge a nyala ke Motho-moêhla, motliši ke Magabollé, bjalo Magabollé ku lebaka le we, o be a hūlê.

522. Mothomôhla a bala dikgomo tša <sup>ganjala</sup> masedi, tlala ke kgomo ya letlô, kamoka go ba dikgomo tše nnê. Ba dumêla batwadi. Bjalo ke tsêna dilwaneng tše dinyana, ~~se~~ seleng ya go boga kôma le-seke ya gōsikiya seotlo. Ditlhamô tša malôpê ponto le lesome le setlhano dinago le seke/mokgōsê lesome la mašelang. Setlhathe lesome la mašelang le pudi ya go tthotšiša moadi dipêba.

523. Bjalo ke tsêna monyalong, ke dikgomo tše diphephago menwana mmedi; dinago le dipudi tše nnê. Tšhaleto ke ponto tše tlhano, dinago le lesome la mašelang. Yōna nka seke ka bala medirô ya yōna le a etseba. Ba ga Mohlabe a baka ba ganetsa, ba ile ba dumêla.

524 Ditaba ke tšê we motganyana ya morwa.  
Mmalô! ke tšentšhitiê masto ka le gapeng la ma-  
rakolo. Jo mongwê a re, mmatla se-rômo o si-  
nya sa gagwê. Nka be ke sa dira taba e, ke  
baka la mmago, mosadi; a re, a ba nyala ka selô.  
Ba nyetšê ka dikgomo tšê ditshelêlago, kgantše ba  
mpotšâ maaka.

525 Matswitswanyane, wa o kwa o re; tšwêkê-  
tšwêkê, a bo tilê bo-holo. A o wa dikgoši bo-  
holo ga bogôna. E fêla mofuriwa, a nama-  
nô. Mola ke tšebe e sa le mathômung, nka-  
be taba e, ke sa e dira. Ditaba ke tšewe  
ba gêšû, papagwê a re, otlê o tla dikgona bjalo  
dikgônê. A re, mosadi boêla monneng wagaga, nna  
di nitšililê.

526. Dikgomo tšêla a go ntšha pele, ba gapilê.  
Le swanetšê go mpha dikgomo tšê pedi le šalê  
le dikgomo tšê nnê. Molašwa tšwa ka mošatê balata  
re, a mogêla. O le betšê, kgale ke neng. Ditabatšû  
fêla ditla mowe. A boêla monneng wagagwe, a loba dikgomo

853

K34/82

181

527. Go na le mantšu a mangwê ke a, a bo thata: Thanthodisa le Mathathê. Mantšu a, a ngodilwê mo go 512. Bjalo ke a ngwala ka baka la tlhalosî. Thanthodisa ke gore go bo- labula taba ka motlhala wa yôna. Mathathê mokgani wa go kgôna go la tšê taba, ka bo- tlalo. Makaepa ya we, ditaba tša gagwê dinga- dilwê mo go 240 baheng sa gotlhadiwa ke mosadi. Go fitihêla mo go 267 bofelong bja ditaba.

528. Ke boeletša gangwala ditaba tša temeng ya 6 tlhalô ya gonyêna. Temana 1 Nyenyô ke ya batsadi. Bjalo ke tla tlogêla tša Makhutšuni ke ngwalê tšê, ya ga Mametsa. Go boêla moragô di- hwetšê mo go 272 Mamagagare a tšêišu moredi, wa gagwê ga Bukone ba ga Mametsa.

529. Ke dingwala ka baka la gore ke hwetšê- ne lethêthô (Lenaneô). Lethêthô la tšona ke di- filê ke Lee Mohlabe, ke yêna mokgalabeqê yomogolo- kgorong ya gešû. Ka ya ga Mametsa, a tlatšê ke Ma- tlhako Morema. Lehono a re ke wa ga Selete. Otwa-

853

K34/82 182

letšie mo we nngeng e we. Mphathê wa gagwê ke Mangana, are, o bolotšê le kgôši Mankikidi.

530 Ba bolabola gore, a ba dibana ba f<sup>lo</sup>ikwa, ge go bolabola bakgalabjê, ge ba dutšî kgorong. Mosadi yo Malešelane ke mohumagadi, bjalo a bêtêga bana ba, Senamêlê moathe Nyathe. Makwalê ke walapa lešele, empa ke bana ba pôô. Bjalo Makwalê athôma go bakišû Senamêlê bogôši.

531 Polatš ya Senamêlê, bjalo Makwalê a bolu ya Senamêlê. Yaba gôna le mothe yo Mabekê, a napa a tloga, a ya go sêba Nyathe, bjalo Malešelane, a re, go kwa taba e we, a tšhaba le le mawa wa gagwê Nyathe, ba tšhabêla monoga Mohlabe.

532 Ba tla ba bauta, ke ge mawa wa gagê, a kgatlhana le ngwana wa ga Mašumu. Yo we leina la gagwê e lego Mapulê, a owa, batswadi ba kwana ke taba e we. Bjalo Mašumu a yo bega Mohlabe taba e, are, go lukilê ka go bane ke ngwana wa rena. Ba motšî gore ngwana wa rena, a se sekgopa me-

853

K34/82 183.

lova, a owa, ke yêna moadi waka yo mogolo.

533 Lesäba ka moka la Bakane la tloga Tshōkwê, sa lata mang wa sōna ga Mohlabe. Bjalo ke ge Mapulo a bēlēga Mankikidi papagwē a hwa, ngwema a šala a lēla ke sekōkō. Motlhang a dula setulong sekōkō a hwa. Ngwana Masumu ke mahumana gadi nageg ya ga Mametša ka mokgwa o we.

Tema ya 10 mokgwa e mebe e tlhagisū tlhalanō.

534 Motlo o swanetše go se swara bjalo ka batho ba bangwē. Bjalo ga go direge, ka baka la gore, ga batšalē ke pōō ka e thii. Pōō e ngwē le e ngwē, ena le mokgwa wa yōna, bjalo namane le yōna e tlilo ka bjalo ka yōna.

535 ~~535~~ tšumana o ubēla batho go tsa batho, yo mogolo le yo monwana ba se swana. Tlhāmphō ya se bōgōna, ka gawalo mo we, a se bothakge, e bile a se bo phelo bja batho. Ga gōna thētō le ka e thii, e we o ka setiwago ka yōna. Bjalo motlo wa mohuta o we, ba mmitšā gore ke setlhōkābotho.

853

K34/82 187

Temana ya I Ngwaku, Sehōkela.

536 Mosogana yo, batwadi ba gagwe ba ile ba mola-  
šetša moadi go Bjang. Lema la msetšana e be, e  
le Masegabu. Ka kwaga e we ya batwadi, bjalo  
ka ge kgale, moadi a be a tšeiwa ka yōna.  
Ba nyala mothepa, e sale yo manyana, moso-  
gana ele yo mogolo.

537. Mosogana yo we e be e le setlhaka-botho,  
ba bagolo le ba manyana, a no ba dira thaka ka  
e thii. A ba hwetšana, a ba roganyetša kamoka  
bjalo, ba bangwe, a e lwa nabō. Ge go nyahisi-  
šwa ditaba, ba no hwetšana gore, molebi ke  
yōna.

538. O dira, a le bjalo, e le gore, ke sehōbō  
(gobela). Ke yo mosomo bjalo ka pitša, sešatiko-  
gō ke makōhōmē, melomo ke dikepisi e ke ke di-  
mpja tša matgawa. O bilē o na le makhubu o  
mogolo, o nkego ke le ga-pana. Maoto ke diatla  
tše dikgolo.



853

K34/82

185

539. Ka baka la go tlhôka botlhôka-botlo, ka go bane le matgolo wa gaguê, o wa raga, ana matgolo. Ka baka la bokôbô bja gaguê, ba napa bathôma go<sup>MO</sup> loma, moetšana, bjalo a napa a tlhala. Batswadi ba mothepa, ba kwana le moredi wa bôna gammôgo le dikgadi. Bare, a owa, e fêla, motlo ya la, e na ba yêna motlo fêla, ôjalo ka ge a bolabola. Ge banna kamoka ba ka hwa ba lêla, a šala, nka mpa kudula le bušuwana bja ka.

540. A napa a tlhala, o tlhala a le bjalo a se šu, a kwana le motlo. Ge moagana, a ile bogweng, ke moka ba mofidisana, ka baka la maraga, ka ditlhôang a reka-~~gata~~ A gomê a tshaba a boêlê gae.

541. Legôga magolo a ana nama. Ba dira ka matgwa o we, go ditlêla gore, ba tla ba ba molôa. Mo we ba sepelang ba sinya leina la mokgonyana. Ba bilê ba bolabola gore, go tlhôka wa dikgamo, a šea ngwana yo wa rena.

542. Mothepe a be a le botse kudu, e le  
yona mong naswana ya moatō. O be a  
sa swanēla go tšea ke sekōbō se we.  
E mpa o be a yētiā, bjalo ka ga ba-  
ne, mmagwē, mothepe a ka se go botšē  
nnete bakeng sa dikgomo tšū go manyala.  
Ka baka la gore, ba ka tšhaka go tšha-  
diša.

Temana ya 2 Mabakane a tšentiha ma-  
ōtō ka le gapeng la marokolo.

543. Mabakane, a loā mothepe, mothepe wa  
kwana naē. O tlhala monna, o tšear ke  
moadi. Dikgomo tšōna, o be a le natiō, tšā  
manyalō a barediē. Sekgōbela, o be a manyala,  
a dia tšhēle, lesome ka dikgomo le dikgomo  
tšē pedi, ditšhalete tšōna ga re bole ke dikō-  
ma.

544. Mmaka pela o baka a e swere.  
A tšhakišā moetsana, a ya a mmeyu ga  
moadi wa gagwe, ya mogolo Mokhadi. A re, go  
bōna nyakellang mono, mmago ngwana, a ya  
go phupha matlala.

853

K34/82 187.

545 Matlala, ke molaō, le ge a ile a  
tšhabišā ke mong mosadi, mragō mathepa  
o swanetšē go phupha matlala. O balabola  
ka mokgwa o, a ka kgōnago, ga gona mo-  
tho go a ka mošalago mragō. Ke baka  
la gore ba molebetšē. Ba botšā ge ngwan-  
wa gagwe a tšea ke ba ga sekgōbēla, le ge  
a sa nyake bo jēla pele. Bōna a bupa pheto-  
lo.

546. Sebaka sōna a se fele pelo, le ge  
ba ka mraga bjang le bjang, o fahomola.  
Ba bang ba ga tšala ke pelo, ba ba bašišā  
le tšōgō la gotia. Bjalo ba bangwē, ba  
tšala motšā gwe o di pu phōō sebaka ga  
se balōwa.

547. Ke mragō ga mawe, ba roma sa  
bōna sebaka. Sepela o ba botšē ba nyalē,  
ka pela, ba tšeba gore, mosadi a sewa  
bōna ke wa ga sekgōbēla. Re motšē di-  
kgomo tšā gagwē. Ba se roma bakgobakane kampha

853

K34/82 188.

Temana 3 ba ya go nyala.

548. Dikgomo a dintšhe ke matho kaotšhi, a o wa, o botšā ba gabō, ba kgobakana, a ba botšā melatu o we a ddirilego. Bjalo a fetola sebaka gore, sepela, o ba botšē, ke dikwile, ke sa botšā ba gešū. Hēla ka tsātšī la gore ba ntebellē ke nna yo we ke a tla.

549. Bakganyana ba ya ka mabanyana go nyala. Bjalo ba go tshadišā, ba rōbula magae a bōna, bjalo ka morwana ba tlogela go nyala. Ba dira ka makhwa o we, ka ba-ka la gore bakā seke ba ba alla mago-gō. Ka go bane e šu e be bakganyana.

550. Tsātšī la fitlha, bjalo ba roma seba-ka sela, gore sepela o bubotšē, renu le dikgomo tšē diphētšō, manwana mmedi, a iša, bare, e šu se ba bōnē. A goma a išu tšē nne, bare, e šu se ba bōnē. Bjalo se nyetšē, yo mongwē a se, mola e be le sa tshadišā bjalo ka go bane le tshadišitšē, kwang mo we ba kolabolago. Ba

853

K34/82

189.

ntšha tšē tharō. Bjalo bare, monna ke sekgate ko-  
meng o wa tšēna. Sepela o ba botšē re tla ba botšā  
letšātsi la gotla go bāna ge ba papa dikgama.

551 Ba rona metho ga Sehgōbēla, gore se-  
pela o ba botšē ba e kgopolēle. A ya a ba  
botšā. Bjalo bāna, bare, di a kwala sepela  
o ba botšē, re tlatla ka tšātsi la gore. Re  
sa botšā ba geim.

552. A ba bitšū pele ga tšātsi le we, a go  
lefa sebaka. Ba kgobakana, a ba botšā gore,  
ke bone metho me, o bolabola gore, o rumilē  
ke ba ga Bjang bare, e kgopoleng, moadi wa  
rena tšhabilē le bana ba bangwē.

553. Di a kwala, le letšātsi le we le lukile.  
Ke nnete, mogōga mogolo ga o na nama, nama e na  
le mogōgana. Matsātsi a la, a fēla a e ya,  
ba e ya ba mofedišanya, e be ba sa litilē  
taba e. A o wa gazona taba, tšhukudu e  
tšhabilē ka gotlhe. Re swanetšē go swara  
kgogo molomo.

853

K34/82

190  
189.

554. Tala e a peilwê ga e lewe kampha-  
ka. Tihakana šono ga e na leeto, leeto le  
na le gogôbana<sup>ka</sup> la tloga se thii. Baya ba  
ga tlhane matseng wa motlhadisa, bjalo bakgô-  
na ba tswana tsela. A o wa, ba ya ba  
fitlha, ba hwetsana le bôna bakgobakane.

555 Ba ga Mabakane le bôna ba ile, fêla  
bôna ba bēu Eilê, ka ngwakong. Ba fo tšea  
ka ditsêbê, ge e tšemana kuntlê. A o wa,  
ga gwaku gwa pa le nganganô e kyolo.  
Ba mofu dikgomo tša gagwe. A tloga a ga  
pa lesome la dikgomo dinago le dikgomo tše tše-  
lêlago.

556. ~~Go~~ Thadišā go bose, fêla go a baba  
mo ditsekeng. Ditaba tša bôna tša fêla  
di e tla mowe. Mabakane a šala le moela  
wa tšhipa ya gagwe. Go nyala ke gobea,  
ka go bane motlhang a tlhalago, ditš tša  
gago di a baya. Kgale ka bo mammalane o be  
chuma ka letšatši.

853

K34/82 191.

Tema ya 11 Masegabu gapê, bobodi bju

gagwê.

557. Ba motšhabisišê le bakeng la modula gae. Bjalo a dula le ~~legōkō~~ motho ge e sale ngwetši, o ka se bāhē mōkgwa wa gagwê. O tla bōna mōkgwa wa gagwe ka moragō ga lebaka le letelele. Ka lebaka le we e be e le mosadi wa basadi, a ketaketa ka malemō a bangwê.

558. Le baka la go lema la fitlha, mmalo! dikgomo dilobilê, se tšere kgwara ra tliša ka gae, se se ke motho. Ka moragō ga dijō, o wa rōbala, moa bangwê ba e ya masēmong. Ge a tsoaga mowe, o ya masēmong, a rēma thii le tsēpē fase, o ya moithing go khutš.

559. Ke nnete, ge bare, mosadi a nyadiwa ka maatla a na modirō. Ga gona se we motho a ka se dirago, e fêla ke se bodu sa gago. Monna a sêla tlala le ge ba bangwê ba ra sele.

853

K34/82 192

Temana ya 1 bophoko bja gagwe.

560 A thōma mokgwa o mongwê wa bophoko. Ge  
mama a ile makgaweng, ke moka le yênu, o  
šala a e ya, makgaweng. Ke gare dikompo-  
ng. Ka tsātsi le lengwê, a ya kompong  
ya mabulane. O be a na le ngwana yo  
manyanana.

561 B o phoko bo a ja bollê mna. Ngwa-  
na a ya a tllabêga. Ka buka la bopho-  
ko, a seke a gopola go iša ngwana gae.  
B o lwetsi bja ngwana bja gola, molaō, ge  
ngwana a bebja, a ba swanêla go mokga-  
slantšha ditšela. M magō ngwana o swanetšē  
go tllwa, a ditsi le ngwana gae.

562. Mafella a hwa, bjalo ba bega ntona  
ya kōmpō e we. A mopepudiša se-toto, a  
mofa motho, wa gare a mofelegetiē gae. A  
mopepula go tllila fitlha naē gae. Bjalo mo-  
tha yola a tšwaga nabō, a re, ke tlišitšē mo-  
sadi yo, o hwetšē ke ngwana bjalo buile a  
motlišē gae.



563 Taba e we e ile yaba le êpana le le golo. A kgotlolla le êpana le we, a lla sellô sa ngwana wa gagwê. Ka moragô ga sellô, a napa a tloga, a ya le mapolantane. Gotlhô ka ngwana ke motlhako, ga bolabola mong wa dikgomo. Mokgekolo go we o be ana le bana ba batlhankane basetsana fêla.

564. A botša Mabjalo, ke ngwana wa magadikane, are, moradi a bônale, bjalo a seke a mmotšua seke. Moradi a ka seke a dira seke. A letêla monna yala a goba a dula naê, ge a boya makgaweng. Ka moragô ga tetô e we, a kwa ba bega gore, a sa phela. A fêla maotlo, a fêla ke moka ke lobilê.

565. Mokgekolo a leka go bolabola le batlwadi ba moradi gore ngwana wa lena o tlogile a ke mmone. Bare, o ile kae, a ke tsebe, o bolatile, nyakêla ngwana wa rena, komanya ka ka mmôna kae. Le bôna bare, ga re tsebe. Ke moka dikgomo tša loba ka bakwa tša

853

K34/82

194

basadi.

566. Dikgomo dilobilê ka baka la yêna mosadi yo we Matuu. O be a na le mokgwa wa go selokê. Ye a bôna bôna gammôgo le batwadi ba bôna, a ba roga tše nkego ga se ga fêla. A nyukana le batho ba šele ye a dirilê bjalo, a nyake ge ba tla go kgôpêla. Tšhemo yôna e be ba molemêla ba tšhaba go segwa ke batho.

Tema ya 12. tlhalô ya go boetša mosadi ga batswadi.

567. Go boetša mosadi gagabô, taba e, monna o swanetšê go fa ba ga mahgolo wa gapwê le ye a moetšê ka ntlê le lebaka, go šupa gore, yêna o tlhala mosadi ka noši. Ke garialo mo we, bal ka sekê ba gana go a mogêla, ba tla mo a mogêla.

568. Motho ga robe, o tla boêla a ya a dula. O swanetšê go moetšê ka kgomo, a mofê motho yo we, a swanetšêgo go bolabola ma-

853

K34/82

195

ntšū a we ba mmotšitšego.

569. Le bōna batšwadi ba mosadi ba ka seke ba kgodisū ke mantšū a mothō yala a go ba atlin-  
tšitšē mosadi. A owa, le bōna ba swanetšē go rona  
motho wa go ba tšela mantšū. Bjalo motho yo  
we, ge a ka boya le mantšū, a go swana le se-  
baka sela sa bōna gona ke taba.

570 O swanetšē go bitšū ba gabō, a babo-  
tšē taba e. Bjalo ge ba kgobakane, o tla ba  
botšū gore, ke bone mokete, mo, o re o rumile  
ke bu ga mokete, sa mafelegetšitšē ka kgomo, ore  
ngwana wa lena šowe. Dulong naē, mono a re  
sa morata.

571 Bōna ba tla nyaka go kwa nnete, bjalo, a  
bitšē sebaka se tšela mantšū. Le ga go le bja-  
lo, baka seke ba kgodisū ke dipoléló tšē we. Ba  
tla nyaka gore ba ga tšhanē naē, ga mmōgšē le  
ba gabō. Gore, ba o kwē nnete, ge a bolabola  
pele ga matšhō a bōna, le bōna ge e ke batla  
iwana le taba e we.

853

K34/82 196.

572. Ga ntši mosadi o boetiwa gagabō, kabaka la boloi, bothuhu le gagōgēla dinōga motseng. Nōga ke se gagabi, se setlhoilēga ke batho kudu le yāna e bjalo. Motho a e bōna, o e pjutla tlhōgō ka letlape, le yāna e maloma se vêtthē. Ke moloi, fēla e baniwa ka matšō, mong moloi o ka seke wa mmōna. Wa bōna o mmōna, ke wēna ngwana wa monna.

573. Bothuhu, bo sepele le boloi, ka gobane, o tla fa pantšha batho ba kwana ka bakca la bokwē-lēpa (bothuhu). Motlhamong o dira bokwēlēpa go monna, o motšha mesepele ya mosadi wa gagwē le mediri ya gagwē. Ke motšha monna o tlhwa a e lwa le mosadi wa gagwē, ka bakca la ntama-lomēla kobong.

574 Boloi, ke sela se se sa rategogo kudu. Motho o loya motho, a wa hwa, matšatši a gagwē a sa le kgole. Le gōna o ka se be le bana go ba motho, o tla ba loya, O nyaha go šala a dutši a lethii.

853

K34 / 82 197

Temana ya 1 go gogela naga motseng.

575 Taba e kgalē e be e se gōna, ka baka la gore, e be go sena mehuta huta e se bōnago matsiatsi. Matsiatsi a go na le mehuta huta ya batho, ka baka la makgowa. Motlhōlogadi, mela a hwēlago ke monna, ge ba lla sellō, yēna a lle, o wa kganēla. O se, o khutitšie go šila, ka go bane, o tla e kēla dikompong, o ba a ija matsiwa o šitšwe.

576. Nnete, ka magag, ga mabatho ba pulukama, a sa a pere tlhware, O tla bōna naga e šer tie e tsēna ka ngwakong. Ge monna yo mongwē wa le loka, a se, go mosadi, ba mosadi, o wa gana. Wa kwa a bolosela gore, a ke sa nyeka monna wa mothe.

577. Bjalo ka Morubane ngwana šani. Mosadi yo wa, o be a tie se ke o ga lewēlē. Bjalo monna wa gagwe a kwa. Mogolo wa monna wa gagwē, a le gōna, fēla o be a ka seke a rōbala naē. Bjalo a se, a sa a pere tlhware, a thōma go bekana le le polantane, a le tliša ka motseng.

853

K34/82 198

578. Bjalwa bo ratêga kudu fêla ke maru-  
mu. A diru bjalwa, bjalo motlhung bo nwe-  
go gwa dirêga taba. Mong wa motse e ke  
ke mokgopedi, bjalo-nôga, e ke ke yôna mo-  
ng wa motse. Ke yôna go we a laolago  
bjalwa, motso go a sa monyakego a fiwi. Kga-  
nthe mola e be e ke o segetse, ke motso wa  
naga e, o be a ka seke a diru bjalo.

579. Mabêlê a na le beng ba ôna. Wêna  
a o laole, sebo, a iabua ke beng ba ôna. Ba  
ka seke ba gokôa, ba tla gôga, fêla o  
swanetse go ntsha matshô wa le bella. Wa  
bôna ba go kôna go na le mokgwa, o swa-  
netse go bula matshô

580. A na le beng ba ôna ka baka le tše-  
ma go lema bôna, bjalo ka goialo mowe,  
ke a bôna. O ka seke wa kgôna go fo a  
laola o sa ka wa tšwa kudumêla. Taba  
ya babedi dikgomo tša go monyala ke tša bôna.  
Bjalo dilê tše we ditlhakantšha motso tšhōgō,  
ge motso go mongwê, a laola wêna, o segetse.

581. Monna yo we a bitšiwaga gore ke nōga,  
yo we, e le go le polantane. A šoma modirō wa  
ba polantane motseng wa Le wêlê Mang Mofiri, a  
nwe bjalo, bjalo ba rwa ba gagwe ba nwa. Bjalo  
a thōma go kōna barua ba mokgula bjê yo we.

582. Ka metlha go nwa le ba tlotlhelletš, le  
ge pelo ya motho yo a e se šu ya gopola mogo-  
pola o moše. Ba thōma gore, ge e le nwa nka  
se tia, ka go bane se nkwā ka gonwa, se sa  
kwa malemō. Le putšanyanagodimu ga manyalō  
wa moadi ga sa ntšha. Le gōna ke nōga  
le mo e tšwaga ga e tšebe, ke motho.

583. Mofiri o ba a na le barua ba ba bedi, Ma-  
ngōu le moratho mpata ba le mo gae. Le kgō-  
thwane la bōna le le makgaweng. Bjalo Mungōu,  
a kwa kudu ge batšo ba mokgala. Moratho wa  
gagwê ke tšhakana tšhōgō. A kwe ge a šetše  
a gopōšē se we, a nyukago go sediva. A thō-  
ma mafere ševe, le monna wa <sup>ga</sup> ōpēla bare,  
ke Ntetrā.

853

K34/82

~~199~~  
200

584. Banna bawe e ba ba kwane, gae o tla  
ba bolabodisa, ke moka ba motiê. Motlhamang,  
o tlave ke a ba lamola, ba lwê naê. Ba  
kgarametsana kgauifi le pitša ya bjalwa, ba li-  
bilê nōga e we. Nōga ya se, ke a kgala  
gae le diang, ba lesetšana, a namêla ke le  
para. Le yōna le ge e pjalwa tlhōgō, e  
leka galwa.

585 Batho ka moka ba êma ka maoto,  
bjalo ya ba le tšukê tšukê. Ka morago ga lona,  
metho a se, ba boigilê, ge bave, ke a le bella,  
ba bōna o filole na parapa, ke moka o hwilê.  
Ya kōmpō ya mapolantane, a gabō, e kga-  
uifi ba swala.

586. Mapolantane, ba seke ba boloka mohu, bu-  
rama ba ba gwê ba ya molopeng go bega tala  
e. Maphōdisa batla ba ba swara, ngaka ya  
bōna mohu. Ka moragō ga pōnō, yatloga,  
ba šale ba boloka monotla o we.



587. Motso wa mo a: ba a se na wa gabô, a tihôka tihatse. Mosadi a leka go molhatsetša, tša šita, ka baka la gore, o be a tagilwê tšê dingwê a dikôna ga botšha. Ba tšwa molatong. Ke moka ditaba tša fêla di etla mowe.

588. Ka morago ga molato o we, gwa se ra ba le kwani le mosadi. Bjalo Mafiri Mafiri a bôna gore, mosadi o tle ba a ntirêla molato a mogolo. Ke ge a tšha ba gabô, ba e tla, a ba botšha ditaba tša mosadi. A re, o ya a swa la mahamede a gwê a tliša mo matseng. Bjalo nna ke na le dimpangane. Ba re, ke mpja ya gago le yâna. A re, ja ka ba a ntirêla molato, o mogolo, ke rata gore, a tlogê mo matseng a boêlô ga gabô. Di a kwala, ba dumelana kamogala o we.

Dipelaela kudi ke pelaêlô tša mantšu a

- |                    |                  |   |
|--------------------|------------------|---|
| 1 Leleme la bungwe | 2 Leleme la getu | Mantšu a go a geletšwa                        |
| Bjalwa             | Bjala            |   |
| Bjalo              | Bjale            | ditaêlô tša ôna ga digantšhi                  |
| (tša bolêla)       | tšhi (balabola)  | Ditaêlô dimana mantšung a mabedi a ka godimê. |

ENDS 853. \*